

Dragi prijatelji, ljubitelji literature, spoštovani bralci!

Pred vami je posebna številka revije/zbornika Paralele, saj je poseben tudi čas, v katerem je nastajal/a. Ob pripravljanju gradiva zanjo mi je spomin asociativno, preskakujoč prostore in čas, nizal drobne, tople pripetljaje z naših literarnih srečanj, predvsem pa podobe mnogih avtorjev in avtoric, ki so v teh treh desetletjih nekateri samo tiho in bežno vstopili v naš literarni krog, nato pa odpotovali v druge (ne)literarne svetove, a vseeno pustili za seboj (vsaj) tanko sled. Spominjam pa se tudi prvih tipajočih korakov tistih, ki danes sestavljajo jedro tako imenovanega združenja neslovenskih literatov v Sloveniji. Prvih zatikajočih se verzov Radeta Vučkovca, ki je z leti pridobil (pesniško) samozavest in prepoznavno govoricco, skromne Senade Smajić, ki je trepetala pred javnimi nastopi, na drugi strani pa samozavestne Mile Vlašić Gvozdić s pojočimi nostalgичnimi verzii o dolinah Neretve in Soče, ki je od začetka skrbela tudi za (samo)promocijo in prepoznavnost srečanja. Pa zanesljivega in skrbnega sodelavca Jureta Drljepana, ki je nekaj let urejal tudi revijo Paralele, zadržane Jadranke Matić Zupančič, pesnice, esejistke, tudi mentorice, ki je kasneje v hrvaščino prevedla mnogo sodobnih slovenskih avtorjev. Ne morem mimo na trenutke zaletavega in idej polnega mladega Dušana Cunjaka, ki je kasneje postal založnik in lastnik antikvariatov, pa njegovega prijatelja – pesniškega navdušenca Davida Tasića, danes lastnika založbe Karantanija. Slišim hripav glas Vladimirja Vekića, ko nas je pozno v noč navduševal z živim pripovedovanjem svojih humornih zgodb, pa tiho italijansko-hrvaško govoricco Marie Palaković, pesniško vznesenega Nebojša Ignjatovića, v svet zazrtega Josipa Bačića. Pred mano zaživi smejoča se Antonija Baksa Snel, nadarjena pesnica in likovnica, avtorica zanimivih »ročnih slik«, zraven se postavi človeško skromen, a odličen pripovednik Jordan Stavrov, Bolgar, ki piše v srbsčini, z mnogimi izdanimi knjigami in z eno najprereteljivejših

zgodb o trpljenju staršev ob smrti lastnih otrok. Zagledam mladega radoživega Željka Perovića, ki se je razvil v dobrega pesnika in prevajalca ... Pa Marka Krezića, posebneža, ki dobesedno iz rokava stresa vsenaokoli svoje verze na določeno črko, če ga le kdo hoče poslušati. Makedonsko kolo plešeta razposajena italijanski pesnik in pisatelj Sergio Sozi, ki se je iz Rima preselil na slovensko obalo, in Škot Angus Reid, sicer gledališčnik pa tudi pesnik. Njegova zanosna Hasanaginica, ki jo je sam prevedel v angleščino, mi še zdaj odzvanja v ušesih. Še veliko jih je, avtorjev in avtoric, nekaterih tesno povezanih z literaturo, drugih bolj priložnostno naravnanih na pisanje, ki imajo različne literarne ambicije, a enake želje po prijateljevanju s podobno čutečimi in mislečimi. Nekateri so se pisateljsko in pesniško odprli v svet, povezali z drugimi literati v Sloveniji in po svetu in se neverjetno avtorsko razvili. Drugi ostajajo na trdnih tleh z morebiti okornejšo govorico, vendar v njej ostajajo zvesti sami sebi in tudi našim srečanjem.

Obudil se je spomin na mnoge goste srečanja, med njimi najprej na znamenito srbsko pesnico Desanko Maksimović, ki jo vse starejše generacije poznajo vsaj po pesmi Krvava bajka – marsikdo se jo je moral v šoli naučiti na pamet –, v kateri pretresljivo izpoveduje bolečino ob pokolu kragujevških dijakov med 2. svetovno vojno. Po stasu drobna in krhka pesnica, vendar polna neverjetne energije in posebnega šarma, je v Kočevju dobesedno očarala vse prisotne avtorje s svojo poezijo in pokončno držo. Vstaja tudi spomin na hrvaškega pisatelja Vlada Gotovca, intelektualca in dobrega sogovornika, ki je na novomeškem srečanju – verjetno ne nalašč – s svojo izjavo užalil srbske avtorje, da so nekateri zapustili srečanje. Pa na Ivana Tolja, hrvaškega pesnika, kasneje v vojni generala, ki je tudi vznemiril avtorje z nekaterimi netolerantnimi nacionalističnimi izjavami. Na Marka Kravosa, pesnika, pisatelja in prevajalca, sicer večletnega selektorja srečanj za italijanski jezik, ko je v Piranu bral duhovite zgodbe o svoji mladosti, ki smo se jim do solz nasmejali. Spomin preskoči na sam začetek srečanj, na Aleksandra Marodića, pred tridesetimi leti zelo priljubljenega pisatelja in scenarista. Marsikdo se bo spomnil njegovih dramatiziranih Malih oglasov na TV-Slovenija, dobre stare nanizanke o malih ljudeh, ki so jo na nacionalki pred kratkim ponavljali. Skupaj z Alešem Gulićem, takrat profesorjem na Filozofski fakulteti v Ljubljani, oddelku za srbohrvaški jezik in književnost, danes poslancem v parlamentu, sta bila dobra mentor-

ja-selektorja prvih srečanj. In ob njiju pisatelj Peter Božič kot iskriv sogovornik, ki je znal spodbuditi debato o literarnih rečeh, nekaj časa »idejni vodja« srečanj ob Cvetki Završnik, svetovalki za literarno dejavnost pri Zvezi kulturnih organizacij Slovenije, ki je prvi dve leti skrbela za dobro organizacijo srečanj. V osemdesetih letih smo spoznali tudi sarajevskega pesnika Josipa Ostija, takrat organizatorja Sarajevskih dni poezije, ene od pomembnejših pesniških manifestacij v nekdanji Jugoslaviji. Pesnik danes živi v Ljubljani in na Krasu in ustvarja tudi v jeziku nove domovine. Sled je pustil tudi Ismet Bekrić v devetdesetih letih, ko je bil nekajkrat selektor; težko je pozabiti deklamacijo njegove ganljive otroške pesmi Očetov plašč, ki jo najdemo v različnih antologijah sodobne otroške poezije. Pesnik je predlagal tudi novo ime srečanja – Sosed tvojega brega, in to po verzu Mile Vlašić Gvozdić, pesnice in nekdanje profesorice na Pedagoški akademiji v Ljubljani. Tudi pisatelj in esejist Sreten Vujković, danes založnik v Banjaluki, je bil večkrat naš gost in hkrati selektor srečanj, pa še mnogi drugi. V najnovejšem času se spominjamo Roberta Mlinarca, Gorana Trubusona, Nenada Veličkovića, Renata Baretića, samih velikih in hkrati tudi »popularnih« sodobnih avtorjev, naših »sosedov«, ki so vnesli v srečanja svojega duha, smisel za humor nove ...

Seveda spomin ne more mimo dr. Đurđe Strsoglavec, ki je nekaj zadnjih let selektorica za shb jezike in makedonščino, sicer profesorice na Filozofski fakulteti v Ljubljani, njenega prispevka pri »iskanju« gostov srečanja, intervjujev v Paralelah in duhovitih pogovorov z njimi na literarnih večerih. Pa na Marjanco Mihelič, ki že leta spremlja in prevaja madžarsko literaturo, Petra Kuharja, ki prevaja ruske avtorje in večkrat vodi pogovore s povabljenimi avtorji. Pa še mnogih drugih sodelavcev. In mnogih svojih kolegov z nekdanjih občinskih zvez kulturnih organizacij, kasneje območnih izpostav sklada, ki so bili prijazni gostitelji naših srečanj.

Hvala za vse dobre verze in napete zgodbe, zvenečo umetniško besedo, kritiške prispevke, gostoljubnost, predvsem pa – hvala za človeško bližino in toplino, česar na naših srečanjih ni nikoli manjkalo. In tako naj bo tudi v prihodnje!

SOSED Z ISTEGA BREGA

30 let natečaja, ki spodbuja in objavlja dela neslovenskih literatov na Slovenskem

Leposlovje je že samo po sebi čudežna kristalizacija življenja. Ohranjanje vitalnosti in izbrušenosti umetniške besede v ogroženih, izpostavljenih okoljih, kakršna so jezikovna okolja manjšin v Republiki Sloveniji, pa si zasluži poudarjeno čestitko.

Jubilej 30-letnega delovanja natečaja Sosed tvojega brega je občudovanja vreden, ker daje Slovencu občutek, da je vsaka izvirnost – posebnost, ki se nas dotakne, priložnost za lastno obogatitev in samoopredelitev. Raznolikost je ključ do ustvarjalnega zadoščenja: ni pa tako samo po sebi umevno, da se veseliš, če pri sosedu koza daje neoporečno in prijazno mleko. Taka pozornost Javnega sklada izpričuje modrost, ki se obrestuje s tem, da prinaša prid in dobre medčloveške odnose tudi v sferi nacionalne opredeljenosti, ki je bila že od nekdanj podvržena politikantskim manipulacijam.

Italijanski prispevki v okviru te dejavnosti Javnega sklada se odlikujejo po svežini, čeprav so avtorji marsikdaj prehitro zadovoljni z lokalistično ljudskostjo ali z golim arhiviranjem starožitnosti iz domačega okolja, v strahu, da jih povsem ne zaraste moderno gensko modificirano rastlinje. Marsikdaj pa je na razpis prispel prispevek, ki je izpričeval avtentično senzibilnost in odgovornost sodobnika do malih velikih vrednot. Včasih z dovolj pogumnim ubeseditvenim

pristopom, drugič s prav suvereno obravnavo sodobnih tem človeškega vsakdanjika.

Kot ustvarjalcu (ki je odbiral in prevajal poslane prispevke) mi je bilo srečevanje s tovrstno samoniklo književnostjo v resnično zadoščenje. Ob tem sem kot tržaški Slovenec občutil še posebno »manjšinsko vibracijo«, ki mi je prišepetavala: na tak način se sestavlja evropski mozaik, na katerem bo temeljila naša jutrišnja kulturna fiziognomija. Drobnost, krhkost, na prvi pogled neuporabno in neouvčljivo kresničje na večernem nebu, popotniku pod njim pa prijazna družba in duhovni kažipot.

Marko Kravos
pesnik, pisatelj, prevajalec, selektor srečanja za italijanski jezik,
večkratni gost srečanj

STVARI SRCA IN DUŠE

Zadnja leta svojega zaščitnika (zelenega) Jurija pričakujem obdana s poezijo, prozo in včasih tudi dramatiko, ki je ne morem brati »neobremenjeno« – izbrati moram namreč najboljše od najboljšega izmed južnoslovanskih besedil, ki prispejo na razpis Sosed tvojega brega. Besedila se najpogosteje dotikajo stvari srca in duše, moje odločitve pa naj se na to ne bi preveč ozirale. Saj veste – zanimati me morajo postopki, načini, strategije, tisto, kar dela besedilo A boljše od besedila B. In potem kupčkam, premlevam, tuhtam, skratka se odločam. Da, da, nedovršen glagol. Kar traja.

V času, odkar spremljam srečanje tujepišočih avtorjev, se je profiliralo nekaj prepoznavnih pisav in poetik. Malo si lahko laskamo, da so k temu pripomogla tudi srečanja, literarne delavnice, pogovori, diskusije – skratka vse, kar se vsako leto dogaja na Sosedu tvojega brega.

*Durđa Strsoglavec
profesorica, prevajalka, esejistka, selektorica za shb jezike
in makedonščino*

DOM NOSIM S SEBOJ M

Kje je naš dom? Je to hiša, v kateri smo se rodili, ali neka druga hiša, kjer smo vzgajali svoje otroke? Je to sploh res naše fizično bivališče? Dom je mentalni prostor, v katerem se počutimo pristni in varni.

Za pisatelja je dom predvsem njegov jezik. Ta jezik je narodnostno predločen, ampak v literaturi šteje osebni, individualni jezik pisatelja. Pisatelj ga ustvari sam. Zgodi pa se, da se mu oddalji ali celo odpove, lahko sploh ne po lastni presoji, marveč ga k temu navedejo okoliščine, v katerih živi.

Srečanja pisateljev, ki ustvarjajo v drugih jezikih, ne v slovenščini, torej Sosed tvojega brega v organizaciji Javnega sklada ljubiteljske kulture, ohranjajo prostor, kjer o svojem razmerju z literarnim jezikom odloča pisatelj sam, ne pa okoliščine. So dragocena priložnost za pristnost in varnost v književnosti.

Kot takšna utrjujejo svobodo posameznika in kulture ter uveljavljajo nepogrešljivo načelo za napredek človeštva: strpno spoštovanje različnosti. Že 30 let. Še na mnoga leta!

*Lela B. Njatin
pesnica, pisateljica, esejistka, gostja Sosega tvojega brega 2007*

IMPRESIVNO DOŽIVETJE EVROPE BREZ MEJA

Vabilo JSKD, naj bom gost in predstavnica Društva hrvaških pisateljev, mi je zbudilo občutek počaščenosti in trenutek veselja. Tisto obdobje je bilo še vedno čas globoke prizadetosti zaradi še krvavečih ran, spominov na komaj minulo vojno, ki je v na novo rojeni republiki Hrvaški zasenčil veliko umetniškega, tudi literarnega entuziazma. Zaradi tega mi je omenjeno vabilo pomenilo hkrati tudi pričakovanje kančka optimizma, ki pa je bilo nagrajeno z velikim sijajem duhovne lepote. Danes, devet let po tistem tako impresivnem doživetju Evrope brez meja, mi je morda precej golih podatkov o dogodku ušlo iz spomina. Sedemintrideset literarnih ustvarjalcev, po poreklu Italijanov, Madžarov, Srbov, Črnogorcev, Hrvatov in Bošnjakov, ki so vsi zapovrstjo gladko govorili slovenščino, a so ob tem z enako živo izvirnostjo posredovali lastne verze ali prozne zapise v svojem rodnem jeziku – to doživetje mi tudi zaradi posebnosti avtorjev in ljudi zagotovo niti v prihodnje ne bo zbledelo. Seveda bi bilo krivično pozabiti tudi imena organizatorjev, brez katerih ne bi bilo humanizacije vsebin uradno načrtovanih državnih programov, še manj pa trajnih spominov. Zato bom ob tej priložnosti omenila, da je pri tistem dogajanju bila predstavnica Sklada prijetna Dragica Breskvar, pa da je mariborske gostitelje

zastopal pesnik Marjan Pungartnik; naduse prisrčna in duhovita oseba, tudi strokovni mentor literarnega društva, pa je bil obzirno metodični Muhidin Šarić, pisatelj in publicist iz Bosne.

Ko sem se vrnila domov v Međimurje, sem se spraševala, ali nisem morda pretiravala z obsežnostjo informacije ali z namero, da mariborski publiki pred seboj kar najbolj strnjeno govorim o sodobni hrvaški književnosti. Po tistem sem dobila časopisne članke iz Slovenije, ki so mi nekoliko potolažili vest. Nekoliko, pravim, kajti glede gluhote v odnosu do kulturnih dogajanj na obeh straneh slovensko-hrvaške državne meje je bila moja naloga solidno opravljena, vendar z napako ... Nisem namreč omenila, da iz kraja, kjer živim, izhaja tudi pesnica in udeleženka srečanja Sosed tvojega brega – Antonija Baksa Srnel. To se mi je pripetilo nehote, ker se mi morda njeni slovenski verzi včasih zdijo lepši, polnokrvnejši in bolj razgibani od nekaterih, ki jih piše v hrvaščini. Morda pa tudi zato, ker mi v spominih na otroštvo odzvanjajo sveži in zanosni verzi »Krasna si, bistra hči planin« ...

*Ljubica Duić
hrvaška pesnica, gostja Sosed tvojega brega 1999*

Goran Samardžić

UMETNIK NE MOREŠ BITI VSAK DAN

Kdo je Goran Samardžić, sarajevski ljubitelj poezije in slovenskih vin, človek, ki se sramuje slabo napisanih in dolgočasnih stavkov?

Goran Samardžić (Sarajevo, 1961), novinar, pesnik, pisatelj, urednik, solastnik sarajevske knjigarne in založbe Buybook¹, je na bosansko-hercegovski literarni sceni debitiral s pesniško zbirko *Lutke* (1990), se kot zgodbar dokazal s prozno zbirko *Sikamora* (1997), z romanom *Gozdni duh* (2004), ponatiskovano, jezikovno zrelo in sočno uspešnico, pa se je zapisal na seznam vesplošno znanih, branih, priljubljenih in nagrajevanih avtorjev.

¹ »Buybook je kulturni topos Sarajeva, med tistim, kar je Sarajevo bilo do leta 1992, in tistim, kar je danes. To je knjigarna, CD-shop, kavarna, galerija, založba, distributer, specializirana knjigarna za umetnost in knjige za otroke, coffee&tea shop. Mesto, kjer promovirajo knjige in pisano besedo, kavarna, kjer lahko srečate (in spoznate) bosansko-hercegovske pisatelje, pesnike, umetnike, profesorje, režiserje ... vseh generacij.«

Roman *Gozdni duh*, »nenavadna, presenetljiva sinteza poezije in naracije«, »roman, izpolnjen s poezijo telesa«, kot ga je označila literarna kritika, je lakonična pripoved (kakršen je tudi njegov podnaslov) o mladeniču, razpetem med vročimi beograjskimi ulicami, kjer se ravsajo člani različnih tolp, ter sarajevskimi ulicami in obronki, kjer se dogajajo precej bolj resne stvari. Selitev v Bosno ga spremeni, intelektualno, čustveno in moralno. Vrednote, ki jih je prinesel s sabo (no, tistih nekaj), se v vojni predrugačijo. Spremeni pa ga tudi telesno. Telo neha biti tisto, s čimer gleda na svet, s čimer misli in kar je v središču.

Bibliografija

poezija: *Lutke* (1990);

pesniško-prozne zbirke: *Odpovedano zaradi dežja*, 1995 (Otkazano zbog kiše), *Med dvema pismoma*, 1996 (Između dva pisma), *Ljudje, ki so jih na krilih prinesele gosi*, 2007 (Ljudi koje su na krilima donijele guske);

prozne zbirke: *Sikamora* (1997);

romani: *Gozdni duh*, 2004 (Šumski duh).

Kako se razumejo oziroma prenašajo pisatelj, pesnik, založnik, urednik?

Težko se razumejo, vendar se nekako prenašajo. V tolažbo mi je, da so vsa ta dela povezana s tistim, kar imam najraje, to pa so knjige. Pišem jih, urejam jih in prodajam jih; prenašam jih sem ter tja. Ko ni nikogar pamejše, tudi govorim o njih!

Si solastnik sarajevske knjigarne in založbe Buybook, objavljaš pa pri »konkurenci«, celo pri sosedih.

To je vprašanje časti. Sam sebi lahko objavim knjigo brez besedila, če je to sploh knjiga, je bolj maketa, druga založba pa me dobro pretehta, presodi, oceni, da ne rečem sleče do nagega, preden moj rokopis spremeni v knjigo

in me da v javnost. Drugič, udobneje se počutim v gosteh kot doma. Bosna je inferiorno okolje, malikovalsko, svojim ljudem verjame šele, ko se dokažejo drugje, nekateri pa to zavestno izrabljamo in ni nam žal. Jaz imam Bosno in Hercegovino rad, vendar mi je tesna.

Po uspehu romana *Gozdni duh* so bralci, predvsem pa kritika, nestrpno pričakovali novo prozo. Te je duh *Gozdnega duha* zaviral ali motiviral?

Ne vem, kaj bi ti odgovoril. Zaviral in motiviral me je, in dvigal in utapljal. Problem je v tem, da je vsako občinstvo – s tem pa tudi bralsko – malo krvoželjno: če si mu všeč, od tebe zahteva malo več, jaz pa sem počasen, len, neambiciozen. Veliko dni v letu se ne počutim kot pisec, temveč kot nekakšna lupina, ki jo življenje polni z vsem mogočim in me spreminja v koš za smeti ...

Tvojo prozo pogosto označujejo kot intenzivno. Kaj bi ti rekel?

Saj je. Tisto, kar nekateri drugi avtorji raztegnejo na deset strani, jaz zbijem na dve ali tri. Noben stavek ni top, noben odstavek, upam, dolgočasen. Ta intenzivnost je rezultat skrbi in dela, ne pa erupcije, ki brez nadzora izbruhne. Drugič, nisem profesionalni pisec, kar pomeni, da ne pišem vsak dan, temveč komaj kakšnih sto dni v letu. Ko pišem, sem res pri volji za pisanje, sem res pod žarometi nečesa zgoraj, kar me razlikuje od obrtnika in me dela umetnika. Umetnik pa ne moreš biti vsak dan, temveč samo včasih.

Koliko ti je študij književnosti pri pisanju pomagal, koliko pa ravno narobe?

Večino stvari, ki sem se jih naučil, sem pozabil. Ampak to je tista pozitivna pozaba, znanje se je iz zavesti preselilo v podzavest in od tam sije in mi pomaga pri delu in presojanju o tujem delu. Nič nimam proti izobraževanju in knjižnemu znanju, razen kadar se to znanje preveč očitno vidi, kadar ovira tisto osebno ter mu ne da priti na plan, da bi lahko pokazalo svo-

je; kadar se preliva iz vsakega stavka. Prepričan sem, da bi bil, če ne bi bil dobesedno pisec, dober in zanimiv kritik. Z velikimi mukami in trudom bi akademsko znanje skozi neki rokav speljal na cesto. Ves bi se posvetil temu, da bi ljudem približal književnost in jo naredil za del njihovega življenja. No, tudi tukaj bi si veliko želel, da bi se uresničilo vsaj malo.

Za koga pišeš? Imaš »idealnega« bralca?

Pišem tako za akademsko kakor za širše bralstvo. Za zdaj v mojih besedilih uživajo oboji. Med obema sicer vlada neka nesloga, vendar je to bolj ali manj voda na moj mlin. Ker se v moji prozi pogosto neposredno omenjajo spolni organi in dejanja, povezana z njimi, jih moram odeti v vrhunski jezikovni artizem in ravnovesje, da me ne bi razglasili za pornografa. Tiste priveske na moških in školjke na ženskah moram celo nekako poduhoviti. Širše bralsko občinstvo uživa v mojih temah, akademsko v načinu in jeziku, s katerima teme izpeljem in vodim od začetka proti koncu. Idealen bralec ne obstaja, vendar je lepo in koristno, če si ga predstavljaš. To je bolj pojem kakor človek. Nekdo ali nekaj, na kar ne vpliva niti čas niti književna moda.

Ko pišeš, premišljuješ tudi kot urednik?

Ne. To bi pogubno vplivalo na svežino in avtentičnost besedila in ne bi bilo čisto fer. V bistvu so najboljši tisti uredniki, ki niso pisatelji, najboljši pisatelji pa so tisti, ki niso uredniki. Pri nas, pa tudi pri vas, se ta dva poklica prepletata zaradi socialnih potreb. Pogosto smo novinarji in promo-

torji in profesorji, marsikaj, kar je povezano s knjigami. Biti samo pisatelj je nevarno, življenjsko nevarno. Ma, kaj življenjsko, nevarno je za dostojanstvo!

V kateri funkciji spremljaš slovensko literarno produkcijo?

V funkciji prijatelja. Veliko slovenskih avtorjev osebno poznam, pred osmiimi leti je založba Buybook objavila antologijo novejše slovenske kratke zgodbe. Sedaj bi bilo pošteno, če bi to antologijo razširili, ker se je pojavilo in dokazalo še nekaj dobrih avtorjev. Nekaj časa sem se imel v načrtu učiti slovenščino in poskušati prevesti katerega vaših avtorjev. Želel sem celo, da bi pri moji in Uzunovičevi založbi Buybook oblikovali zbirko sodobnih slovenskih avtorjev, vendar nam je štrene zmešal, kot vedno, denar.

V Sloveniji nisi neznan, ne prihajaš prvič.

V vašo deželo bi rad hodil, tudi če v njej ne bi bilo ljudi, tako je očem lepa, zelena, valovita, čista. Glede na to, da jih je hvalabogu kar nekaj, da jih veliko poznam in se z njimi družim, da ne rečem, da uživam v druženju, v Slovenijo odidem vsakič, ko me povabijo. Nekaj mojih pesmi je pri vas že zdavnaj prevedenih, pred dvema letoma pa je izšel prevod mojega za zdaj edinega romana *Gozdni duh*. Nastopal sem na Vilenici, na Dnevih poezije in vina, promoviral revije, naše in vaše avtorje, od Slovencev in Slovenk sem se učil piti oziroma kako se po litrih in litrih vina poantira z žganjem, grapo. V moji zadnji knjigi, zbirki kratkih zgodb *Ljudje, ki so jih na krilih prinesle gosi*, je zgodba *Dekle na cesti* posvečena vaši deželi, dogajanje je povezano z Medano v Goriških brdih, kjer sem nekajkrat bival in užival kot pesnik. Tam sem pred kakšnimi desetimi leti, ko so bili Dnevi poezije in vina še v povojih, ko se še niso skomercializirali, neki osemnajstletni Slovenki rešil življenje. Zgodba se vrti okrog nje. Toliko o vtisih, ki jih je name naredila vaša dežela.

Kakšen je tvoj odnos do jezika? Te včasih omejuje?

Omejuje me v smislu, da se tisto, kar čutim in želim prek jezika izraziti, v tej pretvorbi izgubi, včasih več, včasih manj. Tako bi bilo tudi, če bi na-

mesto črk uporabljaj note, če bi klesal ali če bi se izražal prek slikarskega platna. Ampak v teh nižjih dimenzijah, v katerih ljudje pišejo, slikajo, plešejo, pojejo, si izmišljajo performanse, se prilizujejo popolnosti, je vedno tako. Veliko se želi, da bi se vsaj nekaj uresničilo! Veliko se kuha, poje pa se v trenutku!

V kolikšni meri je zate (kot za avtorja, seveda) pomembna ironična distanca?

Najbrž v tolikšni, da niti ne vem, kdaj sem ironičen. Nekega dne, čez kakšnih sto let, se bo tisti naš idealni bralec čudil, zakaj smo bili mi v tem času tako ironični do sebe in drugih. Najbrž zato, ker je tudi ironija nekakšen oklep. Tisti, ki me preprosto radi vidijo z neke grde strani, pravijo, da sem mačist, seksist, šovnist, vendar ne vidijo in ne čutijo, da smo v moji prozi tako jaz kakor drugi moški modeli deležni fine ironične obdelave. Da nisem nikoli, veliko pred feministično furko, verjel, da so moški močnejši in pametnejši od žensk. Samo drugačni so. V tolikšni meri, kolikor je treba, da pritegnejo ženske in narobe.

Kaj si bolj, pesnik ali pisatelj? Ali pa je to neumno vprašanje, kajti tvoja proza je pravzaprav pogosto poetična, poezija pa pripovedna?

No, sedaj si pa odgovorila namesto mene! Prikrajšala si me za zadovoljstvo, da to povem sam o sebi. Prav, bom pa nekaj dodal, da vprašanje ne bi propadlo: torej, grozno težko je pisati roman z jasnimi, ostrimi, natančnimi, poleg tega pa še poetičnimi stavki, ki so takoj razumljivi in se skoraj v popolnosti povezujejo drug z drugim. Oprosti, da se toliko hvalim. To je postalo moj slog, slog pa je človek. Ko se ne bom imel več s čim hvaliti, bom obmolknil.

Pogovarjala se je Đurđa Strsoglavec.

BOSNA

Bosna je majhna in naivna;
v vsaki šali potegne krajši konec,
ni ravna kakor nekatere srečnejše države,
temveč zgubana, skuštrana,
kakor da se je ravnokar zbudila.

Vsak las je drevo,
vsak kamen je težka misel.

Od Bosne se ne da pobegniti,
kakor tudi od grdega otroštva ne.

*

Ko odidem iz Bosne,
se čutim nečesa kriv.
Namesto zadovoljstva stoji čas,
ki ga prenašam težje od injekcije.

Poznam nekaj Bošnjakov,
ki so brez Bosne zboleli.

V Bosni se mi nič ne gabi.
V Bosni bi si upal jesti
tudi s tal.

*

V Bosni gost kosi pri žrtvi,
večerja pri krvniku
in odide z občutkom,
da je nekoga pustil na smrtni postelji.

Goste gozdove,
sneg in listje
si je Bog tukaj zamislil
kot globoko uspavanko.

Ko človek gleda Bosno,
od zadovoljstva
zadrema.

Prevedla Đurđa Strsoglavec

DEKLE NA CESTI

To pišem, da bi nekaj pojasnil najprej sebi in šele potem vam. Včasih stvari dojamem šele, ko jih vržem na papir, ki prenese vse razen ognja. Zgodbe ne bom začel na začetku, temveč na sredini. Ne bi vas rad mučil z odvečnostmi in se kot pisatelj obsodil na smrt.

Njena zgodba se pleče okrog treh prijateljev, Damirja, Gorana, Fahra, in okrog majhne dežele, v kateri gostujejo kot pesniki. To deželo je vojna ugriznila le za rob, tisto, iz katere so pripotovali, pa je čisto zdrobila. Med vsemi pesniki in pesnicami so bili tiste noči, naj se ve, tudi trije po naključju živi: Damir Uzunović (1965, Sarajevo), Goran Samardžić (1961, Sarajevo) in Fahrudin Zilkić (1968, Plav).

To, da so si blizu s smrtjo, iz teh ljudi ni naredilo domišljavih depresivnežev z vietnamskim sindromom, s katerim se nekateri bolj hvalijo, kakor zaradi njega trpijo, temveč veseljake. Bili so, preprosto in brez izmotavanja povedano, srečni, da so živi in tukaj. Ljudje so se zibali, skakali, zvijali ter s svojo gostoto in zbitostjo drug drugemu pomagali ostati na nogah. Vse v tej deželi vzvalovanih hribčkov je okusno – fino za goltanje, prežvekovanje in gledanje. Ljudje so veseli, spokojni, ne pa namrgodeni in monumentalni, pripravljeni na obrambo, tudi kadar jih nihče ne napada. Cerkveni zvon, čeprav glasno, v tej slikoviti vasi, v kateri je v letu, mesecu in dnevu, ki jih

opisujem, več pesnikov kakor domačinov, ne opozarja na kaj, temveč napoveduje točen čas. Možje in žene so prijatelji, niso pred pričami, do smrti in za vsako ceno povezani pari. Včasih tudi zunaj zakonskega stanu doživijo majhno prijetnost.

Ta zgodba je grmada, na katero vse to mečem, da bi bolj gorela in osvetljevala noč, v kateri pijejo, se veselijo, ljubijo in so ljubljeni ti trije prijatelji in pesniki, Damir, Goran in Fahro. Vojna jih je imela na situ in rešetu ter jih pustila živeti.

Fahro je bil nekaj čas ujet v tanku, na katerega so streljali sovražni vojaki, z eno gosenico v rovu, z drugo nemočno dvignjeno v zrak. To je bil eden od treh tankov; na enem je delovala muha, na drugem motor, tretjega pa so uporabljali za rezervne dele.

Še celo leto po koncu vojne, ki ni prinesla ne zmage ne poraza, ne osvoboditve ne okrepitve, je Damir s sebe spiral prst iz rova, v katero je bil vkopan do vratu. To je bil preverjen način, da se vojak skrije pred smrtjo ali da jo zavrže, če se mu preveč približa.

Goran zaradi visoke dioptrije ni ravno mogel dobro nameriti. Nekaj rafalov, ki jih je bolj raztresel, kakor v koga naperil, je zamenjal z novinarskim peresom. S tem peresom, pomakanim v resnico in laž, je vojno predstavljal od zunaj. Časopisi so zaradi univerzalnega pomanjkanja končali kot kurjava ali kot brisalci za rit.

Nihče od teh treh, v katere je to noč usmerjen reflektor sreče in katerim so najbolj ploskali, ko so predstavljali poezijo, izvito iz golega življenja, ne iz učenja in knjig, ni bil ne ranjen, ne ujet, ne v taborišču, pa bi vse to lahko bili. Najhuje, kar jih je doletelo, je bil rahel prehlad, ki se prežene s preprostim kihanjem. Vsi trije so se med vojno zaljubili in si tegobe, ki jih prinaša vojna, naredili veliko bolj znosne. Eden med njimi, Goran, se je tudi poročil. Tistega dne se po Sarajevu in iz Sarajeva ni streljalo niti umiralo. Vendar težko, da ima to kakšno globljo zvezo z Goranovo poroko. Če bi se granata po naključju zarila v tisto podstrešno stanovanje z veliko teraso, polno shujšanih in izpitih gostov, na katerih so oblačila visela kakor na obešalnikih, bi kultura in umetnost te dežele nekaj časa stali pri miru. Med gosti so bili pisatelja Zlatko Topić in Semezdin Mehmedinović, foto-

graf Kemal Hadžić, režiser Haris Prolić, gledališki kritik Marko Kovačević, frizer Meho Šabić ... in mnogi drugi.

Zdi se, kakor da majhna cerkev ne zvoni, temveč udarja na gong. Kar naprej se oglašča iz teme. Če hočejo ali ne, vsi pesniki, več kot sto jih je, ki so prispeli z različnih koncev sveta, iz različnih časovnih pasov, vedo, koliko je tukaj ura. Moji trije pesniki so videti navadni, vendar nenavadno in dobro pišejo. Če si poezijo predstavljamo kot nebo, njih pa kot ljudi, bolj nore kot ne, ki to nebo kličejo, naj pride bliže, je prišlo najbliže Damirju, zatem pa Goranu in Fahru. Tukaj so bili tudi nekateri pesniki, od katerih je poezija z vsako novo knjigo vse bolj ustrašno bežala, pa tudi takšni, ki so pesniki bolj po videzu kakor po tistem, kar piše v njihovih knjigah. Potem so bili tudi pesniki in pesnice, ki hodijo bos in ne prenašajo, da bi se mednje in mater naravo postavil kakršen koli podplat. Eden je prenočeval zvit v pasji uti, drugi se je nag kopal v vodi, ki je bila na meji ledu. Tretji je vlekel vezalke po prahu in se ni brisal po opravljeni potrebi. Dve pesnici sta se zaljubili druga v drugo in od tu, iz te daljne dežele, skupaj poslali pismi tolažbe svojima boyfriendoma. Kakor koli že, vsak je na svoj način, bodisi viden bodisi neviden, izzival poezijo, naj le pride, tako tisti, ki so čofotali v njenih plitvinah, kakor tisti, ki so – kakor Damir – zapluli v njen ocean. V tem oceanu se je skupaj z njimi kopala tudi pesnica Ana Ristović. Njej se je neke noči strgal pašček na sandalu, vlekla ga je po pesku. Goranu se je zdelo, da to dekle s črnimi poševnimi očmi in lepim miniaturnim telesom v deželi, obvarovani pred zlom, požene korenine, kjer koli se ustavi. Predstavljal si je svojo prijateljico Ano kot hodeče drevo, ki bi se tu rado zasadilo. V tej majhni, pravljlični deželi, še posebej pa v mestu, ki so mu njegovi prebivalci rekli vas, se je bolj pilo vino kakor navadna voda. Celno od meja so namesto vojašnic, strelnih lin in vojakov oblikovale valovite verige vinske trte. Prebivalci ene miroljubne dežele so lahko med sprehodom in zobjanjem grozdnih jagod vstopili v drugo miroljubno deželo in narobe. Za te ljudi to ni bila pustolovščina, temveč spontano dejanje.

Ob upoštevanju vsega bi bil greh in nenaravno, če pesniki, še posebej pa ti trije, ne bi uživali in se veselili. Brez sramu kažejo srečo in jo usmerjajo k drugim. Pijejo in nazdravljajo v vseh smereh. So v središču vrelega rodu, ki

življenje gleda skozi metaforo. To je bila čudna in izumirajoča vrsta ljudi, ki se borijo, da bi čim lepše in šele nato čim bolj smiselno zložili besede. Naši pesniki življenja vase niso spuščali skozi filtre (zamrzovalnike, grelnike, izbirnike), temveč so se mu ponujali, in sicer frontalno. Na njihovih obrazih je lebdel pravi, iskren nasmeh, ne natreniran in negovan, kakršnega narekujejo nekatere kulture ali, še huje, psihiatri. Smehljali so se tudi, ko so spali, le da manj na široko.

Nekaj zapeljivega in privlačnega je v ljudeh, ki preživijo najsurovejše in najbolj nesmiselne pogoje življenja, pa še z orožjem v roki. Drugi pesniki niso mogli nehati misliti na to, da bi ti pesniki lahko ubijali in da bi jih lahko ubili. Še lepše in zapeljivejše je to, da drugih v življenju nič od tega ni oviralo, temveč jih je bogatilo. Življenje nekaterih pesnikov je teklo motno in počasi kakor v narkozi, zato jim je usoda njihovih kolegov, ki so trpeli in se mučili, med tem ko so sami ravnodušno obstajali, prišla prav. Oni so samo po sili razmer in usode sodelovali v nečem strašnem. Njihovi obrazi so bili sproščeni in nežni, lahka oblačila pa niso prekrivala nobene brazgotine. Vojačenje in trpljenje sta izginila brez sledu. Tudi sami so te sledove včasih iskali in jih obujali, da jih ne bi povsem izgubili.

Kadar so jih njihovi novopečeni prijatelji, s katerimi so se prek poezije povezali, kmalu in krvno, prosili, naj jim pripovedujejo o vojni, so njene strahote odevali s humorjem in komiko, ki ždi v vsem, tako tudi v tistem, za kar se misli, da ne more biti še bolj grozno. Zrak, ki so ga dihali vsi ti ljudje različnih letnikov, spolov in ras, je bil nasičen s smehom. Smejali so se vsemu, kar se premika. Tistemu, kar je bilo, kar je in kar mogoče bo. Če bi obstajal dovolj močan in občutljiv mikroskop, bi se razkrilo, da je bil zrak te noči poln virusov, ki skačejo s človeka na človeka in povzročajo, da se smeji. Včasih je bil sunek smeha tako močan, tako težko se ga je prenašalo, da so se cele množice zvijale in valovale, kakor da jih maje veter. V tej noči so bili trije pesniki epicenter tega prevladujočega razpoloženja, ki ga imenujejo sreča. Eden od njih, Goran, je bil utrujen od pritiska, ki ga je nad njim izvajala sreča. Šest dni jo je čutil. Menil je, da je tako dolgo stapljanje s srečo nevljudno, nečloveško. Odrasel je s težko in motno literaturo, ki je do perverzности slavila žalostno in grdo, grenko in kislo. V teh delih so na

pojave in pojme gledali s temne strani. Če v čem ni bilo nič slabega, nič temnega in jedkega, se je to dopisalo.

Iz vseh smeri so prihajali nesramni in bahaški signali sreče (klicanje, hihitanje, cmokanje, vzklikanje). Bil je preprosto ožarčen z njo. Jutri bodo vsi odpotovali, vsak v svojo smer in večina se ne bo nikoli več, razen v sanjah, videla. Dve dekleti, ena svetlolasa, druga temnolasa, sta s svojimi nežnimi tipalkami objeli Damirja in Fahra, onadva pa sta se prepustila, kajti v tem ni bilo nič dramatičnega ali usodnega, samo nežno. V tem mestu in v tej deželi intimnejša dotikanja in tipanja niso puščala znamenj in madežev, temveč nežne odtise, ki takoj izginejo. Goran je ravnokar dobil otroka in je še dišal po njem, zato so ga ženske samo prijateljsko objemale in toplo gledale. Tudi sam je, malo deformiran zaradi situacije, v kateri je bil novinec, v dekletih videl bodoči materi, ne pa zapeljivih in opitih prijateljic, ki bi radi ustregli tako sebi kakor njemu. Povečeval jima je trebuhe in prsi, dodajal podočnjake in bledico, oblačil ju je v obleke in spodnjice, katerih spodobna belina in velikost bi zadostovali za šivanje jader.

Odločil se je, da bo pospešil slovo od vseh teh ljudi, ker je v mislih že bil doma. Skoraj teden dni ga njegov dojenček ni polulal, ni ga pobruhal. Tega otroka je znal na skrivaj vzeti iz posteljice in ga posaditi k sebi, ga poljubljati, dokler se mu zaradi mehkih trkov z očetovimi ustnicami in očetovo brado niso začela poznati rdeča znamenja. Nadalje je znal otroka stiskati do solz in izgovarjati takšne nesmisle, da ga je bilo pozneje sram. Ni bil prepričan, kdo je bil v tej zvezi bolj odvisen od koga. Tistega dne, ko je ženo, odrešeno plodu in plodove vode, odnesel iz bolnišnice, pozneje pa tudi otroka, osupel spričo njegove lahkosti in krhkosti, se je v njem prižgalo nekaj, kar ni nehalo delovati in kar se imenuje ljubezen. Goran je začel gledati skozi ženske, ne pa vanje. V vsaki je videl bodočo nosečnico in mater, kar je bilo malo šizofreno.

Komaj se mu je uspelo izviti iz mreže, ki so jo med sabo spletli ljudje, ne pajki, in stopiti iz hrupa v mir. Ta mir ni nastopil takoj. Nastal je šele, ko se je Goran v zadostni meri oddaljil od hiše žarečih oken. Hiša, s tistimi v sebi, sočasno stopljenimi in ločenimi od kraja, ki je spal, je bila tako živa in pristna, da je Goran imel čuden občutek, da gre hiša z njegovima pri-

jateljema in množico drugih za njim. Preprosto se mu nikakor ni uspelo umakniti iz vidnega polja te hiše. Vsakič, ko se je na poti obrnil, da bi jo pogledal, se mu je zdelo, da mu ne dovoli, da bi se preveč oddaljil od nje. Hiša in tisti v njej so mu dovolili iti, ne pa tudi čisto oditi.

Goran je hodil po cesti in premišljeval, da bo ta kraj spet postal miren, ko bo vseh sto pesnikov odšlo domov, v svoje stare kolesnice, in s sabo odneslo hrup, hodil je, dokler se ni spotaknil ob neko izboklino na poti. Ovira na cesti je bila mehka in živa. Bil je vesel, da ga pri srečanju s tem misterijem, ki se ga ni imel časa ustrašiti, tista hiša pesnikov z žarečimi okni še vedno gleda. V vsem kraju so bili budni in zavestno živi ta zavrela hiša s strešnim pokrovom, ta pesnik in ta mehak dihajoč kup, ki se je spreminjal v dekle. Goran je deklici v beli nestvarni obleki, ki se je zdela imuna na umazanijo in mečkanje, govoril v enem jeziku, ona pa mu je odgovarjala v drugem. Glede na moj nezanesljiv spomin, zapolnjen s časom, je njun dialog potekal takole:

Goran: Kaj pa delaš tukaj?

Dekle: Ležim.

Goran: Zakaj ne ležiš v postelji, pripeljal bo avto in te ubil!

Dekle: To bi tudi rada.

Goran: Zakaj bi se pa rada ubila?

Dekle: Kaj pa to tebe briga?

Goran ni mogel natančno odgovoriti na to vprašanje. Dekle je poznal le nekaj minut, premalo, da bi kar koli čutil, razen začudenja. Luna ju je obsijala in sedaj sta lahko drug o drugem izvedela kaj zunanjega.

Prvo, kar je videl, bogme pa tudi zavohal, je bilo to, da je bila to dekle še pred letom-dvema otrok in da bi sam tolikšnega otroka čisto lahko imel. Dekle je bila grda, vendar ji je mladost kar izparevala skozi kožo. Prijel jo je pod pazduho, pri tem pazil, da se ne bi dotaknil njenih prsi, in jo zvelkel s srede ceste. Luna se je skrila in spet sta postala drug drugemu napol vidna. Goran ni dekletu nikakor dišal in tudi videti ji ni bil nikakor. Bila je otrpnjena, odrevenela, v sebi je imela več alkohola kakor krvi. Zavedala se je samo telesnosti, ki je bila drugačnega spola od njene, zato je stegnila tanke gole roke in jo objela. To je trajalo nekaj sekund, ko jo je Goran prestavljal

z mesta na mesto, s ceste na varno.

Gorana je na ta način že dlje časa objemala samo njegova žena. Ta žena sedaj spi tisoče kilometrov daleč in diši po dojenčku in mleku. Dojenček je tako majhen, da se Gorana samo refleksno zaveda. Da bi se zaščitil pred vznurjenjem, ki ga je začelo oblivati, ko je nosil dekle, si je predstavljal sliko tega v varnost sanj in spokoja utonjenega para, ki je bil donedavno zlit v eno.

Vsa ta drama, od Goranovega odhoda iz pesniške hiše do scene, ko bolj razpleta dekletove roke z vratu, kakor jih umika, mu je vzela dvajset minut življenja. Goran pusti dekle na varnem in se odpravi v hišo čez cesto, kjer je nastanjen s svojima prijateljema. Tušira se, umiva si zobe in se odpravi v posteljo, zadovoljen, ker je po eni strani dekle umaknil s ceste, po kateri ni pripeljalo nobeno vozilo, ne na dveh ne na štirih kolesih, po drugi strani pa zato, ker si je skušnjava dobesedno snel z vratu in ostal čist. Ljudje v tem kraju so bili mirni in čez dan skorajda nevidni, kaj šele ponoči. Vsa živost in drugo je prihajalo od tistih, ki so enkrat na leto za kratek čas prišli in odšli.

Preden je svoje prebujeno telo spravil v posteljo in z voljo pogasil čute, je Goran, da bi si pomiril vest, še enkrat pogledal skozi okno. In kaj je videl? Spet tisto grbino, ki se je vrnila na cesto v upanju, da jo bo kaj povozilo! Goran preklinja in, vlažen po kopanju in na pol nag, hiti v toplo noč k izboklini, za katero ve, da je tisto dekle. Grobo, kakor da gre za vrečo, ne pa za živo bitje, ki bi rado postalo mrtvo, jo odnese na mesto, kjer jo je malo prej pustil, in jo skuša odtrgati s sebe. Sedaj so tiste tanke in gole roke v Goranovi pesniški zavesti postale bršljan, ki ga nikakor ne more odvozlati z vratu. Obraz se je približal obrazu. Goranova usta dišijo po pekoči pasti, dekletova po alkoholu. Dobesedno se ponavlja tisto z rokami, le da ga te roke nočejo izpustiti, on pa se boji tistega, kar se lahko zgodi, kadar ga kakšna ženska dlje časa vleče nase. V temi se mu je še zazdelo, da se mu dekle posmehuje.

»Pa kaj bi ti sploh rada?« zavpije Goran v kraju, ki spi. Na misel mu je prišlo, da se, odkar obstaja, v njem ni nihče tako močno zadril. Krajanji so bili neskončno vljudni; delali so se, da spijo. Nobena luč se ni prižgala, skozi

nobeno okno, polno cvetja, se ni sklonil opomin paru, ki ni vedel, kako je komu ime.

»Kurca bi rada!« je zavpila dekle v Goranovem jeziku. Čutil je, kako je tema v okoliških hišah vzvalovala. Bila je polna našpičenih ušes in široko odprtih oči. Sram ga je bilo. V tej noči je bil sam z dekletom, tako blizu, da se ga je skoraj dotikala s trepalnicami. Žal mu je bilo, da se je odkradel, na neki način ukradel samega sebe, iz hiše razbeljenih oken. V njej so bili ljudje (bolj, kot če bi bili sorodniki) povezani s tistim, česar skoraj nihče ne dela in ne razume – s pisanjem in branjem poezije. In ne samo s tem, temveč tudi s pogovori, ki so se zdeli nerazumljivi in dolgočasni vsem, razen njim.

Goran si je v nekem trenutku predstavljal, kako si dekle zadega na ramo, jo odnese v pritlično sobo in jo vrže na svojo ozko posteljo. Spodreca ji obleko in se skoraj skozi spodnjice zarine vanjo. Bela, po nekem čudežu nepopacana obleka, v kateri se je valjala po cesti, prekriva posteljo, sobo in začne mezeti skozi okno. Goran je v dekletu globoko, kolikor more, ona pa se mu smeji in mu začne cviliti v uho: »Očka, očka!« Obleka se sedaj vsuje na cesto in se počasi odpravi svojo pot. Goran mora nehati, kajti če bo nadaljeval, bo prispela do pesniške hiše, v hiši pa bodo vsi dojeli to alegorijo. Potem Goran, ta pesnik z dvema pesniškima zbirkami in eno prozno zbirko, vzame velikansko gobo in ta dogodek izbriše iz življenja.

Ko je dekle, iz katere je izpareval alkohol, kriknila v noč: »Kurca bi rada!«, je Goran vedel, da ne gre za njegov, temveč za čigar koli kurec. Luna je spet slekla oblak in ju osvetlila. Dekle je animalno, brez kakršne koli globine, gledala Gorana, on pa si jo je predstavljal v velikanski zibelki z vinsko steklenico, na katero je nataknjena duda. Goran, norčav od rojstva, na neki način pa tudi cepljen proti pravi norosti, je vedel, kako se norosti upreti ali kako ji pustiti, da prevzame koga drugega. Z odločno in naglo kretnjo, kakršno naredi pes, ko odtrga verigo, se otrese dekleta in odide v svojo sobo. Obleče se in spozna, da v tej noči ne bo spanja. Ko stopi ven, ve, kje je edino lahko dekle – na cesti. Še vedno ni nobenega avtomobila, niti motorja niti kolesa na tej cesti, na kateri poskuša biti dekle, oblečena v belo obleko, ubita ali zadovoljena, in sicer, kot je Goran slutil, kljubovaje nekemu.

Pograbil jo je za roko in jo odpeljal v smeri pesniške hiše. Najvarneje za Gorana, vendar povsem vseeno za dekle, bo, če bo to njuno noro združenost pomešal s čim več ljudmi in jo razvedenil do nenevarnosti. V tem trenutku je bilo desetine kilometrov naokrog največ ljudi zbranih v pesniški hiši. Dekletova roka v Goranovi je bila mrzla in suha, zato jo je večkrat pogledal, v strahu, da za sabo ne vleče duha ali vampirja. Oddahnil si je, ko sta se opotekla v hišo, v kateri se je nadaljevalo tisto, kar je Goran pred eno uro zapustil.

V množici moških in žensk, ki so se manj objemali, kakor drug drugemu pomagali stati na nogah, je začutil varnost. Tisti dve dekleti nista več objemali Damirja in Fahra, temveč sta na njiju viseli.

(...)

Pesniki in pesnice, ki so bili v teh dneh bosí, so se obuli, ker je bilo po tleh polno stekla. Dva pesnika in Goranova prijatelja sta se smehljala in pila. Dekleti sta ju žgečkali z lasmi. Čutili sta, da sta pesnika iz te nesrečne dežele originala, ne domišljavi kopiji.

Goran je pod lučjo, ki je neusmiljeno pekla iz golih žarnic in se zibala zaradi energije stotih pesnikov in pesnic, pozabil izpustiti dekletovo roko, vendar se za to ni nihče, niti samo dekle, menil. Obrnil se je, da bi si ogledal tisto, okrog katere se je zadnje uro motala njegova usoda. Narava je zelo grdo glavo posadila na čudovito telo in to dvoje ohranjala v prepiru. Po drugi strani pa je bila ta glava pokrita s slapom čudovitih las barve sladke koruze. Odkril je tudi, da je bila njena obleka čista samo v temi, v kateri sta bila do pred kratkim. Goran je v množici ljudi iskal zadosti mladega človeka, ki bi lahko popazil na dekle, da bi lahko sam končno odšel spat. Zaspal bi v hipu, misleč na svojo modrooko ženo in otroka. Njegova žena ne more v nič tako plitvo in brezdušno gledati kakor to dekle s pogledom morskega psa, kateri smrt od seksa ločuje opna. Otrok je do nedavnega rasel v Goranovi ženi, sedaj pa raste izven nje in ga bolj nagonsko kakor zavestno čaka, da se vrne.

Ni mu uspelo najti nobenega ustreznega mladeniča, kateremu bi vsilil dekle in se znebil odgovornosti, je pa mladenič našel njiju. Bil je izjemno lep, tako lep, da bi lahko nekaj lepote dal tudi dekletu. Stopil je prednjo, Goran pa mu

jo je počasi, kakor da oddaja nevesto ženinu, dal. Bolj porinil kakor dal.

»Pazi nanjo, hotela se je ubiti, pa ne samo enkrat,« je rekel.

»To kar naprej poskuša. Alkoholičarka je, pa šele sedemnajst let je stara. Jaz sem bolj njen medicinski brat kakor fant.«

»Koliko si pa ti star?« je zdolgočaseno vprašal.

»Že triindvajset. Naslednje leto izide moja pesniška zbirka. Nočna harfa!«

»No, potem pa napiši pesem o tej noči, zame je noče biti konec.«

Stopil je k svojima prijateljema in njunima prijateljicama ter se lotil vina. Celu uro že ni pil, samo boril se je proti usodi in jo vlačil sem ter tja. V njegovi ubogi deželi in mestu, kjer so teniška igrišča spremenjena v pokopališča, na stotine ljudi kakor igralec Nermin Tulić pa drsi v invalidskih vozičkih, se je odveč ubijati in izzivati smrt, kajti do nedavnega je bila z vsakomer. Spomni se, kako so se on in njegova prijatelja borili, da bi ostali živi in zdravi ter da bi dobili priložnost, da uživajo v kakšni takšni noči in kakšni takšni deželi. Počutil se je neumno, ker je eno celo uro odganjal smrt od nekoga, ki je hotel umreti. Ali pa mogoče tudi ni hotel, kdo ve. To je druga dežela in to so drugi ljudje. Jutri jo bo gledal iz letala.

»Če bi vedela, kaj se je zgodilo,« je hitel s prijateljema deliti svojo majhno muko.

»Kaj, a ti tista mala ni dala?« se je šalil Fahro.

»Kaj je bilo?« je vprašal Damir.

»Mah, nič. Itak mi ne bi verjela.«

Dekle in fant, ki sta se hitro streznila (nova dežela, novi ljudje), sta mu poslala vino. Sedaj je stal z dvema kozarcema v roki in ni vedel, iz katerega naj pije. Dekletove oči so se zbistrile in poglobile. Niso bile več podobne motnim lužam. Dvignil je kozarec belega vina klinec in nazdravil po diagonalni prostorne hiše, ki je bila pretesna zaradi pesnikov z vsega sveta.

(...)

Na koncu te diagonale, vijugaste zaradi ljudi, mimo katerih je potekala, sta se tista dva poljubljala. Začutil je, kako lahko je bilo nekemu vrniti nekoga, ne da bi ga pravzaprav vzel niti si z njim postregel. Spraševal se je, zakaj je dekle pobegnila od fanta, kaj jo je pripravilo do tega, da se uleže na cesto in čaka, kdo jo bo ubil ali mogoče rešil.

P. S. Naslednji dan so on in njegova prijatelja leteli z letalom. V preteklem tednu se je komajda kaj družil z njima. Sedeli so drug ob drugem in molčali. Videti je bilo, da so zraščeni. Niti, ki so se v prejšnjih dneh brezskrbnosti in veselja med njimi razrahljale, so se spet zvezale v voz. Še na višini so se pripravljali na srečanje s svojo deželo in svojim mestom v njej. Mesto se je jezilo, ker jih ni bilo tako dolgo, vendar jim je prihranilo kalupe. Vanje bodo zdrsnili takoj, ko pristanejo.

Prevedla Đurđa Strsoglavac

GOZDNI DUH

(Odlomek)

128.

Kmalu je bilo odločeno, da se preselimo v Sarajevo. Zoneta so mobilizirali, Lale pa je spal pri teti. Imel sem že kar nekaj let, pa sem vseeno raje pustil, da pomembne odločitve sprejema namesto mene nekdo drug. Komaj sem čakal, da prevzamejo komando nad mano in me odpeljejo. To je bilo najboljše, kar se je dalo storiti. Starša sta verjela, da me bosta rešila pred vojno in da bo tista vez s prijatelji počila že na poti od mesta do mesta. Pa ni. Samo do nevidnosti se je stanjšala in podaljšala. Mislila sta, da mi morata omogočiti, da dozorim na nekem mestu, daleč od ljudi, ki mi ne dajo dihati.

Prehod iz slabega v dobrega fanta se je videl tudi navzven. Dobil sem prhljaj. Z nohti sem oral kožo. Že pred tem je moj oče doživel popoln šok in je bil povsem odsoten. Rekel mi je, da je bolje, da imam takšnega očeta kot pa nikakršnega. Še vedno je bil na moji strani. Zdaj sem jaz njega prenašal naokoli, tako kot on mene, ko sem bil majhen. Moja mati je bila zadovoljna, da moje mišice vsaj enkrat nečemu koristijo. Za srbečico in prhljaj je moj oče krivil ostro vodo in spremembo podnebja, medtem ko sem jaz menil, da je to posledica notranje spremembe. Enostavno trganja navznoter. Neumno

se mi je zdelo, da bi za takšen pojav krivil vodo in podnebje. Nekaj je lazilo ven iz mene. Moral sem to izsesati in odvreči kot smet. Bilo mi je všeč, ker sem postajal boljši in drugačen. Moral sem se nekomu dokazati.

V mojem mestu je bilo biti dober sramota. Prav tekmovali smo v takšnih in drugačnih hudobijah. Ko je neki sosed zadavil svojo ženo, ker ga je varala, smo ga skupaj občudovali. Sploh takrat, ko so ga vklenjenega v lisice peljali do marice.

»UUUUUUUUUU jebenti!« je komentiral Gane.

»Je izbuljila prasica oči, a doktor Džukić ne popušča. Vsak prst ji je zarinil not v vrat in jo je stiskal, stiskal. Stari je odloču, da bo naredil red v bajti. Drama ob petih poopoldne. Škrca goltanec, Srbin davi ženo. Tu ni zajebancije. Če mu daš kilo zlata, bo nadaljeval. Otroc so se povestl po njem, klicali ati, ati, naša mamica. Mamma mia. Kdo nam bo zdey kuhal in pral. HA, HA.«

»Kako veš, da je blo tako?«

»Pa zamišljam si, kreten!«

129.

V Sarajevu sem namreč rojen. V mali zgradbi, ki jo z vseh strani obkrožajo nebotičniki. Ko sem bil majhen, sem misliI, da mi ti betonski velikani grozijo s smrtjo. Zdelo se mi je, da bodo slej ko prej padli in me pomendrali. Metali so dolge temne sence in prezirali vsakogar, ki je bil majhen.

Čez dan sem se igral na koščku trave, ne večjem od preproge. In to sam. Komaj da je še lahko kdo stopil na ta košček narave. Rojen sem bil vmes. Med tistimi, ki šele bodo postali otroci, in tistimi, ki so še pred kratkim to bili. Na tistem travniku sem preživljal ure in ure. Skoraj da sem si zapomnil vsako njegovo bilko.

Pred tem sem bil dojenček. Tabla, na katero je bilo treba še vse napisati. Spomnim se ogromne bele dojke z nagrizeno bradavico, velike kot šolski globus, ki sem jo nenehno sesal in praznil. Slike se malce prelivajo, ker sem jih gledal skozi solze. Na roke so mi poveznili rokavičke, da si ne bi spraskal obraza. Pozneje, ko so mi postale premajhne, jih je moj oče obesil

na vzvratno ogledalo. Hotel je, da bi se v vsakem trenutku vedelo, da ima otroka. Marsikaj se je počelo, da sem preživel in postal človek.

Spomini se naprej obešajo na vse, kar je bilo močno in večje od mene. Še posebej se spominjam nekega zidu, ki mi ni dovolil, da bi padel. Deloval sem bedno in zmedeno in še dolgo bom potreboval zaščito. Delanje korakov zahteva od mene veliko razmišljanja in ni vedno uspešno.

V kotu je bilo nekaj sivega, tiktakasto in vsake toliko je naredilo ding-dong; velika stoječa ura, ki bi kmalu postala priča nekega posilstva. Ko smo jo veliko let pozneje prodali, sem imel občutek, kot bi iz stanovanja odnesli mrtvega človeka. Še dolgo se mi je tisti kot, kjer je stala, zdel pust.

130.

Potem pridejo prve besede: ATA, MAMA, MAMA ATA, ATAMAMA, MA-MAATA. Toplo mi je, ko jih izgovarjam. Ti dve bitji, oče in mati, se ne dasta doživeti posebej, tudi takrat ne, ko gre eden od njiju na pot.

Ko sem dosegel višino avtomobilskega kolesa, sem že živel v Beogradu, misleč, kako sem tisto prvo mesto samo sanjal. Tudi v Beogradu je bilo od vseh barv največ sive. Ni bilo niti bolj veselo niti bolj žalostno, le drugače. Šele pozneje, v šoli, sem izvedel, da je Beograd največje in glavno mesto Jugoslavije in da iz njega prihajajo vsi ukazi. To ga je poveščalo v mojih očeh. Bilo mi je všeč, da sem se lahko igral in spal v tako pomembnem mestu.

131.

Po nekaj mesecih sem pogrešal svojo družbo. Žaloval sem, ampak spet ne preveč. Če se žalost lahko meri z globino, sem jaz čofotal v njeni plitvini. V vsakem trenutku sem imel o čem razmišljati. V sanjah se mi je oglašala Dijana in me spraševala:

»Zakaj? Zakaj, ko pa vem, da me ljubiš?«

»Zato in pika.«

Bil sem srečen, ker sva bila istočasno žalostna.

132.

Nisem imel volje, da bi raziskoval mesto, v katerem sem se znašel. Bil sem kot drevo, ki so ga izruvali s koreninami vred in ga postavili na novo mesto, da bi raslo naprej. Vsaka ulica je bila ulica, in nič več od tega, in vsaka hiša samo hiša. Stvari so kar tekmovala, da bi bile dejanske in trdne. Sprehajal sem se z mislijo, da nikogar ne poznam.

Še veliko časa bo preteklo, preden se bom navadil na Sarajevo. Tolažil sem se s tem, da sem rojen v njem. Mislil sem si, da rojstna mesta morajo sprejeti svoje ljudi, ne glede na to, kakšni so.

Ko je bilo Sarajevo šestega aprila leta 1992 napadeno in obkoljeno, se je v meni spet oglasila tista idiotska želja, da branim šibkejšega, pa čeprav je to celo mesto. Takrat sem še enkrat izdal svoje prijatelje. Ampak oni so se naslajali nad tem, da mi oprostijo. V drugem letu vojne sem prek nekega francoskega vojaka iz mirovnih enot dobil pismo. Kratko in jedrnato. Podajam ga v izvorniku, s pravopisnimi napakami, na katere so ponosni.

DRAGI KOSTA

Mi smo tu nad tvojo glavo. Streljamo in molimo da te ne zadanemo. Vsakič ko nacilamo kakega lepotca, se nam zdi, da si to ti.

Vsi smo tu razen Laleta, ki ima očeta Hrvata. Croata po latinsko. A se spomniš kretena vedno je govoril dober dan, dober večer, ko da ne bi vedeli, kdaj je kaj. Ta ustaš je prišel na vrate in rekel: »Samo prek mene mrtvega!« In tako je naš Laki ostal. Da stari greje pičko. Smo mu predlagali naj šicne očeta in pride v Bosno streljat. To pa je, kot veš, bratec, ena fina dežela, v kateri je vse dovoljeno. Veš, da mi med sabo ne gledamo na vero, pa vseen. Tudi tvoja stara ni ena naših, pa a ji je kaj manjkalo v Beogradu, a, povej! Nekega dne bomo junaki, živi upamo, pa bomo ko tvoj stari hranili šunko in klobase po balkonu. Babe bojo kar tekmovala, da bi lahko legle pod nas. Pomisli malo nase, človek, na jutri. Nekateri govorijo, da bo od Sarajeva ostalo samo polje. In ti konj bi rad tu pustil svoje kosti? Mi

ti, eto, ponujamo roko, ti pa ne pljunit vanjo. Če bi rad na svobodo samo povej!!!!

Tisto, kar pa te najbolj zanima smo prihranili za konec.

Drama stari, da znoriš, a veš? Pozdravlja te Dika. Dijana tvoja. Ti in Darka sta ji edina zaobljuba. Darka je šel v svet in šljaka, isto kot sestra. Frizer, aha, ampak frizira kurce.

Ne pride veliko ko pa pride revež spi. Utrujen, reče Dika, mi pa se čudimo ko da ne bi vedeli od česa. Od sto kilometrov kurca ki ga sprejema v svojo rito. Eno celo noč smo pili z njo in se spominjali tebe. Zgleda da si zblaznel. Ti, človek si imel nos. Pomagal si ji, da je postala tisto kar ji je sojeno. Joške ima mal mehkejšo, a veš, kot se reče niso glih jajce na oko, ima pa denar. Pravi, da ga špara zate in zase, za vajino grobnico, ma da se naležita skupaj. HA HA HA, pravi, da si ti s tem začel ona pa bo končala. Nekaj časa je imela celo avto. Fijat 128. Ej, stari, kak nos imaš! itd.

Nam je pa rekla neka smrklja, da si postal pisatelj. Pa to se je vedelo, nisi imel glih normalne face. Ne moremo verjet. Pisatelj in ostal v tej luknji da čepi. Ej zbud se, ej! TU TUUUUUUU!!!! Dost je drkanja. So tudi tu pri nas pisatelji. Prišel je Momo Kapor. Nima moči, da bi nosil puško zna pa zagreti druge, da jo nosijo. Tu na planini je dober šnops in zrak je čist. Kdor bo preživel bo dlje živel. In ne misli da ko prideš, da baš moral takoj streljat na te (jebiga sam si jih izbral) tvoje muslimane. Imamo mi občutek za nijanse. Pojdi v Beograd in si odpočij. Dost jih je za vojno ti pa se pozdravi od napak. Čakaj na nas da nas boš lahko zasul s cvetjem.

A se spomniš Kaporja? Bil je tvoj sosed. Vedno je pri Žiki Bakelinu kupoval vino in kislo vodo. Ne pišemo ti zastonj o njem. Če ti mi, zdaj ko si postal pisatelj, nismo več pomembni, eto ti Momota pa se pogovarjajta. Obrnita kakšnga jagenjčka. Eto, ponujamo se ti za temo, napiši da smo morilci, samo pridi človek.

Tvoji prijatelji

Prevedel Dušan Čater

SOSEDOV VINOGRAD 2008

Na literarni natečaj revije Mentor za srečanje Sosed tvojega brega 2008 je prispelo petinpetdesetih besedil avtorjev, ki pišejo v hrvaškem, romskem, srbskem, madžarskem, angleškem, bošnjaškem, makedonskem, španskem in nemškem jeziku, živijo pa v Sloveniji. To so: Katarina Ogulin, Ana Tucić, Srđan Đerić, Marinko Jagodić, Zaim Dželilović, Milica Steković, Velimir Turk, Nebojša Ignjatović, Vida Herga, Mladen Škrbić, Rade Vučkovac, Ivan Korponai, Antonija Baksa Srnel, Jordan Stavrov, Josip Bačić, Nataša Kijurina, Matea Kocjančič, Željko Mišanović, Pava Josipović, Milan Aničić, Đorđo Radović, Ramiz Velagić, Jožica Pongrac, Vladimir Vekić, Mira Vladić, Neda Galijaš, Milan Ćirović, Željko Perović, Elena Bulfon, Miomira Šegina, Nijaz Salkić, Branko Baćović, Marija Krstić, Senada Smajić, Viktor Kolár, Carlos Pascual, Sonja Cekova Stojanoska, Danijel Pećanac, Marko Krezić, Zdravko Kokanović, Štefanija Mesarić, Wade Jay Morse, Radinka Okiljević, Tura Bevitori, Žuža Balog, Siniša Pešić, Mila Vlašić Gvozdić, Adrijana Cah, Jure Drljepan in .... (romski).

Žirija, ki so jo sestavljali dr. Đurđa Strsoglavec, Marko Kravos, Jure Potokar, Marjanca Mihelič, Irena Samide in dr. Maja Šabec, je med njimi izbrala najboljša pesniška in prozna besedila petindvajsetih avtorjev.

IZBRANA BESEDILA

Josip Bačić

FRAGMENTI 1

Sve je tako blizu
rađanje
život
grob
i nebo –

Sve je tako svjež
dojka
ljubav
koljeno
žena –

Sve je tako milo
šapat
uzdisaja
smijeh
i plač –

Nezaboravno
sjećanje
reže ledene kocke
zbog
mirisa i vapaja
suše se usta –

Želje se sunčaju
na mjestima
golih oblina –

Raskalašeno vise
umorne sjene
na vjetru
zaborava. –

Kada bih htio
opisati placentu
mog odnosa
prema nastanku
vlastita ega –
naličilo bi na
klokotanje –

Da li ću te osvojiti ikada ili nikada
pitanje je vremena – ja, sijač
s torbom sjemena,
a ti živa njiva što u sebi skriva
sokove ljubavi života.

FRAGMENTI 2

Izgubljen neka se traži
u vječnosti
nadanja
putevima svemira
neka izgovara
svoje ime
otkuda dolazi
iz osunčane vode –

Kada se smiri trka
na obalama snova
pojačaju se –
dodiri
nabreklina procvjetaju
nadanjem
za uvijek nove
izazove –

Sve je tako jednostavno
zagrljeno
naočigled
nasmijano –
prolaze i odlaze
pogledi –

Oboje drugujemo sa
svojim promijenama
upravo one jesu
u vremenu pripadanja
možda nešto najljepše
među nama –
što jeste i nije
terapija
što zagrije –

Bila si običnost
sada si varka
(prikradaš se)
u trenucima
kada si zalizujem rane
svagdanjih okršaja –

MELANKOLIJA

Između zidova nastanu
najveće promjene –
kad umru uspomene.

Još stoji stari ormar
u sobi
na koncu trijema.
Već dugo dugo
vremena –
vlasnika više nema.

A vlasnik je bila tada
jedna
lijepa mlada žena.
Iz svakoga kuta
iz svake ladice
osjeća se
ljubav njena.

Sve je ostalo kao da
negdje
začarana kraljevna
spava.
I sve tako tajanstveno
okolo ormara

nad kojim stari sat još
otkucava.

Njezino vrijeme je
prošlo
i nikada više vratiti se
neće.

Za koji dan doći će
ljudi i baciti
uspomene –
u smeće.

SPOZNAJA

Haikuji

Upalio sam
ljepotu. Gori život
praznikom srca.

*

Večernji ave –
miriše hijacintom
tvoj proljetni trag.

*

Uspomenama
kitim sjajna podnožja
samoće i sna.

*

Otvaraj srce!
Tvoj konjanik stiže i
zvijezda mu sija.

*

Okovan stojim,
vrijeme okreće glavu
jer me ne pozna.

ODSUTNOST

U nekom stadiju
traganja za svjetlom
u mekoj
mirisnoj travi
minulih proljeća

ozarena
sadašnjost
toči sok
u srce uspomena

zagrljena duša
brati se mišlju
miluje spoznaju

riječi postaju melem
u sobi
bučnog vremena.

Branko Bačović

MIR

Kako je lepo kada ne trebaš reći
Kako je lepo kada sve je u tebi

I samo gledaš
I samo gledaš

I tada, tada vidiš
Da si prošao jer to moraš

Sve one stvari što te plaše
Sve one stvari što te bole

Kako je lepo kada unutra sija
Kako je lepo kada voda ti prija

I samo pevaš
I samo pevaš

I tada, tada shvatiš
Da mir dolazi iz tebe

I sve one stvari što te plaše
I sve one stvari što te bole

Kako je lepo kad(a) srce ne strepi
Kako je lepo kad(a) uhvatiš vetar

I samo igraš
I samo igraš

I tada, tad poželiš
Da poletiš što dalje

(Ali) i sve one stvari što te plaše
I sve one stvari što te bole

SLABOSTI

Nikad

Nikad neću znati
Da tajna je u meni
Tajna koju dobro znam

Nigde

Nigde neću stići
Dok imam u sebi
Ono nisko najniže

Kuda

Kuda god da krenem
To me stalno prati
Prati kao loš san

Izlaz

Izlaz je u meni
Negde tamo čeka
Da ga pronađem

TRENUTAK

Kada ti se otvori srce
kada vidiš iza polja
crnih gavranova punih tame
što laju da nema vere

Da su samo oni tu
sa svojim krvavim očima
glođu i sisaju prošlost
jedu i kljuju budućnost

Ali tebi ostaje sadašnjost
gde nalaziš samoga sebe
suočavaš se sa porazima
propadanjem i bezizlazom

Nalaziš sve odgovore
nalaziš moć i snagu
da otera pesmom anđela
sve bolove i tmurne misli

Da izbije sablje iz ruku
onih što ne vole sebe
da otvori nam oči
da ih vidimo i prepoznamo

O Bože pomози mi!
O dušo otvori se!
O oči molim, vidite!
O uši molim, slušajte!

Vapaje glasa iznutra
na talasima tople pene
koja puni naša pluća
i ne da da se predamo

Da ne palimo naša krila
koja nose iznad ničega
iznad grešaka i neuspeha
iznad bežanja i skrivanja

Kada više ne želimo
da živimo samo iluzije
kada počnemo da volimo
da volimo sebe i druge

Novi dani dolaze

Antonija Baksa Srnel

SVE MANJE

Na mojem tijelu
je sve manje
tvojih otisaka prstiju.
Na tvome tijelu
je sve manje
mojih otisaka prstiju.

Među nama je
sve manje riječi
a po rukama
sve više pjega.
Dragi moj
stigla je starost.

SNIJEŽNA KUGLA

Malena, sakrivena
pod jelkom
pokrivena pahuljicama
nepomično gledam
čudan svijet
kroz staklo
sniježne kugle.

PREGAČA

Na rasprodaji sam kupila
jeftinu pregaču, s motivima.
Sada mi grli tijelo
sa svojim griješnim slikama
europskih gradova
koje nikad neću vidjeti.
Puna nemira i čežnje
pečem krila pileta
i na stol stavljam
okrnjene tanjure.
Kad hoću, skuham dobar ručak.

KRIK

Podnevno sunce
pali nebo.
Sve je u suživotu:
pjesma cvrčaka,
boja na kistu.
Kroz prozor kamene kuće
sladostrastan krik
raspolovi dan
kao sočnu lubenicu.
Dozove mekoću postelje
i probudi sve grožnjanske mačke.

Žuža Balog

MÁRIA MAGDOLNA

Mária Magdolna
egész jól megvolna,
ha a bűn nem rágná
szívét, lelkét
agyonra.

De mivel a bűn
szívét, lelkét
szakadatlan rágja,
gondol egyet
s bűneit inkább
megbánja:

- Bűnöm, kicsim,
gyere ide, édes,
edd meg ezt a finom
kis ebédet!

MARIJA MAGDALENA

*Marija Magdalena
veselo bi živela,
če zaradi grehov
ne bi slabe
vesti imela.*

*Ker pa ji dušo
pregreha
nenehno najeda,
se ji posvétí:
svojih grehov
se bom spovedala.*

- *Grehek moj, pridi,
toplo kosilce
sem ti skuhala.*

ANGYALI ÜDVÖZLET

Létezésem függőlétráján
megjelent az angyal.
- Üdvöz légy - mondta,
és én üdvöz
lettem.

ANGELSKI POZDRAV

*Na okenski polici moje biti
se je prikazal angel.
- Blagoslovljena si, je rekel,
in bila sem blagoslovljena.*

ÚJKORI ANGYALI ÜDVÖZLET NEGYVENÖT ÉVESEN

Létezésem függőlétráján
megjelent az angyal.
- Better, if you leave -
mondtam neki.

Ő távozott és én
nem lettem
üdvöz.

NOVODOBNI ANGELSKI POZDRAV PRI PETINŠTIRIDESETIH

*Na okenski polici moje biti
se je prikazal angel.
- Better, if you leave –
sem mu rekla.*

*Odpravil se je –
in jaz nisem bila blagoslovljena.*

FEMINISTA VERS

A leghíresebb ács,
kezében kalapács-
a fia megváltó,
de nem igazi,
csak nevelt.

Az anyuka...

az anyuka volt
az igazi.

FEMINISTIČNA PESEM

*Najslovitejši tesar,
za delo mu je vedno mar.
Imel je sina odrešenika,
vendar ne pravega,
temveč rejniškega.*

Mamica ...

*Mamica
pa je bila prava.*

Prevedla Marjanca Mihelič

Elena Bulfon

VOGLIA DI VITA

»Luigi, stai male? Luigi, svegliati! Rispondi, per piacere! Oh, mio Dio, cosa faccio ora?«

Sentivo da lontano una voce familiare, anche se, in quel momento, non sapevo a chi attribuirlo. Provavo un forte dolore al petto, che si stava lentamente affievolendo, dandomi una strana sensazione di sollievo mista a quella del piacere. Una soave ninnananna aleggiava nell'aria. Era quella che mi cantava la mamma quand'ero piccolo. Avevo la sensazione che la mamma fosse lì e mi cullasse nel suo abbraccio morbido e caldo. Sarei rimasto lì tranquillo, promettendo di non piangere o mugolare, se solo lei avesse continuato a cantare con quella voce melodiosa e leggera. Ero l'unica, anche se piccola, nuvola bianca nel più azzurro dei cieli estivi. Sublime.

»Crack!« Un forte rumore improvviso e mi trovai davanti ad una porta bianca con un particolare pomello d'ottone a forma di narciso. Ebbi la certezza che oltre c'era il buio, nero come il fumo che esce dalle ciminiere. Abominevoli, si allungano e serpeggiano nel cielo ingrigitto nella periferia della città. Mi ricordai improvvisamente di non aver acceso il fuoco. Mia moglie si sarebbe arrabbiata. A lei piaceva svegliarsi, indossare la vestaglia azzurra che le avevo regalato, entrare in cucina già riscaldata. Adorava inoltre il profumo del caffè appena fatto che le accarezzava le narici. Volevo sorridere, ma mi sentivo rigido, immobile. Il terrore si stava impadronendo di me, mentre sforzavo i muscoli del mio viso a compiere quel semplice gesto. Sentivo di dover lottare. Contro cosa? Non capivo cosa mi stesse succedendo. La porta davanti a me si stava lentamente aprendo nel momento in cui vedevo un corpo che vi entrava. »Forse non sono io« tentai di convincermi. Osservai attentamente quel corpo. Mi sembrava di vedere una mia fotografia in cui avevo i capelli folti e bianchi, gli occhi azzurri ma stanchi e spenti, la bocca socchiusa che accennava ad un sorriso, la fronte raggrinzita con profondi solchi, lunghi torrenti che le rigavano da una parte all'altra, la pelle del viso chiara, quasi trasparente, coperta da

macchie che sembravano di caffè. Vidi un corpo nudo, asciutto, ingobbito, con lunghi arti superiori che penzolavano come pesci morti afflosciati lungo i fianchi, dai quali sbucavano, come stecchi, gli arti inferiori, magri, privi di muscolatura. »Orrendo!« esclamai. Ero io quel vecchio? Sapevo che la risposta era affermativa. Mi vergognai. Guardandomi intorno, non notai alcun indumento per coprirmi. Dovevo rimanere così, solo e nudo. Non scorgevo nulla oltre la porta davanti a me. Mi sembrava di trovarmi in uno spazio indefinito. Ma dove ero? All'improvviso, le gambe, come se non appartenessero a quel corpo, che accettai come mio, si diressero verso l'uscio che, lo intuivo, portava in un posto oscuro. Con tutta la forza che possedevo tentai di percepirlo come sinistro, riluttante, orribile. Invece no. »Il vecchio nonno attraverserà quella porta diretto verso il mondo sconosciuto« dissi con certezza, cosciente di essere lontano anni luce dalla realtà, con un'unica certezza: nessuno mi aveva sentito.

La voce in lontananza, sembrava parlare con me, mi chiamava per nome, ma diventava sempre più distante, mentre mi accingevo a varcare la soglia. Sereno e quasi felice.

Mia nipote Lara sta per avere un bambino. Non vuole confidarci il sesso del nascituro, dice che è un segreto. Ad ogni nostro incontro, le porgo la solita domanda: »Maschio o femmina? A me puoi dirlo, visto che sono il più anziano della famiglia.« È un simpatico gioco tra lei e me.

Lei risponde scherzando. »Caro, nonno, non ti preoccupare. Se sarà maschio, lo chiameremo Luigi il Saggio. Quando tu non ci sarai più e lui mi chiederà il motivo della scelta del suo nome, gli racconterò, orgogliosa, di quel bisnonno che, ad ogni domanda aveva una risposta immediata. Gli riferirò inoltre della tua speciale capacità di illustrare ogni risposta con un esempio personale di vita reale. E sicuramente non dimenticherò i tuoi saggi consigli per risolvere ogni genere di problema. Per questo motivo ti chiamiamo nonno Saggio.« Io sorrido approvando. »Mi piacerebbe che tuo figlio di chiamasse come me« rispondo allegramente.

»Vorrei che tu fossi come lui« gli dirò. »Però, nonno, se sarà femmina, non la chiamerò Luigia la Saggia. Non mi sembra il caso. Che ne dici?« concludeva, facendo l'occholino.

Anche se sono vecchio, capisco le allusioni. I concetti sottointesi, mi sem-

brano più interessanti rispetto agli evidenti. Sono certo che si tratti di un bel maschietto che, modestamente, porterà il mio nome. Sono impaziente. Ho un gran desiderio di vederlo, il pargoletto. Poche settimane ancora, lo so. Nascerà con la luna piena. Io non mi sbaglio.

Lidia. Devo accendere il fuoco, portare la legna, prepararle il caffè. È un piacevole strazio, mia moglie. Ci siamo sposati più di cinquanta anni fa e lei è rimasta sempre dello stesso carattere, forse un po' peggiorata, visto l'aumento del suo tipico brontolare per qualsiasi motivo. È come il caffè nella sua moka che sale, *blobbloblo*. Se lo sapesse che la comparo alla sua moka, mi farebbe una predica di almeno mezz'ora. Ma a me piace così, con tutte le rughe, le occhiaie e il suo continuo brontolare. Il nostro è vero amore e rimarremo insieme per sempre.

Mi sono scordato Sultano e la sua passeggiata! Sarà impaziente e se non mi affretto, farà la pipì sullo zerbino nuovo di Lidia e lei... non voglio prevedere il suo pessimo umore quando lo scoprirà.

Devo fare presto. Ma dove sono?

Una sirena che si ripete, qualcuno piange. Non può essere Lidia. Lei, vecchia roccia, non mostra mai i suoi sentimenti in pubblico e nemmeno in privato si lascia andare. L'ho vista e sentita piangere soltanto al funerale dei suoi genitori. È incredibile, ma mi sembra che pianga. Perché?

Mi trovo nel buio totale, ma lì in fondo mi sembra di scorgere una fioca luce rosa. Mi attrae. Avevo sentito storie di sirene che incantavano i marinai con le loro stupende voci a cui non potevano resistere. Le sirene sono belle e malvagie. Sapevano stregare i poveri marinai che le seguivano andando incontro a brutte sorprese. Quando non venivano accontentate, facevano scatenare delle furiose tempeste e la nave con tutto l'equipaggio era destinata ad affondare. Sono leggende inventate dall'intelletto umano che incorporano un messaggio. Se non fosse così, non esisterebbero. È una mia opinione.

Voglio avvicinarmi alla luce, vedere cosa si nasconde dietro. La curiosità è una mia caratteristica che, da piccolo, mi ha fatto vivere avventure straordinarie d'esplorazione di luoghi sconosciuti. La smania di conoscere mi ha *costretto* a distruggere vari oggetti meccanici, tra cui un bell'orologio da tasca di mio padre, per scoprire il meccanismo che lo faceva funzionare. Ero convinto d'essere capace di ricostruirlo completamente. Previsione

errata, ma il meccanismo, l'avevo capito. Nonostante la crudele punizione, non potevo uscire di casa per un mese, ero soddisfatto. Sto parlando di settantacinque anni fa.

Il mio intuito mi suggerisce di non seguire quella luce. Oggi dovrebbe venire a trovarmi Lara per mostrarmi la foto dell'ecografia del feto. Mi ha annunciato che avrei potuto analizzarla e cercare di capire da solo il sesso. Se sono bravo, ci posso riuscire. Certo che ce la farò. »Sultano!« lo chiamo, ma non so se mi sente. In questo buio non vedo nulla. Devo tornare indietro. Dov'è la porta bianca con quel pomello assurdo? Devo andare a casa da mia moglie.

Sentivo un peso sullo stomaco, come se avessi ingerito un sasso. L'idea di sentire un dolore fisico, mi fece star bene. Un forte bagliore colpì i miei occhi. Che dolore! Fu come se una scossa elettrica avesse attraversato il mio corpo. Non mi aspettavo uno shock simile e provai il desiderio di ritornare alla situazione precedente, al buio totale. Pensai all'invitante porta, alla mamma che mi cantava quella bella ninna nanna, a... Luigi il Saggio. Che risate ci faremo! Ci faremo?

Provai paura nel desiderare di andare verso la debole luce azzurra. Forse ero pazzo. Questo passaggio dal nero più cupo al sole più forte, non era del tutto normale. Mi stavano forse sottoponendo ad una shockterapia? Non avevo mai notato la presenza di sintomi strani, qualcosa che mi poteva far pensare a qualche malattia psichiatrica. No, era pressoché impossibile.

Luce. Mi sembrava insopportabile. Preferivo tornare al buio.

Sentivo alcune voci. C'era Lidia, ne ero sicuro. La sua mano accarezzava la mia. Ogni tanto una goccia bagnava la mia pelle. Erano le sue lacrime. Ma perché piangeva? »Oh, Lidia, cosa ti è successo? Perché ti disperì? Stai male?« Non mi sentiva. Ero afono.

Un flash attraversò la mia mente: qualcuno mi chiamava, qualcuno mi chiedeva se stavo male. Ed io mi sentivo rigido e freddo, avvolto in una specie di ovatta. Allora, sto davvero male! No, ho troppe cose da fare ancora.

Rivolsi tutte le mie forze per sopportare il dolore della luce che feriva i miei occhi. Dovevo dimostrare la mia presenza. Aprii gli occhi e strinsi la mano che teneva la mia. Volevo dire qualcosa, ma avevo la lingua irrigidita e la bocca completamente asciutta. Riuscii a pronunciare uno stentato »Sono qui.«

Lidia mi fissò con stupore misto alla felicità, uno sguardo per lei raro che avevo visto nei suoi occhi in due sole occasioni, alla nascita dei nostri figli. Provai una sensazione d'inspiegabile estasi. »Oh, Luigi, grazie a Dio, sei vivo! Temevo davvero per la tua vita, anche se tentavo di convincermi che non mi avresti lasciata proprio ora.«

Non provavo più molto fastidio per la luce che, pochi istanti prima mi aveva accecato. Mi stupii del fatto di trovarmi in una semioscurità, in un letto bianco, con dei monitor al fianco su cui scorrevano delle linee fosforescenti. Il ripetersi del *bip-bip* che ne usciva, mi suonava quasi piacevole, diverso da quelli che avevo visto in televisione e che immaginavo sgradevole e noioso. Avevo dei tubicini trasparenti che mi uscivano dal corpo e non riuscivo a collocarli esattamente. Non aveva importanza, ero presente, ancora vivo.

Qualcuno entrò. Era sicuramente qualche dottore. Richiusi gli occhi perché ero troppo stanco.

»La vita è bella« canto a squarciagola ogni mattina, mentre preparo il caffè e accendo il fuoco nella stufa a legna. Mia moglie mi guarda e sorride contenta. Tre volte al giorno porto Sultano a fare il suo giretto e fischietto questa bella melodia. Gioisco ogni volta che Lara mi permette di portare a passeggio il suo bambino. Oh, non è un maschietto, ma una bellissima femmina dai capelli scuri e si chiama... Vita. Beh, anch'io posso sbagliare!

ZA ŽIVLJENJE

»Lojz, je kaj narobe? Lojz, zbudi se! Odgovori, prosim! Moj bog, kaj bo zdaj?« Do mene je od daleč prihajal glas, ki mi je bil domač, vendar v tistem trenutku nisem vedel, komu bi ga pripisal. V prsih sem čutil močno bolečino, ki pa je počasi popuščala. V meni je rasel občutek nekakšnega olajšanja, ob njem pa se je v meni oglašalo tudi že ugodje. V prostoru je bilo slišati rahlo uspavanko. Tako mi je pela mama, ko sem bil še majhen. Zdelo se mi je, da je mama tu nekje, da me ujčka v svojem mehkem in toplen naročju. Ležal sem čisto mirno, nobenega cmihanja in jokanja, tako

se bo njen mili in zvonki glas še naprej oglašal. Majhen bel oblak sredi najbolj modrega poletnega neba, eden in edini, to sem bil. Veličastno.

»Tresk!« je nenadoma močno zahreščalo in znašel sem se pred belimi vrati s čudno medeninasto bunko v obliki narcise na sredi. Za njimi zagotovo kraljuje tema, gosta in črna kot dim, ki se dviga iz tovarniških dimnikov. Ti zlovešče štrlijo in se stegujejo v sivkasto nebo na obrobju mesta. Tisti hip mi pade na pamet, da še nisem zakuril. To bo gotovo spravilo mojo ženo v slabo voljo. Ko je zjutraj ustala in si nadela jutranjko modre barve, je rada stopila v že ogreto kuhinjo. Zelo ji je bil všeč tudi duh pravkar kuhane kave, ki jo je nežno ščegetal po nosnicah.

Hotel sem se nasmehnuti, na meni pa je bilo vse trdo, olesenelo. Groza me je obšla, ko sem opazil, kako zaman skušam pripraviti mišice na obrazu, da bi se razporedile v navaden smehljaj. Rekel sem si, da se moram boriti. Proti čemu? Nisem mogel doumeti, kaj se z mano dogaja. Vrata nasproti mene so se počasi odpirala, opazil sem, da stopa skoznje telo. »Morda pa to nisem jaz,« sem si dopovedoval. Opazoval sem telo. Zdelo se mi je, da se vidim na fotografiji, kjer imam goste bele lase, oči so modre, a trudne in motne, usta rahlo razprta, kot bi se skušal nasmehnuti. Čelo je bilo nagrbančeno, globoke brazde, dolgi hudourniki so šli po njem z enega konca na drugega, koža na obrazu je bila svetle barve, prosojna, na njej so madeži kavne barve. Ugledal sem golo, mršavo, skriviljeno telo, iz katerega so kot dvoje mrtvih rib molele moje roke in onemoglo visele ob bokih. Od bokov dol so kot tanke šibe štrleli spodnji udi, suhi, brez mišic. »Grozno!« sem vzkliknil. Ta starec, sem to jaz? Vedel sem, da je tako. Obšel me je sram. Pogledal sem naokrog, pa nikjer oblačila, da bi se z njim pokril. Ostati bom moral tak, sam in gol. Ničesar drugega ni bilo videti, samo tistale vrat. Zdelo se mi je, da sem zašel v prostor brez obrisov. Kje sploh je to? Nenadoma so se noge, kot da ne bi pripadale telesu, ki sem ga pripoznal za svojega, napotile proti vhodu, za katerega sem slutil, da vodi v temačen kraj. Z vsemi močmi sem si skušal dopovedati, da je to nekaj slabega, zoprnega, strašnega. Pa ni šlo. »Stari dedek bo stopil čez prag in se podal v neznani svet,« sem si prepričano rekel in se obenem zavedal, da me od realnega sveta ločujejo kozmične razdalje. Ena sama gotovost: nihče me ni več slišal.

Iz daljave glas, kot bi bil meni namenjen, klical me je po imenu in se use bolj odmikal: bil sem na tem, da prestopim vrata. Spokojno, skoraj veselo.

Lara, moja vnukinja, pričakuje otroka. Noče nam zaupati, kakšnega spola bo novorojenček, pravi, naj bo to skrivnost. Ob vsakem srečanju jo spet in spet sprašujem: »Bo fantek ali punčka? Meni lahko poveš, saj sem najstarejši v družini.« Tako se ljubeznivo dajeva.

Igrivo mi odgovarja: »Ne skrbi, dragi dedo. Če bo fantek, mu bomo dali ime Modri Lojz. Ko tebe ne bo več in me bo malček spraševal, kako da smo mu izbrali tako ime, mu bom s ponosom pripovedovala o pradedu, ki je imel na vsako vprašanje vedno pripravljen odgovor. In zvedel bo tudi, kako si vsako razlago zlahka pospremil s primerom, kako se ti je to in ono zgodilo v lastnem življenju. In zagotovo se bom spomnila tvojih modrih nasvetov kako ravnati v težavah vseh vrst. Saj smo te zato začeli klicati Modri.« Posmejem se, kimam. »Prav vseč mi je, če bo tvoj sin nosil ime po meni,« ji veselo odvrnem.

»Rada bi, da bi mu bil podoben,« mu bom rekla. »Če pa bo deklica, dragi dedo, je seveda ne bomo klicali Lojzka Modrijanka. To ne bi šlo. Kaj praviš?« je pristavila in mi pomežiknila.

Tudi če sem star, mi namig ne uide. Prikriti pomeni besed se mi zdijo bolj zanimivi kot prvotni, ki so vsem kot na dlani. Prepričan sem, da bo otrok fantek in da bo dobil ime po meni. Neučakan sem. Zelo si ga želim videti, to bitjece. Samo še kak teden, vem. Ob polni luni se bo rodil. Ni mogoče, da bi se zmotil.

Lidija. Moral bom zakuriti, nanositi drva, skuhati kavo. Pristrčna nadloga, ta moja žena. Poročena sva že več kot petdeset let in ni govora, da bi se kaj spremenilo v njenem značaju, kvečjemu da je še slabše. Običajno godrnjanje, s katerim pospremi vsako stvar, postaja sčasoma še bolj glasno. Kot kava v kuhalničku, ko prihaja na vrh: blobloblo. Če bi ji kdo nesel na nos, da se mi zdi podobna kavnemu kuhalničku, bi mi najmanj pol ure solila pamet. Zdi se, da je to ljubezen za vse čase in da bova tudi za vse večne čase skupaj.

Pozabil sem na Sultana in na njegov sprehod. Gotovo je že nestrpen.

Če ne pohitim, se bo polulal na Lidijin novi predpražnik in potem ... niti pomisliti ne smem, kako bi robantila, ko bi to odkrila.

Pohiteti moram. Kje pa sploh sem?

Od časa do časa sirena, in nekdo joče. Lidija ne more biti. Ona je trda kot skala, nikoli ne bo svojih čustev kazala pred ljudmi, še na samem si ne da duška. Jokati sem jo videl in slišal samo na pogrebu njenih staršev. Neverjetno, ta jok, kot da je njen! Zakaj to?

Nahajam se v popolni temi, le tam daleč se mi dozdeva, da vidim šibko rdečo luč. Vabi me. Nekoč sem poslušal zgodbe o sirenah, kako da s svojimi čudovitimi glasovi začarajo mornarje in se jim ni mogoče upreti. Sirene so lepe in hude. Reveže pomorščake so znale zaslepiti, potem so šli za njimi in jih je doletelo vse mogoče hudega. Če jim kdo ni bil poslušen, so priklicale grozovit vihar in ladja je bila z vso svojo posadko obsojena na brodolom. Take zgodbe se porodijo v človeški glavi, ker se v njih skriva sporočilo. Če ne bi bilo tako, jih ne bi bilo. Tako si jaz mislim, seveda.

Rad bi šel bliže k luči, rad bi pogledal, kaj je za njo. Radovednost je del mene, in ko sem bil še čisto majhen, sem po njeni zaslugi doživel vrsto čudovitih dogodivščin in odkril kup neznanih krajev. Zaradi te strasti po odkrivanju sem razdril vrsto naprav, med njimi očetovo imenitno žepno uro. Po strojčku, ki jo je poganjal, sem kratkomalo moral pobrsirati, da bi spoznal, kako deluje. Prepričan sem bil, da jo bom potem znal tudi spet sestaviti. Prepričanje je bilo na trhljih nogah, kako deluje mehanizem, pa sem takrat le pogruntal. Kljub neusmiljeni kazni, za mesec dni nisem smel niti migniti iz hiše, sem bil vseeno prav zadovoljen s sabo. To je bilo petinsedemdeset let nazaj, seveda.

Moj občutek mi pravi, naj ne grem za to lučjo. Danes bi morala priti naokrog Lara, prinesla mi bo posnetek ekografije zarodka. Namignila mi je, da bom lahko sam pogledal in skušal dognati glede spola. Če se potrudim, mi bo uspelo. Seveda mi bo. »Sultan!« pokličem, ne vem pa, če me sliši. Taka tema je, da se nič ne vidi. Nazaj bom moral. Kje so zdaj vrata s tisto nemogočo bunko? Domov moram, k ženi.

Pritiskalo mi je na želodec, kot bi pogoltnil kamen. Ob misli na telesno

bolečino sem se počutil bolje. Močna svetloba udari ob moje oči. Kako to boli! Kot bi se mi električni sunek zarnil v telo. Nisem pričakoval takega šoka in najraje bi se vrnil v prejšnje stanje, v trdo temo. Pomislil sem na vabljiva vrata, na mamo, ki mi poje svojo lepo uspavanko, na ... Modrega Lojza. Kako se bomo nasmejali! Se bomo ...?

Želja, da bi se napotil proti šibki modri luči, je v meni vzbujala strah. Morda sem pa ob pamet. Prehod od najbolj črne teme naravnost na silovito sonce ni nekaj čisto normalnega. Sem morda v šok terapiji? Doslej nisem opazil nobenih čudnih znakov, nič ni kazalo, da me daje kaka psihiatrična motnja. Ne, to bi bilo tako rekoč nemogoče.

Luč. Neznosno me je zdelovala. Raje se bom vrnil v temo.

Zaslišal sem glasove. Tale bo od Lidije, o tem sem bil prepričan. Njena roka je gladila mojo. Kdaj pa kdaj je na mojo kožo nekaj kanilo. To so njene solze. In zakaj joče? »Lidija, ej, kaj se ti je pripetilo? Od kod pri tebi obup? Je s tabo kaj narobe?« Ni me slišala. Od mene ni bilo glasu.

Prešnilo me je: nekdo kliče mene, nekdo me sprašuje, če mi je hudo. Jaz pa sem se počutil odrevenega in mrzlega, obdajala me je nekakšna vata. Je torej z mano res kaj narobe? Ne ne, toliko stvari me še čaka!

Vse svoje sile sem napel, da bi prenesel bolečino, s katero je svetloba bodla v moje oči. Moral sem pokazati, da sem tu. Odprl sem oči in stisnil roko, ki se je oklepala moje. Poskušal sem kaj reči, jezik pa je bil trd in usta popolnoma suha. Posrečilo se mi je, da sem izdaval: »Tu sem.«

V Lidijinih očeh se je pojavilo presenečenje, pomešano z veseljem: redko, samo parkrat sem pri njej opazil kaj takega, ob rojstvu najinih otrok. Obšla me je nerazločljiva vzhičenost. »Oh, Lojz, hvala bogu, živ si! Kako sem se bala, da te je pobralo, obenem pa sem si ves čas dopovedovala, da me ja ne boš prav zdaj zapustil.«

Svetloba, ki me je komaj kak trenutek nazaj tako slepila, mi zdaj ni povzročala več prevelikih težav. Začudil sem se, ko sem opazil, da se nahajam v polmraku, na beli postelji, da so ob njej monitorji, preko katerih tečejo fluorescenčne črte. Enakomerni bip-bip, ki je prihajal od njih, se mi je zdel kar nekam prijazen, drugačen od tega, kar sem videl po televiziji, tam se mi je to zdelo zoprno in nadležno. Iz telesa so tu in tam pogledovale pro-

zorne cevke, nisem mogel ugotoviti, kam katera vodi. Nič pomembnega, bil sem še tu, živ.

*Nekdo je vstopil. To bo gotovo kak zdravnik. Zaprl sem oči, bil sem do-
dobra utrujen.*

*»La vita è bella,« si pojem zjutraj na ves glas in medtem pristavim kavo
in zakurim v pečici. Žena me ima na očeh in se mi blago nasmiha. Trikrat
na dan peljem Sultana na obhod in si žvižgam tole imenitno pesmico. In
presrečen sem, ko mi Lara kdaj pusti, da grem na sprehod z njenim otro-
čičkom. Eh, ne, ni fantek, ena mala lepotička je, ima črne laske in kličemo
jo ... Vita. No, seveda, tudi jaz se kdaj zmotim!*

Prevedel Marko Kravos

Adrijana Cah

LE MIE STELLE

Io ne ho tre
che occhieggiano
dall'alto
nelle notti serene
vicine vicine
Sembrano una cinta
appesa in cielo
in cerca di un vestito
cucito apposta
per indossare un sogno
Tre stelle
per sorridere
nella vita

MOJE ZVEZDE

*Imam jih tri
ki mi z višav
mežikajo
v jasnih nočeh
se nizko sklonijo
visijo na nebu
nanizane v pas
kot da čakajo oblačilo
ki bo po meri sešito
da bi odelo sanje
tri zvezde
eno samo življenje*

IO, TU, NOI

Semplicemente io
un sorriso
un abbraccio

semplicemente tu
una carezza
un bacio

semplicemente noi
siamo scivolati
tra le sabbie
del tempo

JAZ, TI, MIDVA

*Preprosto jaz
nasmeh
objem*

*Preprosto ti
dotik
poljub*

*Preprosto midva
ki sva se znašla
med zrni
časa*

SERA

Sera fredda di febbraio
con folate di bora
che rincorrono i passanti
Il sole si allontana
e lascia una scia limpida
sulla superficie del mare
Una barca taglia le onde
come una colombella
che rientra al suo nido
La prima stella
si e' fatta piu' chiara
e brilla immota nel cielo
che sfuma verso il blu

VEČER

*Hladen večer v februarju
sunki burje se podijo
za ljudmi na ulici
Sonce se posavlja
in pušča bleščečo brazdo
prek morske površine
Čez vale jo drsi
čoln kot golobica
ki se v gnezdo vrača
Prva zvezda
postaja svetlejša
Iskri se negibna na nebu
ki se v plavilo odeva*

NUVOLE

Nuvole
che corrono
nel cielo
veli candidi
di tante spose immaginarie
sospese nell'azzurro
dalla fantasia
di pochi sognatori
che passano il tempo
ad aspettare
un nuovo giorno

OBLAKI

*Prek neba
hitijo
oblaki
kot bele tančice
izmišljenih nevest
lebdijo v sinjini
v domišljiji
samotnih sanjačev
ki jim čas mineva
v pričakovanju
novega dne*

NON SAPRAI MAI

Non saprai mai
quante lacrime
ho versato per te

quando ti amavo tanto
anche se sapevo
che il nostro futuro
era già scritto
nel passato remoto
di una storia
nata solo nella mia testa
che non ha visto
né albe né tramonti
Come un bocciolo di rosa
lacerato da venti
troppo forti

NIKOLI NE BOŠ ZVEDEL

*Nikoli ne boš zvedel
koliko solz
sem zate pretočila
ko sem te rada imela
saj sem čutila
da je usoda najino
prihodnost vnaprej
v davno preteklost
zapisala kot zgodbo
ki se je v moji glavi spočela
ki ni doživela
ne jutra ne večera
kot cvet, še nerazprt
ki ga nasilni veter
scefra do konca*

Prevedel Marko Kravos

Sonja Cekova Stojanoska

СВЕЗДИ

Веќе нашиот прв вистински допир
беше празен, без душа.
Така – просто, се случи.
И така сите овие години...
Те молев да одиме по другиот пат,
а ти ме убедуваше дека овде се стига
побрзо, дека се гледа и природата.
И стигнавме до тоа место.
Никој не знаеше дека нашиот пат
беше полн со дупки и препреки.
И дека на секои тринаесет километри
плаќавме патарина,
иако не бевме на автопатот.
Сите ни се чудеа,
не можеа да ни се начудат.
Не прашуваа во што е трикот,
со што го цртаме виножитото.
Не викаа ѕвезди.
А ние бевме уморни,
истоштени, оддаелчени и сами,
но сепак со насмевка на лицето.

ПАРИЧЕ

Нежно како едно мало париче
се губам во тревникот покрај соседната шума.
А ти од сите цвеќиња ме наоѓаш
токму мене.

Ме милуваш и ме бакнуваш
со своите зборови и не ме кинеш.
Ме оставаш да растам.
И секој ден ме посетуваш
и ме поиш со своите опојни зборови,
со својот заводлив поглед.
И чекаш да ти прозборам,
да ти се отворам како
сончоглед на сонцето.

А јас молчам и само те гледам со
своите сини очи. И ти намигнувам.
Кој знае дали ќе ме разбереш некогаш?

АЛУЗИЈА

И потајно во мислите
ме пречекоруваш
мислејќи дека јас никогаш
нема да го почувствувам тоа.
Повторно поминува цел век
од нашето последно зближување.

А сакаш гранки да пуштиме
за да го допреме небото
и да бидат сите околу нас
среќни,
па и ние.

Дали сме илузија или алузија
на нешто убаво... или грдо...
или само лузија...зија...ја.

HLADAN VJETAR

Dosta je! Neću više!
Razumiješ?
Pa ne možeš me svaki put
zatvarati u sebe.
I nemoj me voditi na sunce u podne
jer mogu izgorjeti.

Kupi mi nešto što se meni sviđa!
Ne znam, smisli nešto, pobogu!
Možeš mi donijeti skupocjeni kamen
ili naušnice od bisera.
Hoću to, razumiješ,
pa makar ronio u duboko more
da se dočepaš do lijepih školjki.

I da znaš, kupit ću si onu plavu
haljinu što smo je jučer
gledali u izlogu Zare.
Imam svoj novac.

Jure Drljepan

ZATVORI

zatvori vrata crkve
u kojoj polažeš kajanje
na oltar opraštanja

ožigosanu misao
zatvori
u katakombe nesmisli

a smjernu zakletvu
ljubavi
u naličje mržnje

prekaljenu vjernost
zatvori
u grotlo nevjere

ali ne zaboravi
što će ti ostati
poslije svega

ne zaboravi
i na sud
koji te čeka

kad se jednom
sve zatvoreno
otvori

TIJESNA KOŽA

vaze uspomena
pucaju
dok zabijaju
orijentire
u maglu sjećanja

razočarani ego
laje
na mjesečinu

pod kišom htijenja
koža je tijesna

i tijelo
i duša
hoće više

a vrijeme
neumorno briše
označene orijentire
i mete krhotine

a olovo misli
ulijeva
u nove kalupe
beznađa

PROSJEK

modernom životu
prosjeak je glavna mjera
suvremenog čovjeka
u nove prosjeke tjera

i ja svakako želim
s vremenom u korak
kad prosječno šećerim
prosječno sam gorak

prosječno dobivam
prosječno gubim
prosječno mrzim
i prosječno ljubim

prosječno plačem
prosječno se smijem
prosječno žanjem
jer prosječno sijem

prosječno ponosan
na prosjek svoj
prosječnu budućnost nudim
i za život tvoj

prosječno prosječan
iz prosjeka ničem
u prosjeku starim
i za prosjek mrijem

a na prosječnom grobu
neka mi piše
bio je prosječan
i ništa više.

NOVI LIST

dolazi nam
nova godina

vrijeme će okrenuti
novi list

hoće li
i na njemu biti

isti rukopis
i isti sadržaj

NOVE RUKE ISKOPAVAM

noćna svjetiljka žućkasto žmirka
krevet škripi
a posteljina
na prašak miriše

tapete se cerekaju
na zidu
dok iz zgužvane plahte
iskopavam
nove ruke
da počupam izgaženu travu
uspomena

da oberem tuđe smokve
i zagrizem
bezobraznim zubima njihovu
crvenkastu mekoću

onda će
ruka na dugmetu
njene bluže
otvoriti vrata
u čarobni vrt

nad njim će zvijezde
kao i njene bradavice
pulsirati
na obroncima
moga nebosklona

U MREŽI

ostao si zapleten
u paučinu nesmisli
i sada truneš
na mreži
uboden
otrovnim žalcem
prolaznosti

od tebe se širi
zadah
besciljnoga trajanja

minule godine
kao grozdovi
mrtvih šišmiša
u čađavoj duši
raspadaju
i pišu pjesme
o propuštenim prilikama

Neda Galijaš

NABUJALA RIJEKA

Davim se...
Gušim se...
Utapljam se...
...u bujici tvojih riječi.

Osjećam se bespomoćno
opkoljena jakim riječima
ne mogu izaći iz tog vrtloga.
Pokušavam!
Trudim se!
Nastojim se pomaknuti,
napasti te svojom rečenicom...

Ne ide!
Ti seciraš moje riječi.
Tvoje su jače.
Naviru u mlazovima.
Odustanem.

Nabujala rijeka me odnosi daleko od tebe.

MISLI

Bojim se...
...otići će mi misli.
Želim ih zabilježiti.
Danas!
Jer sutra, nema ih više.

A... ne, ne!
Bez panike.
Kako da mi odu te misli,
kad pri svakom susretu s tobom,
vrate mi se.

Istim redosljedom!
Istim intenzitetom!
Istim žarom!

...što me zabrinjava...

STANICA

Uspjelo mi je!
Izašla sam iz tog vrtloga.
Dogodilo se najednom.
Kao da sam pala s drveta
na vrtuljak želja.
I polako se okreće.

I evo,
opet mi netko pokreće vrtuljak.
I jako mi se vrti...
od želje, od čežnje, od strasti...
Ovisna sam.

Kao kad te privlači cigareta,
kad te povuče dobro piće,
kad te omami trava...
Tako mene redovno posjećuje ljubav.

Polako se uvuče u moje misli
i tamo caruje.

Da ne zaboravim!
Kako je to,
kad me netko često posjećuje.
U glavi, u srcu, pod kožom...

Opet mi srce treperi,
opet čeznem, opet se ježim.
Kad te vidim, kad se sretnemo,
kad me dodirneš.

Ponovo sam sišla na pogrešnoj stanici.
Koliko puta sam već bila tu...

PAUKOVA MREŽA

Upao si kod mene
kao u paukovu mrežu.

Teško tebi.
Al' teško i meni.

Kad se ti upleteš,
oboje se zapetljamo.
Izvlačimo se nit po nit.

A moja mreža je jaka,
i čvrsto te držim.
Ne ispuštam te lako.

Al' moja mreža je i fina,
i nježna poput svile.

Kada se uništi,
dugo se obnavlja.

Vida Herga

BIJELI IRISI

Kad bi Sunce izgubilo svoj sjaj
kada bi nebo zakopčalo svoj zagrljaj
kada bi kiše neumorno, neprestno lile
gdje, gdje usne naše ponuđene bi bile

gdje bi tapkali naši rosni mirisi
kome bi se smješkali s našeg okna
upravo procvjetali bijeli irisi

LJUBIČASTI SNOVI

Gdje ste ljubičice procvjetale
gdje ste slikovite ruže sna
gdje ste sada dok kucaji srca razdiru
ustajalu postelju neiživljenih usana

gdje ste noćas kada razgolićenim oblinama
poput vijugave rijeke u neznano tečem
dok s ramena moga crne ptice mašu ...

...a nadljetjeti bi ga samo trebale
i košuljicu prošlosti odnijeti u nepovrat!

Zar na ramenu mome one svoja gnijezda viju
lijeno sniju ... zar ih čuvam, zar ih gnijezdimo
ja, koja za bistrom rijekom jezdim
i s procvjetalim ljubičicama kao njena slika
blijedim

RAZNOBOJNE PERLE

Poput raznobojnih perli
nošenih snagom vjetra

neuniformiran!

razmećeš se noćas nemirnim dodirima
razbijajućih valova o obalu
nemirnim dodirima slatkog pritiska
o cakleću površinu zjenice oka

iz kojih bih iskočila ... vrisnula!

... i s istim vjetrom
na ovratniku tvojih snova usnila

ZNAM, ZNAM

... proći će, znam da će proći
sve će proći i osmjeh i plač
proći će i suzno oko
proletjeti kao jednom odživljeni san
znam, znam
i ti i ja otplovit ćemo beztjelesno

uvijeni poput magličastih krila
dotaknut ćemo nekog drugog obzorja dan
i smijati ćemo se i ljubiti i vjerovati
znam, znam
jer samo čista misao je raj sebi obećan

Nebojša Ignjatović

BESKUĆNIK I PAS

Tetura se
ruina čovekova
beskućnik,
koracima teškim
uranja
u mokru noć.
Nesrećan,
pijan peva
tu i tamo dodavši
svoj refren.
Stari, prati ga
odbačeni, pokisli pas.
Pasjim refrenom,
laje
i kadkad zavija
od žalosti
i reži
na mokri mrak.
Na raskršću
beskućnik i pas
razidoše se
svak svojim
putem sloma.

NA BADNJE VEČE

Selom, provejava sneg
košava, rapsodiju svira,
a suton, čeka večē.

U hramu božjem
 sa rodnog brega
 liturgija s molitvama
 zvon, zvona odzvanja
 selom u svetu noć.

U dvore za oltarom
 kućnog stola
 s badnjakom i blagodetima
 česnicom i vinom
 ispovest pišem življenja
 u kvadraturi kruga.

Wade Jay Morse

WHAT I'VE LEARNED

Once upon a time lived an American-man who moved to the fairy-tale-castle country of Slovenija. The best little country that no-one (from america since we are the only-ones who matter) knows about. Not only does this place have story-book like qualities, this smart (george bush smart), american (I mean me) has also discovered what other american-visionaries have learned.

One of the visionaries is Gospod Donald Trump. What he taught me is that Slovene-women are the best. So, I married one and moved here to the little hamlet of Kočevje. A charming little community tucked away from the world. Where the water is pure, the air is fresher, the food is tastier and the people are friendlier and Sarkozy and Bush are reveled as the greatest men in the world today.

In my research I have learned the three-secrets to »fitting-in« here. And Slovenes do these things better than anyone else.

- 1.) All slovene have mastered the art of walking with they're hands behind their back, closed together in a friendly gesture that tells the world; »why can't we be friends?« of course this gesture forces one into a meditative state that prevents one from smiling, laughing, making new friends or just generally being nice. That is the problem here. There is so-little stress here in this village, one has to create it. You know, yin and yang. This »hands-behind-the-back technique« is something I am still working on. I have experienced a wee bit of trouble driving a car while perfecting this method. Kind like having you hair cut by a blind, Croatian barber.
- 2.) In America, the greatest country of all, our national pastime is this stupid sport called baseball. Man, can it get anymore boring? I ask myself, what is it about Slovenija that gives it it's identity (aside from some of the unique haircuts)? One might say; it is making wine, or drinking wine, or maybe using 100-words to say what could be said in three, or is it the fact that there is a co-relation between cellphone use and walking, or coloring your hair (hey, my wifey does me all the time). Rumour is that traffic accidents have become signifigatly reduced due to certain hair-colors. No, the nation pastime here is sweeping.no matter where you go, city, country, a church or a bar, in apartments and at the home, you will always find someone sweeping. Some people import dirt from the filed(s) to throw on the floor, driveway, etc. So they have something to sweep. I've heard the police had some problems with addicts (sweeping-addicts) who kept sweeping they're neighbor's walk-ways.
- 3.) Finally, and this is a big one. It is the abolition of the concept of forming a line, when in the grocery store, a restaurant or department store. Why should I have to wait in a line when I can act both oblivious and ignorant to the fact that ten-people were waiting before I arrived in this particular line first? I remember just two-days ago i was waiting at a local »Kavarna« to aquire a table for my wife and her friend. I waited and waited because outside was the carnival-parade (beginning of lent) and there were many patrons there already. Almost as if by magic, a choice spot became free and as I rushed over to claim my territory, an entourage of locals came in the door and proceeded to cut me

off, and try to take my table. Now understand, I still have this annoying american-habit of waiting in line for my turn. I became upset, so much so that I mentioned (in kind of a nice way) ((kind of the way the average Slovene feels about Croats) that i was rather upset that he was trying to »be a butt-in-ski«. I succeeded in convincing this man and his associates to relinquishing the table back to me. And just as sure as there is a yin and a yang, we ordered our beverages. Twenty-minutes later, we were still waiting to be served and we left mad. I didn't forget to thank mr. Butt-in-ski for the lesson in slovene social politics.

Sure, i have been a bit tongue-and-cheek about my slovene experiences. But I'm still here. I think I'll go to this special barber I know off in Delnice (Croatia) and spend the afternoon chatting with my mother-in-law. She just loves me.

NAUČIL SEM SE

Nekoč je živel Američan, ki se je preselil v pravljlično deželo gradov Slovenijo. Najboljšo deželico, ki je nihče (iz Amerike, kajti mi smo edini, ki štejejo) ne pozna. Ne samo, da ima ta kraj pravljlične značilnosti, tale ostroumni (kot George Bush) Američan (mislím sebe) je odkril tudi to, česar so se naučili drugi ameriški vizionarji.

Eden izmed vizionarjev je mister Donald Trump. Naučil me je, da so Slovenke najboljše. Zato sem se z eno oženil in se preselil sem v vasico Kočevje. Očarljiva mala skupnost, skrita pred svetom. Kjer je voda čista, zrak bolj svež, hrana okusnejša in ljudje prijaznejši, Sarkozy in Bush pa občudovana kot največja človeka današnjega sveta.

V svojem raziskovanju sem se naučil treh skrivnosti, da se tukaj »prilagodiš«. In Slovenci delajo to bolje od vseh drugih.

- 1.) *Vsi Slovenci so mojstri sprehajanja z rokami na hrbtu, sklepajo jih v prijateljski drži, ki svetu pripoveduje: »Zakaj ne bi bili prijatelji?« Seveda ta drža človeka sili v meditativno stanje, ki mu preprečuje,*

da bi se smehljajal, sklepal nova prijateljstva ali bil samo na splošno prijazen. S tem imamo tukaj težavo. V tej vasi je tako malo stresa, da ga moraš sam ustvarjati. Saj veste, jing in jang. Ta »tehnika rok za hrbtom« je nekaj, s čimer se še ukvarjam. Nekaj malega težav sem imel, ko sem med izpopolnjevanjem te metode vozil avto. Podobno kot če bi te strigel slepi hrvaški brivec.

- 2.) *V Ameriki, največji deželi na svetu, je naše nacionalno razvedrilo neu-
men šport, ki se imenuje bejzbol. Fant, je sploh kaj bolj dolgočasnega?
Sprasujem se, kaj je tisto v Sloveniji, kar ji daje njeno identiteto (ra-
zen nekaterih enkratnih pričesk)? Lahko bi rekli, da je pridelovan-
je vina oziroma njegovo pitje, pa morda uporaba stotih besed, da
izrečeš tisto, kar je mogoče povedati s tremi, ali pa je morda to, da ni
nobene korelacije med uporabo mobilnega telefona in hojo oziroma
med barvanjem las (hej, moja ženička mi to kar naprej počenja). Gov-
ori se, da se je zaradi določenih barv las občutno zmanjšalo število
prometnih nesreč. Ne, tukaj je nacionalno razvedrilo pometanje. Ne
glede na to, kam greš, v mesto, na deželo, v cerkev ali v bife, v stano-
vanja in domov, vedno boš naletel na koga, ki pometa. Nekateri ljudje
uvažajo umazanijo s polj(a), da jo mečejo na pod, dovoz itd. Da imajo
kaj pometati. Slišal sem, da imajo policaji nekaj težav z zasvojenici (s
pometanjem), ki kar naprej pometajo poti svojih sosedov.*
- 3.) *Končno pa, in to je pomembno. Gre za ukinitev koncepta postavljanja
v vrsto, kadar si v špeceriji, restavraciji ali veleblagovnici. Le zakaj
bi čakal v vrsti, ko se lahko pretvarjam, da sem pozabil ali da ne vem,
da je deset ljudi čakalo pred menoj, preden sem se kot prvi postavil v
določeno vrsto? Spominjam se, kako sem pred vsega dvema dnevoma
čakal v domači »Kavarni«, da bi dobil mizo za ženo in njeno prijatelj-
co. Čakal sem in čakal, kajti zunaj je bila karneval (začetek posta) in
v kavarni je bilo že veliko gostov. Skoraj kot po čarovniji se je izpraz-
nila izbrana miza, in ko se pohitel tja, da bi si prilastil ozemlje, je skozi
vrata stopila družba domačinov in me skušala prehiteti, da bi zasedla
mojo mizo. Menda razumete, še vedno imam tisto dražljivo ameriško
navado, da potrpežljivo čakam, da pridem na vrsto. Razburil sem se,
celo tako zelo, da sem omenil (nekako prijazno) (približno tako, kot
povprečen Slovenec čuti do Hrvatov), da sem precej razburjen, ker se*

gre tip »vrivka«. Moškega in njegovo družbo mi je uspelo prepričati, da so mi mizo spet prepustili. In prav tako gotovo, kot obstajata jing in jang, smo naročili svojo pijačo. Dvajset minut kasneje smo še vedno čakali, da nas postrežejo in besni smo odšli. Gospodu Vrivku se nisem pozabil zahvaliti za nauk iz slovenske socialne politike.

Jasno, bil sem malo posmehljiv glede svojih slovenskih izkušenj. Vendar sem še vedno tukaj. Mislim, da bom šel k tistemu posebnemu brivcu v Delnice (Hrvaška), ki ga poznam, in da bom preživel popoldne s svojo taščo. Prav rada me ima.

*

Through the eyes of a child,
comes perfection this rare.
not a trifling of sound,
or the whisper of the winds,
or the cry of a infant...
can alter the course.

who can measure how long
it will stay?
And who can hear it leave?
Like a thief in the night
comes its' call for more
than it already has...

with the strength of a tremor
from the quake it proceeds
thrust open,
it's jaws so feared...
and so desired..
no darkness of night,
nor failing of sight,
makes it go
or stay.

Not the bowels of the earth,
nor infinity of space,
pray, offer me shelter,
when it comes to call.
let me lie in your arms,
even so, the depth of sleep,
it prospers, it grows.

where does it come from?
and when will it go?
why can't it be shed
as my hand
drops a glove...
forever in my blood and
the earth and the moon and
the sky...
the greatest mystery of all
is of love...

*

*Skozi oči otroka
prihaja tako redka popolnost.
Niti drobci zvoka
ali šepet vetrov
ali jok dojenčka
ne more spremeniti poteka.*

*kdo lahko izmeri, kako dolgo
bo ostala?
In jo lahko sliši oditi?
Kakor tat ponoči
prihaja njen klic po več,
kot je že ...*

*Z močjo drgeta
iz potresa nadaljuje
sunkovito odpiranje,
njeno žrelo, tako strašno ...
in tako zaželeno ...
nobena nočna tema
ali pešanje vida
ne povzroči, da gre
ali ostane.*

*Niti drobovje zemlje,
niti neskončnost prostora,
molitev, nudi mi zavetje,
ko opozori nase.
Kljub vsemu mi pusti ležati
v tvojem objemu, globina spanca,
uspeva, raste.*

*Od kod prihaja?
In kam bo šla?
Zakaj se ne more leviti
kot moja roka
odvrže rokavico ...
za vselej v moji krvi in
zemlja in mesec in
nebo ...
največja skrivnost od vseh
je ljubezen ...*

*

If only I had known, now, what I thought I knew. If only I could be wrong, about being right, about loving, without sight, without hearing, before I sang, without feeling, before the pain... If only I knew what I wanted, so long ago,

I think you showed me, now I know...
If only I knew this love so strong...
Then all in my life would no longer be wrong...
Today it seems, I cry at the drop of a hat...If only I knew, now what I
thought I knew...why did it take so long to know you?

*

*Ko bi zdaj le vedel, kar sem mislil, da vem. Ko bi se le lahko motil o tem,
da imam prav, o ljubezni, brez vida, brez sluha, preden sem zapel ... brez
občutka, pred
bolečino ... Ko bi le vedel, kaj sem hotel, tako davno nazaj,
mislím, da si mi pokazala, zdaj vem ...
Če bi le vedel, da je ta ljubezen tako močna ...
Potem vse v mojem življenju ne bi bilo več narobe ...
Danes se zdi, da jokam brez povoda ... Ko bi zdaj le vedel , kar sem mis-
lim, da vem ... zakaj je trajalo tako dolgo, da sem te spoznal?*

Prevedel Jure Potokar

Marinko Jagodić

NAŠA SLIKA

Svako po malo i eto:
sastavismo mozaik.
To je naša slika.

Kakva je videti iz tvoje perspektive?,
jer svi su bili tu, osim tebe.

Da li je malo?
Ne, samo je đavolu malo.
Da li je, s druge strane, mnogo?
Ne, jer kazano je:
Nek ne vidi levica, što da desnica.

Radujem se, jer znam da se raduje
biće tvoje vanzemaljsko.

I kada starija braća
najmlađem pod krov kroče,
znaće, da si ponosan zbog njih.

Je li tako, oče?

NEVERSTVO

Zavirio sam u svoje srce
i video tebe.
Tako si lepa i umiljata.
Nežno te pomilovah,
i ostavih u svom srcu
u nadi, da ti je tu lepo.

Zavirio sam u tvoje srce
da vidim sebe.
Mnogo sam se izmenio,
prosto ne mogu da se prepoznam.

PRED VRATIMA

Dugo se nismo videli.
Bilo je bolno i mučno,

a sad, kad smo se sreli
stojiš tako neodlučno.

U oči me gledaš dugo
i ne skrivaš radost.
Računaš: vreme je drugo,
da l' ti mogu biti gost?

Od promaje nas čuvaj –
hajde već jednom odaberi:
il' me uvedi i kafu kuvaj,
il' mi pred nosom zalupi dveri.

Nataša Kijurina

Dugo tražim riječ –
u koracima
u vrisku s radija
i drugdje negdje.
Nema je.

Pratim osmjeh prolaznika
glasove odavno ne slušam
nema smisla.
Ljudi se sve manje smiju
gledati u oči odavno je zabranjeno.
Gledam u oči – direktno.
Previše izravno?
Skloni se, okreni leđa.
Možeš li?
Dok misliš kako skidam te pogledom
brojim završetke tvoje šarenice

stavljaajući ih u buduću sliku
koje dio nećeš biti.

ALJOŠI

Pogled čekanja
prolazak gradom,
neka mjesta čuvaju tebe.
Pusti ironiju, razilaženja
s nikim vrijeme nije tako
čudno prolazilo.
Kao uvijek skupljeni trenuci
i ti, ne pozvan, u njima.
Subotnji šetači
provincija sređena za
kupovinu pogleda.
Nedostaje...
tvoje strpljivo čekanje,
moje mračno raspoloženje
naglo veselje što te vidim.
Nikada neće biti jasan taj tren.
Nevjerojatno koliko mogu značiti
vrapci na krovovima.

4. 11.

Mislina slikam nikad naslikane slike
bajke o trenucima koji nestaju klikom na delete
zadržavam. Svaka priča može trajati vječno.
Fotografija – sepia, bez obrade
u pozadini glazba – video neke davno izgubljene
priče,
bez suza.

*

Danas sam grlila tugu
stranca što palio je cigaretu
s maglom u očima pričao
o stvarima za koje je bilo
prerano da znam.
Lagao da ne plače
mene ne možeš prevariti,
možda zavesti ali prevariti ne.
Tišinom smo sklopili pakt,
pobratimstvo plavih očiju i peckavog dima.

*

Nikada neću slikati u sobi
u kojoj neki boem recitira
pjesme ili svira na lošoj gitari,
pita za pravi ton.
Neću završavati njegovu pjesmu
niti će se on ubacivati u moju
smatrajući je »suviše nešto«.
Njemu je život sport,
pisanje o onima koji
šeću pozornicom,
prave se važni pred kamerama.
Kroničar lažnog sjaja.
Sanjam raspravu s Ujevićem,
žestica i stihovi,
riječi zadnjeg boema.
Uvjerena da umjetnost nije mrtva
uništavam atelje,
spaljujem računalo.
Živjeti će zauvijek,
u meni.

Nisam besmrtna.

Zdravko Kokanović

putujem...
namjeren sam u Kordobu,
a ne znam, kako tamo stići,
kad svi putevi vode u Rim.

Šta bih ja radio u Rimu ...!?

Rim je za velike,
a put je za one, koji nemaju cilj.

daleko...u djetinjstvo,
u proljećne močvare i žablje pjesme,
cvijetne livade i hrastove šume,
duboku hladovinu nekoga davnoga,
žarkoga ljeta, odlutam bos,
da ponovo osjetim pjesmu mekih trava,
dah vlažne zemlje,
ili ples nježne prašine u vjetru.

S vjetrom doplešu zalutali glasovi
razigrane djece, ptičjega veselja, cvrčaka,
plača izgubljene mladosti,
i graktanje vrane sa bližnje grane.

Duša zapleše u prašini,
iako je tijelo nepomično i stope nevidljive,
odjek je beskrajan.

rodio sam se, i bio radoznao.
Dosadan si...

Tražio sam te, i bio čovjek.
Lijeni glupan...

Dotaknuo si me, i postao sam ovca.
Životinja tupa...

Hodajući za stadom, zaostao sam, i izgubio se.
Zaslužio je, ponavljali su.

Tumarajući pustinjom našao sam blago.
Fantazira...

Dijelio sam bisere prolaznicima,
i govorili su: bogat je.

Razdao sam sve, i praznih ruku djelio savjete.
Poludio je, šaptali su.

Čudio sam se životu, i postao mudar.
Izgubljena duša, smijali su se.

Legao sam k očetom svojim,
postavili su ikonu, palili svijeće,
i u tihom plaču ponavljali:
svetac je bio...je bio, svetac je...

ljetno
sunce žari, neopazno produžavajući sjenke
razliva vibrirajuću svjetlost na travnik,
napunjen šarenilom najrazličitijih trava.

Polako koračam za sjenkom, koja se
lagano spušta po pjesmi, rasprostirući se u
treperećem vrelom zraku.
Čujem korake mrava.

Oprostite što smetam, samo slušam trave
pjevati, i izdah mirisa vjetra udišem.

Cvjetovi trava stvarno mirišu, ali pjesme,
sakrivene u dubokoj hladovini, cvrčci pjevaju,
o stranče, to znaju svici i svi pod skutima
livadskih djevojčica, a i oblaci,
koji su otplovili nekuda daleko, daleko.

vrijeme u kome
živim je obojeno čudnim, nejasnim i neodređenim boja-
ma,
zato mnogi ne nađu svoju boju.

Moja boja je pjesma radosti razigranih ptica, ozbiljnosti
mrava, zamišljenosti poskoka, straha miša...

Providna lakoća vjetra, sivina magle, drhtanje pahuljica.

Najveselija, šarena duga jesenskih boja, najmokrija boja
proljeća, najvruća boja ljeta, najhladnija boja zimskog
inja...

Najnepoznatija boja je cvijetno šarenilo moje duše.

Uberite komadić toga šarenila
i ukasite osmijeh na vašim obrazima.

Viktor Kollár

LIEBHABER, DER, (-S, -)

Es war einer jener Tage, die man hätte lieber verschlafen sollen; ein herkömmlicher Werktag milder Winters die sich insbesondere in den letzten Jahren häuften. Noch ein grauer Freitag und eine eher triftige Voraussetzung zum verfaulten Wochenende. Dem Großteil der Menschen schon Grund genug vor Trostlosigkeit zu strotzen.

Den Gesichtern vorbeigehender Passanten konnte man den Verdruss und die Schwermütigkeit unbeschwert entnehmen. Selbstverständlich auch, da ungewogene Wetterprognosen nur eins zu bedeuten haben – den Gedanken an die Furcht, Zeit MITEINANDER zu verbringen. Fragen zu stellen und mit Antworten zum Vorschein zu kommen. Anteil nehmen. Engumgrenzt mit Erinnerungen, Gerüchen, Gewohnheiten und dem VERHALTEN jener, denen wir den Ideenbegriff *die Geliebten* zuschreiben ... oder besser: zuschieben?

...

Sich in der unerbittlichen Lauterkeit der Stille wohl fühlen – lieben.

...

»In,« ich blickte auf meine Armbanduhr »in fünfzehn Minuten, mein Schatz ... Du hast noch knappe fünfzehn Minuten!« Musste ich mit erhobener Stimme erneut läutern. Ich starrte vor mich hin und dachte über jede einzelne ihrer Gebärden; über die Art und Weise wie sie bei jeder einzelnen Bewegung es krampfhaft versuchte, sie wohl möglichst spontan und angeboren aussehen zu lassen. Die Spontaneität aber, die sie immer wieder zu versprühen versucht, entspricht nicht ihrem es. Sie wirkt erkünstelt. Falsch.

Sie ist im Badezimmer und macht sich »fesch«, wie sie das zu sagen pflegt. Seit ihrer Beförderung ist sie nahezu jeden zweiten Abend auf Seminaren und diversen Tagungen. Mindestens zweimal pro Monat ist sie auf Geschäftsreise, meistens innerhalb Europa ... Wir sind seit sechs Jahren zusammen. Seit nahezu elf Monaten ist sie weitaus erfolgreicher als ich. Seitdem ist sie fünfmal fremdgegangen. Gebeichtet hat sie mir nur zwei

ihrer arglosen Dates. Verziehen habe ich ihr keines.

»Noch gute zehn Minuten, Liebling ...« löste sich mein trüber Blick in ein sanftes schauspielerisches Lächeln als ich ihr die genaue Uhrzeit mitteilen musste; während sie halbnackt im Flur panikartig in ihren Schränken herumwühlte. Wahrscheinlich auf der Jagd nach dem perfekten »combinaison« oder dem »sous-vetement«, wie sie das so schön *fhrhahnçösisch* aussprechen kann. Affektation ist ein Anzeiger der Hochmütigkeit und Verachtung jener, die ihre spröde Selbstachtung nur mit der zur Schau Stellung eines Abbilds ihrer selbst erfundenen Idealgestalt beschatten. *Sie* ekelt mich an ... Die Unsitte und meine M. Wobei das Possessivpronomen auf zerbrechlichen Argumenten beruht. Sie ist eher deren als meine. Eine Hure ist sie! Eine Ische und nichts anderes. Ein Loch!

Ein durchschauliches Lächeln und ein jungfräuliches Gezwinker. Ein leerer Blick auf unser gemeinsames Leben – ein einziges Kabarett.

...

Heute gehe ich zu meiner Rumänin. Fünfundsiebzig Euro. Zwei Stunden. Stammkundenpreis, mit gratis Bier.

...

Das Stöhnen und Ächzen blieb mir in den Ohren, nachhallte und dröhnte durch meinen Schädel. Ich drehte mich vom Seitlichen auf meinen Rücken, langsam und leise, aber eher unzuversichtlich. Ich beugte und spreizte meine Beine um ein Fleckchen undurchwärmten Bettlakens zu erobern. Eine Gewöhnung – oder gar besser Schrulle – die mich schon von klein auf begleitet. Die milde Kühle wirkte immer stillend auf mich und verleite mir ein gewisses Gefühl des Vertrauens.

Das Zimmer war groß und dem entsprechend auch das Bett; wie es sich gehört in einem alten Bauernhaus. Die Decke war recht niedrig mit einem dutzend zersprungener Balken, die die Dachkonstruktion der nahezu ein Jahrhundert alten Gemäuer trugen. Ich liebe alte Gebäude. Sie verstreuen unendlich viel Charme und obwohl ich kein großer Anhänger des Romantischen bin, lassen sie mein Herz doch um ein vieles höher schlagen.

Obwohl es in dem Raum dunkel war und man nur die Konturen der verschiedenen Gestalten und Formen wahrnehmen konnte, wandte ich meinen Blick auf *ihn*. Die schwachen Lichtstrahlen der fernen Stadt unterhalb des Hügels, die durch die Fensterläden in das Zimmer drangen, erhell-

ten gewisse seiner Gesichtszüge; die die mir etwas gegeben und zeitgleich mich beraubt haben. Ich wurde um eine unermessliche Zufriedenheit und ein Gefühl der Zugehörigkeit bereichert und habe mich gleichzeitig dem Gespür der Geborgenheit entfremdet. Ob ich es mag oder nicht, die Ablegenheit des Einzelgängerlebens verschaffte mir das gewisse Sicherheitsgefühl, wonach ich mich immerfort meines frühen Aufwachsens geseht habe. Die Hochmütigkeit, die man mir eher unterstellt hat als bloß nur zugeschrieben, verlieh mir die nötige Immunität dicht gefolgt von einer Ehrfurcht und einer so gut wie unerklärlichen Pietät.

Ein sehr guter Freund von mir sagte einst: »Die schönsten Mädchen werden das Tanzlokal immer alleine verlassen ...«

Die Situation in der ich war, entsprach in erster Linie meiner Behaglichkeit. Ich habe nichts auf Risiko setzen müssen und brauchte keine Angst zu haben etwas zu verlieren.

Und jetzt auf einmal war ich in der Rolle des Liebhabers. Zwei Jahre, davon dreizehn Monate im intensiven Kontakt. Undankbar und gnadenlos ist ein Liebesverhältnis; eine Machtbeziehung zweier Menschen, die zueinander gefunden haben aber nicht loslassen können. Ein Handeln mit einer recht eingeschränkten Hingabe angesichts einer Beklommenheit, die den jeweiligen begrenzt etwas zu wagen um lediglich nicht das aufs Spiel zu setzen, was man schon hat – eine kaputte Beziehung die wiederum eine soziale Sicherheit bietet.

Da lag er. Schlafend, obwohl ich im tiefen Inneren das Gefühl hatte ihm die Täuschung der Nachtruhe zuschreiben zu können. Wir haben Liebe geführt. Er war mein Mentor, mein engster Vertrauter und mein Professor. Verheiratet. Keine Kinder. Ich – seine Studentin. Was wir hatten? Ein verpöntes Verhältnis, das sich dem Muster unserer Gesellschaft vollkommen als normwidrig erwies.

Eine klammheimliche Ehrlichkeit und Zuneigung, die man nur in einem weit abgelegten Bauernhaus, landfern von der weseneigenen Integrität des Alltags, ausleben konnte. Einmal pro Woche. Gesprochen haben wir eher wenig. Unterhaltung war überflüssig. Ich brauchte ihn und er brauchte mich.

Er brauchte Stille. Ich brauchte jemanden, dem ich beim Atmen zuhören konnte.

»... immerhin brauche ich jemanden zum Sprechen ...« nicht gerade ein ins Gewicht fallendes Argument und eine eher schlaffe Ausflucht einer vom tiefsten Herzen aus geliebter Person, die sich letzten Endes für das kleinere Übel beschließt.

Für die Wahrung und nicht das Wagen.

LJUBÍMEC -MCA M (I)

To je bil eden tistih dni, ki bi jih bilo najbolj prespati; običajen delovni dan mile zime, kakršni so se predvsem v zadnjih letih kar množili. Še en siv petek in precej tehtna osnova za gnil konec tedna. Za večino ljudi že zadosten razlog, da se jih polasti brezup.

Z obrazov mimoidočih si brez težav razbral nejevoljo in potrnost. Tudi zato, ker je neprijazna vremenska napoved lahko pomenila samo eno: misel na strah, da bi bilo treba čas preživeti SKUPAJ. Spraševati in odgovarjati. Pokazati zanimanje. Tesno zamejen s spomini, vonji, navadami in VEDENJEM tistih, ki jim pripisujemo ... ali bolje: podtikamo ... idejo »naši ljubljeni.«

...

Uživati v neizprosni čistosti tišine – ljubiti.

...

»Čez,« pogledal sem na zapestno uro, »čez petnajst minut, ljubica. Še slabih petnajst minut imaš!« Sem moral ponovno pojasniti s povzdignjenim glasom. Bolščal sem predse in razmišljal o vsaki njeni kretnji; o načinu, kako si je pri vsakem gibu prizadevala biti čim bolj spontana in naravna. Ta spontanost, ki jo skuša vedno znova izžarevati, pa ni ona. Izumetnično deluje. Umetno.

Je v kopalnici, »da bo lepa«, kot pravi. Odkar je napredovala, je skorajda vsak drugi večer na seminarjih in različnih konferencah. Najmanj dvakrat na mesec gre na službeno pot, ponavadi po Evropi ... Skupaj sva šest let. In že skorajda enajst mesecev je precej bolj uspešna kot jaz. Odtlej me je petkrat prevarala. Priznala mi je le dva najbolj nedolžna zmenka. Oprostil ji nisem nobenega.

»Še deset minut, ljubica ...«, moj kalen pogled se je raztopil v blag zaigrani nasmešek, ko sem ji moral sporočiti natančno uro; medtem je v

predsobi na pol naga panično premetavala omare. Verjetno na lovu za perfektno »combinaison« ali »sous-vêtement«, kot je znala lepo reči po frrrrancosko. Afektiranost je znak ošabnosti in napuha tistih, ki svoje šibko samospoštovanje zasenčijo le z razkazovanjem podobe svoje izmišljene idealne pojave. Gnusi se mi. Razvada in moja M. Pri čemer se svojilni zaimek opira na krhke argumente. Bolj je njihova kot moja. Cipa! Prasička, to bo. Lajdra!

Nasmešek, ki ga zlahka spregledaš, in nedolžno mežikanje. Prazen pogled na najino skupno življenje – ena sama komedija.

...

Danes bom šel k svoji Romunki. Petinsedemdeset evrov. Dve uri. Cena za stalne stranke, pivo zastonj.

...

Stokanje in ječanje mi je še odzvanjalo v ušesih, odmevalo je in mi bučalo v glavi. Obrnila sem se z boka na hrbet, počasi in potihem, toda bolj negotovo. Upognila sem noge in jih razkrečila, da bi si prilastila košček še nepregrete rjuhe. Navada – ali bolje rečeno muha – ki me spremlja že od malega. Blag hlad je že od nekdaj pomirjujoče deloval name in me navdajal z občutkom nekakšnega zaupanja.

Soba je bila velika, prav tako tudi postelja; kot se pač spodobi za staro kmečko hišo. Strop je bil precej nizek, ducat razpadajočih tramov je nosilo strešno konstrukcijo skorajda eno stoletje starih zidov. Rada imam stare zgradbe. So neskončno očarljive in čeprav se nimam ravno za romantično dušo, mi ob njih začne srce vendarle hitreje biti.

Čeprav je bilo v prostoru temno in si lahko zaznal le obrise različnih postav in oblik, sem se s pogledom obrnila k njemu. Šibka žarki svetlobe daljnega mesta pod hribom, ki so skozi naoknice prodirali v sobo, so osvetljevali nekatere njegove obrazne poteze; tiste, ki so mi nekaj dajale in mi hkrati nekaj jemale. Bila sem bogatejša za brezbrežno zadovoljstvo in občutek pripadnosti, hkrati pa me je zapustil občutek varnosti. Naj mi je bilo to vseč ali ne, me je odročnost samotarskega življenja navdajala z občutkom določene gotovosti, po čemer sem hrepenela ves čas od mojega zgodnjega prebujenja. Pripisovali so mi, ne, podtikali so mi domišljavost; to mi je dajalo potrebno nedotakljivost, ki ji je tesno sledilo strahospoštovanje in nekakšna nerazložljiva obzirnost.

Zelo dober prijatelj mi je nekoč rekel: »Najlepša dekleta bodo s plesa vedno odšla sama ...«

Položaj, v katerem sem bila, ni v ničemer ogrožal mojega udobja. Ničesar nisem tvegala in ni se mi bilo treba bati, da bi kaj izgubila.

In zdaj sem bila nenadoma v vlogi ljubimca. Dve leti, od tega trinajst mesecev v intenzivnem stiku. Ljubezensko razmerje je nehvaležno in neusmiljeno; gre za razmerje moči dveh ljudi, ki sta se našla in ne moreta narazen. Pogojna predanost, omejuje te tesnoba, nočeš tvegati, da ja ne bi postavil na kocko tistega, kar že imaš – uničene zveze, ki pa vendarle ponuja socialno varnost.

Ležal je v postelji. Spal je, čeprav sem imela globoko v sebi občutek, da bi bil njegov nočni pokoj lahko le prevara. Ljubila sva se. Bil je moj mentor, moj najtesnejši zaupnik in moj profesor. Poročen. Brez otrok. Jaz – njegova študentka. Kaj sva imela? Prepovedano razmerje, ki je bilo povsem v nasprotju z vzorci naše družbe.

Skrivno poštenje in simpatija, ki jo je bilo moč izživeti samo v odročni kmečki hiši, daleč od zaprisežene nedotakljivosti vsakdana. Enkrat na teden. Govorila sva bolj malo. Pogovor je bil odveč. Potrebovala sem ga in on je potreboval mene.

On je potreboval mir. Jaz sem potrebovala nekoga, ki sem ga lahko poslušala dihati.

...

*» ... pa vendarle potrebujem nekoga, s katerim se lahko pogovarjam ...«
ne ravno prepričljiv argument in bolj kot ne šibek izgovor globoko ljubljene osebe, ki se navsezadnje odloči za manjše zlo.*

Za status quo in ne za smelost.

Prevedla Irena Samide

Carlos Pascual

JANA Y SINCLAIR

(Fragmento de novela)

El 4 de octubre de 1973, el Black Victoria – un viejo carguero alemán botado en Hamburgo a principios del siglo pasado, con matrícula panameña y tripulación griega y albanesa – fue el último navío en fondear en el puerto de Veracruz minutos antes de que una tardía tormenta tropical azotara la costa.

Enterados de que el descenso tendría que esperar hasta la mañana siguiente, Jana y Sinclair aprovecharon la noche adicional en el Black Victoria para despedirse del capitán Petersen con una conversación auspiciada por dos botellas de ginebra. Jakob Petersen y el padre de Jana se habían conocido hasta los huesos en los azares de la marina mercante a lo largo de veintisiete años. Por eso, meses después de que Josip Mitic murió envenenado por una mujer cantonesa en un hotelucho de Macau, mientras esperaba embarcarse con destino incierto, Jakob Petersen visitó en Belgrado a la pequeña Jana y a su madre para entregarles una suma de dinero que, según les dijo entonces, era producto de diversos negocios que entre continentes los dos hombres habían fraguado durante los últimos cuatro años, con el fin de comprar un bote.

A Jana no le incomodó en lo absoluto que a medio año de la muerte de su padre, Jakob Petersen se metiera entre los pliegues de Marina Mitic, su madre montenegrina. Después de todo, Josip y Jakob habían compartido viajes, silencios, camarotes, aventuras, enfermedades, desgracias y hasta el lecho como macho y hembra, según confesaron ahogados de risa una noche en una mesa poblada de vinos portugueses. Lo que de verdad la volvía loca era la imposibilidad de haber encontrado un sitio para vivir entre los cuerpos de esos dos hombres mientras navegaban alrededor del mundo. Muchas veces se soñaba desnuda y bañada en sudor, mecida por el mar en un camarote oscuro entre las pausadas respiraciones de Josip Mitic y Jakob Petersen. El vacío que la invadía al despertarse después de estos viajes oníricos la habría de acompañar toda su vida.

Los cielos nublados no pudieron oscurecer el sol que brillaba en los ojos de Jana al caminar por entre las calles del puerto. En las esquinas, los grupos de pescadores y vagos irrumpían en escándalo para celebrar el ir y venir de aquella estructura de tendones de yegua con cabello negro.

Todo parecía creado a su alrededor para darle un sitio. Las jícamas en trozos, las paredes encendidas, los balcones, las palmeras, las gaviotas, los borrachos, los parques, las tiendas, las prostitutas... todo parecía haber sido creado y derruido para brindarle un espacio, un mundo.

Estas escenas idílicas, pergreñadas por Sinclair en la libreta azul sobre su llegada a Veracruz, pudieron ser quizás parte de una ensoñación antes del desembarco o fueron un intento posterior por enmendar el discurrir fenoménico de su arribo, ya que más adelante otras anotaciones telegráficas nos dejan atisbar otra historia.

JANA IN SINCLAIR

(Odlomek iz romana)

4. oktobra leta 1973 je bila Black Victoria – stara nemška tovornica, ki so jo splavili v Hamburgu na začetku prejšnjega stoletja in je plula pod panamsko zastavo ter z grško in albansko posadko – zadnja ladja, ki se je zasidrila v pristanišču Veracruz, le nekaj minut preden je obalo zajel zapoznel tropski vihar.

Ker sta vedela, da bo treba na izkrcanje počakati do naslednjega jutra, sta Jana in Sinclair izkoristila dodatno noč na Black Victorii, da sta se poslovila od kapitana Petersna s pogovorom, podkrepljenim z dvema steklenicama džina. Jacob Petersen in Janin oče sta se dodobra spoznala v sedemindvajsetih letih zgod in nezgod v trgovski mornarici. Zato je nekaj mesecev po smrti Josipa Mitića, ki ga je v zaniknem hotelu v Macau zastrupila neka Kantončanka, medtem ko je čakal, da se vkreca neznano kam, Jakob Peterson v Beogradu obiskal malo Jano in njeno mater, da jima je izročil vsoto denarja, ki je bil, kakor jima je takrat rekel, izkupiček različnih poslov, ki sta jih moška vzpostavila med celinami v zadnjih štirih letih, zato da bi kupila čoln.

Jane ni niti najmanj motilo, da se je Jakob Petersen pol leta po smrti njenega očeta udomačil med rjuhami njene matere, Črnogorke Marine Mitić. Josip in Jakob sta navezadnje delila potovanja, tišine, kajute, dogodivščine, bolezni, nesreče in celo posteljo kot moški in ženska, kakor sta zaripla od smeha priznala neke noči za mizo, polno portugalskih vin. V resnici jo je spravljalo iz uma to, da ji ni bilo dano najti prostora, v katerem bi lahko živela med telesoma teh dveh moških, medtem ko sta plula naokoli po svetu. Velikokrat je sanjala, kako jo golo in vso prepoteno ziblje morje v temni kajuti med spokojnim dihanjem Josipa Mitića in Jakoba Petersena. Praznina, ki jo je preplavila, ko se je zbudila po teh sanjskih potovanjih, jo je spremljala vse življenje.

Oblačno nebo ni moglo zatemniti sonca, ki je sijalo v Janinih očeh, ko je stopala po ulicah пристanišča. Na vogalih so se skupine ribičev in postopačev glasno odzvale vsakokrat, ko je šel mimo tisti preplet kobiljih kit s črnimi lasmi.

Zdelo se je, da je vse okoli nje ustvarjeno za to, da bo tam lahko našla svoje mesto. Razkosani gomolji jícame, živordeči zidovi, balkoni, palme, galebi, pijanci, parki, trgovine, prostitutke ... zdelo se je, da je bilo vse ustvarjeno in porušeno za to, da ji bo ponudilo prostor, svet.

Ti idilični prizori, ki jih je Sinclair orisal v modri beležnici ob prihodu v Veracruz, bi utegnili biti del sanjarjenja pred izkrcanjem ali pa so bili kasnejši poskus, da bi popravil pojavni potek svojega prihoda, saj nam druge telegrafске beležke dajejo slutiti drugačno zgodbo.

Prevedla Maja Šabec

Željko Perović

GNIJEZDO

u krošnjama metež, sa sjeverozapada
pada sivo
mliječna zavjesa. čini se da
je golubovima svejedno kad im
pod mokra krila zanese
neki drugi vjetar – čekaju
na prozorskim policama garsonijere.
po staklima se cijedi,
obučesh pulover i, dok kava miriše,
kao uvijek u takvim prilikama, neka se
milobolna uгода
razrasta u nutrini. gnijezdi.

JOŠ UVIJEK

samo nek te drži
u prisutnosti –
sinapsama

treba, golim
upijati
otvorenim prići,

jutarnjim ih
iskušavati,
dubokim

pulsom,
mrmljavče,
još uvijek si

šušanj u vjetru,
na cesti ptičji mladac,
starac, suhi listopad

PLIMA

prođe i
doba trešanja –
kakva zrela

cikličnost!
osjemenjene trave
i misli

idu u klas, u sjemena
liježe glas,
u tebe

mili stih,
u svijet,
preko vinograda,

sasvim tih u osi ljeta,
diže se plimni val
vremena

Siniša Pešić

*

Obukao sam se, uzeo novac i izašao iz kuće. Otišao sam po velikoj letjoj vrućini na pijacu i kupio jednu veliku lubenicu. Doneo sam je nekako kući, oprao je, uzeo veliki nož i na baštenskom stolu u hladovini rasekao na polovinu, pa onda skroz na kriške: mušice, ose, jedite!!

Usnicama s ukusom najmoćnijih sokova ljubiš i ubijaš. A onaj, rekla si, k'o od srčanih udvarača prvi preživi, postaće tvoj izabranik, princ svetle magije koja najdublje dodiruje.

Sakupljam morske kamenčiće, da bih jednog dana u budućnosti napravio svoje sopstveno more. Od požudnih uzdaha i rajске svetlucave vasionе.

PRIDEM TAKOJ

Volim da budem odsutan i sam, mada neki ljudi baš žele moju potpunu prisutnost i budnost, zatim prijateljsku odanost i nesebično predavanje. Jednostavno rečeno – žrtvu.

To je, ustvari, sasvim u redu, samo mi ponekad dođe, da bih nekako ipak, možda jedan trenutak bio sam. I ako mi to vi ne date, ne dopustite, svejedno je – ukrašću ga u sred belog dana, u vatrenoj žiži rasprava, svađa ili poljubaca. Reći ću jednostavno: Samo moment, molim!!, i izgubiću se u neku beskonačnu prijatnost, bar za tren.

*

Sunce svakog dana zalazi na istom mestu
i pijanci se lagano vraćaju nebu,
svom nebeskom domu, iz kojeg su još
davno proterani na zemlju.

Ni bujna plesačica tanga, svojim vrištećim
crvenim usnicama i omamljujućim
pokretima
nije dovoljno moćna, da prekine ovaj

krug izbavljenja!

Bez obzira na drugačije glasine, alkoholne
tekućine sad nekima loču
duše!

Jer. Zaborav treba tim preživelim
junacima, a i krila od vina za što brža seljenja
iz kafane na nebesa.

Svakog dana, samo
po par kapljica –
ne više – to ne, nikako!!
samo još malkice
i...
sunce...

Jožica Pongrac

NETKO

ponekad
je bol tako potpun
da čak i ne osjećam
tijelo

iz neke daljine
promatram
suze i grč koji prožima
bit

na nebu ugledam
jednu jedinu zvijezdu
nije još mrak
i nebo je crveno plavo

tako blista
da joj ne želim
kvariti radost
vratim se

u tijelo
uvjerena da sam
barem noćas netko
tko nije ja

ŠARENILLO

ponekad odjenem
šarenilo

volim
kako me promatraju
misleći da me obuzelo
ludilo

blago šarenima
ništa nije
kako se čini
crno-bijelima

Senada Smajić

PRIJE TEBE

Prije Tebe su danima padale kiše
i s pločnika su nestali svi moji tragovi.
Krov je škripao u naletima vjetra,
a procurila bi i pokoja kapljica,

i ja sam se snalazila kako sam mogla...
Obično sam podmetala dlanove,
a pokatkad i očne duplje, ukoliko nisu bile
zatrpane pepelom utrnjene vatre.

Prije Tebe bila je riječ
i život je pisao neki svoj nokturmo...
Oktobar je iščupanom kosom
prekrio osmjehe i zavukao golo tjeme u mene;

ali takvo je bilo vrijeme...,
padale su kiše i samo tako se moglo,
svijajući se jedno uz drugo,
probijati kroz to živo mrtvilo.

Uglavnom, sve je imalo neki smisao,
pa i ona cijevčica, ispod poklopca čela,
kojom sam vezala plućna krila
za kućište kamenog sata,

u kojem sam ustrajno mjerila
pritisak memljivog zraka
u svrhi bivanja između
uzdaha i izdaha.

Ne znam zašto baš danas prizivam sjećanja
na sva noćna kupanja u čistoj soli mjesečina,
dok sam bijela i gola mogla proći
kroz sva slova i spokojna u svoj glas leći.

Čudno je, tek sada znam, kako je jednostavno
bilo to ustajanje u gvozdene korake...
Imala sam oktobarsko rame i ekvatorske ruke,
koje su se znale osloniti na praštanje...

Ali to je bilo prije Tebe.

A NI OPROSTI NE ZNAŠ REĆI

Baneš iznenada, dok sklupčana na kauču
zurim u jednu tačku na zidu,
ni široku, ni duboku,
samo blisku mome mraku.

Baneš, upravo dok savladavam teoriju puzanja,
očarana tehnikom crva, i dok ushićena
modernom metodom misaonog usmjeravanja,
uvjeravam pršljenove da su zapravo

trešnjeve košpice, otporne na zube,
i da je u njima sjeme žalosne vrbe,
koja će, s proljeća, gostiti plemenite rode
i militi tokove, kad se snjegovi otope i kad...

A ti, tek tako, baneš bez kucanja, upravo
dok se voljnim pokretom vežem za grč koljena,
i nije te briga što mi je glava od ove tačke manja
i što već pola mene u njoj nestade;

i nije te briga što mi žalost skorene maramice
grebe vjeđe, kojima pokrивam zjenice
da ne vide koliko sam ludo privržena
podsmjehu sopstvenih sjena

iz lijevog ćoška mog plafona.

I USPUT SE UČIM

Perem i gulim jabuke, za tebe.
Mislim, kako je dobro da znaš
kakve smo iznutra,
prije nego što zagrižeš.

Strpljiva sam s kapima na tvojim usnama,
dok razmišljam o zahvalnosti
čistih košulja, koje će skliznuti
pod kaiš tvojih hlača.

Siguran si u moje ruke, ništa manje nego
u svoje zube, i ne čudi me što ti prija
putanja mog jezika, koji se spušta s jednog
i penje na drugi vrh tvog prsta.

Do peta mi se rastegla kožna kecelja,
ali ja sam sve zadovoljnija
vještinom svojih izučenih koraka
i hvatanjem ispljunutih košpica.

Ti ih ne jedeš, a ja sam negdje pročitala da su dobre za
pamćenje...

NOĆAS TE IZGOVARAM

Noćas te izgovaram
tek hiljadu prvim imenom
koje ti pripada
po kuglici iz smotuljka
tvog rodnog lista,

koju vadim
iz sopstvenog uha.

(Izrod sam roda sanjalačkog
i kažnjava me mjesečina
klečanjem na kukuruzu sna...)

Noć je i tama seže dalje
od svjetlucanja zadnje zvijezde,
a koljena, koljena su ona
što najduže pamte
otvaranje zore za četiri prsta
i prvi vrisak sunca

iznutra.

UGLAVNOM, SVE PO STAROM

Posvuda okolo nas
leže čela razbijenih dana,
daleko naokolo muk muči.

Pod nama rasuti opušci;
podsjećaju na nišane,
i prazne školjke

ziječaju kao rake,
što sanjaju povratak
u biserne dane.

Sami smo.
Ovdje smo uvijek sami.
Na milione svjetova nas dijele pogledi,

a hodamo po istoj travi,
preplićemo se u istoj sjeni
i niko ne zna

gdje završavaš ti
i gdje počinjem ja.
Niko ne zna. Ni mi.

BRIGE

Uvijek me nešto ždere –

niski nivo amniotske tekućine,
sluzava zelen
na stijeni maternice
ili sjeme, s jezgrom zakrčljale nade.

Znam, ovo nije pravo vrijeme,
ako i izraste
neće biti ni nalik
na suncokret...

Brine me
čime će se hraniti vrane,
neće valjda, opet,
ostati gladne

mene.

BEZ NASLOVA

Danas sam opet,
prolazeći pokraj
raskoračene grupice,

zbog koje sam morala
sići s trotoara i zakoračiti na cestu,
pred pokretno auto, čula:

»To je ona što ne zna
ni pjevati ni plakati
na ženski način.«

Nisam se okrenula.
Takvi baritoni
obično imaju uska ramena

i među njima nema niti jednog
koji bi se mogao četrdeset i osam sati
boriti s mojim životom.

NA BIJELOM DUGMETU UKOČILI SE PRSTI

Ne boli jagodica
smrznutog prsta,
peče koštana bjelina.

Ne boli praznina
pod vjeđama,
već taloginja u bjeloočnicama.

Guši...uguši me čađ
hladnog kamina.
Strgat ću dugmad!

Lagali su ono o dimnjačarima.

Jordan Stavrov

IZMIŠLJENA PRIPOVETKA

(Odlomci)

Dok Denko u glavi obnavlja ovaj davni događaj, on u svojoj zamišlja novi susret s njom. Pokušava da je vidi kakva izgleda sada, posle 55 godina – dug život je to. Ali nikako da uhvati njen novi lik, stalno je vidi kakva je tada bila, mlada, nasmejana, u njega zaljubljena, učenica učiteljske škole. Vidi kako ta vesela devojka zauvek napušta njega i selo, i da negde drugde, zbog njega, živi. I kada na silu uspe da zamisli njen novi lik, kratkotrajan je, i nečist, pomešan s likom mladosti, pa i s likom drugih žena!

Kasnije, u kući, dok čeka na večeru, ne prestaje da misli na nju. Denko mu nudi čašicu rakije, ali on odbija da pije, zbog nje. Brat i snaja pričaju o svemu što se zbilo u selu dok je bio odsutan, a ništa o njoj, s razlogom. On čeka da snaha servira večeru pa tek onda da otkrije svoju nameru. Ali ga Denko iznenada prisili da svoju nameru saopšti pre večere, u vreme odsutnosti žene, direktno ga pita: »Kada misliš da je posetiš?« I odmah čuje iskren odgovor: »Večeras.«

*

Nebo je vedro, zvezde sijaju, Luna je negde iza horizonta, on korača stazom nadole, prema suprotnoj padini. Okolo njega sve miruje, ni pas da zalaje, celo selo je pokrila neka bezmerna tišina. Nikad se ovako nije osećao, sam, kao izgubljen u kosmosu. Gde ide i zašto, pita se. Da je probudi, da je uznemiri, da vidi njenu obelelu glavu, da čuje njen glas, da sebe pokaže kako je ostareo, da joj kaže da je sanja, da želi da čuje kako je od onda živela, da joj se izvini za zlo koje joj je naneo? Ili da joj samo kaže da ga je knjiga o selu, bez podataka o njoj, podstaknula da je poseti, da malo porazgovaraju; i ode? Da joj nanese bol?

Svetlo u kući još gori, iz sobe se čuje radio. Ništa od zamišljene slike, ništa kao ranije, sve je drugačije, prag zarastao u travu, vrata pocrnela, prozorska okna čudno mala, spoljni zid kuće oronjen, uz njega žbunje; samo još orah stoji nepromenjen; tu je i jedna nanovo posađena jabuka. Treba, kaže

sebi, što pre, ući unutra, inače...

Unutra se sve odigrava kao u snu. Posle odobrenja da pođe napred, otvara vrata i odmah prekoračuje prag sobe, posle dva koraka zastaje i gleda u prvu ženu ispred sebe. Prekrštenih ruku sedela je na krevetu i gledala u stranu, kao da osluškuje. On tek tada kaže: Dobro večer!« Otpozdravlja mu samo druga, a prva se strese od iznenađena. »Julka, je li zaista on?« pita sestru. »Jeste, Dinka, on je,« odgovara sestra Julka. Ne poznaje me, misli on. Izgovara svoje ime kao da se ne poznaju, kao da je prvi put vidi. »Gančo, slepa sam,« neverovatno hladnokrvno mu odgovara. Čudna tišina je tada ispunila sobu, a sijalica kao da je zasijala jače. U njemu se sve sruši, u trenutku. »Je li ti tvoji snovi baš to predskazaše?« zašaputa njegov glas. Pomisli da joj kaže: Sumnjao sam u tvoje postojanje, a da si slepa, nisam ni pomislio. Ali jezik je ukočen, u grlu grč, oči tupo gledaju u njeno lice. Ogluveo je na sve glasove, čak ni razgovetan Julkin glas da sedne na najbližu stolicu, ne čuje, stoji na sredini sobe kao pravi kip. U kome je srce ostalo da kuca. U kome tutnje glasovi, nečujni za spoljni svet. Glasovi iz neke daleke godine: »Dinče, srećo živa...«, mešaju se sa sadašnjim, stihij-skim: »Draga, otvori oči da vidiš da nisam onaj što bejah nekada.«

Dinka oseća da on ispred nemo i nemoćno stoji, i zato ga poziva da sedne uz nju; ako želi, i ako se ne boji – dodaje. Tek ovaj poziv ga pokrenu napred. Grli je i dugo stiska, mrmrljajući utešne i nežne reči. Onda je celiva prvo u obraz, a zatim u jedno, pa u drugo oko, ne prestajući da joj govori utešne reči. I posle, sedeći uz nju, nastavlja da je stiska oko vrata, miluje po sedoj kosi, da je celiva u naborano čelo, a nijednom da je poljubi u usta, a gleda ih i traži, u sećanju, staru ljupkost. Ona samo čuti i traži njegove ruke, da ih pomiluje.

*

Okolo sve miruje, u kućama gde još ljudi žive su svetla pogašena; sve, i živo i mrtvo mirije, a najmirnije, činu mu se, jesu napuštene kuće, jedino kada zatrepere listovi jabuke iznad njegove glave i oraha u blizini naruše taj svemirski mir. On i ona su sami u svemiru, sede na klupi i ćutke traže uroke ljudske kratkovečnosti, i nesreća koje si čovek sam sebi nametne.

»Gančo, je li lepa noć?« prekida njegove misli ona.

O, kako lepo zvuči njen glas u noćnoj tišini! Drhtavim glasom kaže: »Lepa, meni s tobom mora da bude lepa.«

»Ne šali se, Gančo, ne znaš da sam zbog tebe mnogo pretrpela.«

»Ne šalim se,« guta pljuvačku, gleda u njeno lice obasjano mesečinom, pa dodaje: »Misliš da ja nisam.«

»Hoćeš da kažeš da tamo nisi našao sreću?« milujući mu kolena, pita ona. Gančo u sebi traži odgovor, prvo pomisli da kaže da je to duga priča, ali odmah se upita: A šta ako mu ona kaže da je skрати?

*

»Zašto ćutiš, Gančo?«

»Gledam kako padaju meteori,« jedva odgovara.

»Nisi viknuo od ushićenja, kao nekada kada si ih gledao kako padaju. I u pesmi si ih spominjao.«

»Dinka, promenio sam se. Ali pustimo meteore i moje pesme o njima, da se vratimo tvojoj biografiji. U njoj si prećutala najvažniji, sudbinski događaj – svoje bekstvo!«

»Gančo, sam znaš zašto sam pobjegla.«

»Misliš zbog pripovetke?«

»Jeste.«

»Ali ta pripovetka je izmišljena, Dinka.«

»Svejedno. Ona je odredila naše sudbine.«

»Zar nisi mogla da shvatiš da je tu pripovetku napisao častoljubivi, naduveni gimnazijalac, koji je uobržavao da je pesnik ispred svog vremena, moderan i hrabar!«

»Kao pesnik, zašto nisi napisao onda pesmu!«

»Iskreno, mislio sam da ću pripovetkom biti ubedljiviji.«

»I bio si,« zadnju kratku rečenicu Dinka izgovara tiho, pa naslonivši glavu na njegove tople grudi još tiše dodaje: »Celu okolinu si ubedio da je pripovetka istinita. Vest da si se sa mnom poigrao širila se kao kuga. Na zadruzi, po kućama, napolju, svuda se o tome pričalo. Moje ležanje u krevetu od gripa još je respiriralo te priče. Ljudi se pitali hoću li roditi jedno ili dvoje dece, uz kikot. Plakala sam i čekala te, sve dolte dok ujak ne reče da takvoj ženšćurini nema mesta u njegovoj kući.«

Gančo, ne znajući šta da na to kaže, samo je pomilova po licu, u tom trenu je jedino to sposoban da učini.

*

Prvo joj kaže gde je sve bio od onog strašnog zimskog dana kada je od brata saznao da ju je zauvek izgubio. Gimnaziju je završio, a kada je krenuo na studije, sve devojke ga podsećale na nju. Bez para i ljubavi, i gladan, uskoro je morao da krene za korom hleba. Živi daleko od kuće, poznanika i prijatelja. Da bi obezbedio sebi život dostojan čoveka, ženi se. Brak, bez ljubavi i dece – žena nije mogla da zanese – ropstvo je. Dok jede, spava, šeta s njom, pliva, igra tenis, uz nju vidi onu, prvu. Mada mu ta žena ne kaže da je ona gospodar njegovog života, mada živi ravnopravno u zajednički izgrađenoj kući, uvek ga je morio osećaj stranca i nevlasnika svega što imaju, što on dotakne. Sina iz prvog ženinog braka niti je prezirao, niti ga je mrzeo. Mladalačke sanjarije da će postati pesnik, velik i slavan, isparile su kao avgustovska jutarnja rosa. Ne samo pesništvo, batalio je i prozu, i čitanje bilo koje literature. Posao je menjao, dok se nije ustalio kao taksista, i na tom poslu dočekaio penziju. Žena, isto penzionisana, često ode k sinu, u Švedsku, gde je on našao službu i svoju ljubav. On, ostavši sam u kući, ponovo je počeo da kopka po knjigama, svaku knjigu na svom jeziku je morao da pročita. A kada je jednog dana dobio knjigu o selu, čitao je utrostručenom strašću. Uvek je držao na vidnom mestu, kao zlatni pehar u izlogu. I ranije, u sećanjima, neretko je video nju, Dinku, ali otkako je dobio knjigu, ona je oživela uz njega. I takva ga muči, i u snu. A ne samo ona, muči ga sve što ih je ovde, u Borovu spajalo, činilo srećnim. Spajala ih je njena dražesnost i njegova muževnost. Spajala ih je ova mesečina, ovo gumno, na kome se celivali, livade po kojima su šetali, držeći se za ruku, vrbak gde su se odrana skrivali, kola u kojima su igrali do iznemoglosti, sedeljke na kojima je ona pevala, a on zanosno slušao; spajali su ih zajednički snovi – ona je učiteljica u selu u nedrima Vlaške ili Stare planine, on je nastavnik, predaje maternji jezik u školi, i piše pesme; a njihova deca, zdrava i pametna, zaljubljena u rodno selo – njihov su ponos i nada. Jer, ona će nastaviti život na ovom prostoru. Burel i Borovo, živeće večno. Spajala ih je jednom rečju – ljubav!

Ali samo jedna-jedina greška – može se reći i greh, – srušila je sve što ih je spajalo; razdvojila ih zauvek, odredila im nove puteve sudbine.

Gimnazijalac, budući pesnik, zaljubljenik u nju, krasoticu, verovao je da on jedini može i sme da učini izlet u nebo. Posebno je u to verovao kada

se popeo na svoje, Borovsko brdo, kada je stvarno bio bliže nebu. Taj izlet, ili grešku, ili greh, ili pak glupost, učinio je za vreme one strašne zime pre pedeset i pet godina, za vreme zimskog raspusta.

Profesorica srpskog jezika je naredila da za vreme raspusta pišu dnevnik, a ko želi, umesto dnevnika, može slobodno da napiše pripovetku ili pesmu. On nije ništa napisao, čitao je samo pesme. Prvog dana posle raspusta je profesorica prozvala Ljubena, njegovog druga iz klupe da pročita svoj dnevnik. Ljubeni je čitao: »Odmah posle raspusta sam otišao kući, na selo. Kao i druga sela, i moje je preko zime mrtvo, ništa se ne događa. Dobro sam jeo i leškario.«

»Samo to!« čudi se profesorica.

»Šta više o selu da pišem?« uvređen je Ljubeni.

Profesorica, kao iznenadni pucanj iz topa, vikne: »Tolstoj, najveći pisac na svetu je iz sela Jasna Poljana; je li to znaš?« Do kraja časa ga je grdila, na kraju zapisala mu slabu ocenu. Onda, kada se oglasilo školsko zvono, rekla: »Gančo, sutra ćemo čuti tebe!« Kao da je znala da on ništa nije napisao. Znači, jurilo je kroz njegov mozak, dnevnik mora da napiše unazad, i da stvari izmišlja; inače, dobiće slabu ocenu, sramota za budućeg pesnika. Hm, hm, hm... Kakav dnevnik, kakva pesma, pripovetku treba napisati, makar je pisao celu noć. Skoro do zore je u glavi izmišljao i konceptirao sadržaj. Ali sve što mu padne na pamet da napiše, posle pet-šest minuta mu se učini glupo, neubedljivo i preslabo za jednog gimnazijalca. Najzad, pred zoru, u vremenskom tesnacu/stisku, odlučuje se da napiše ljubavnu pripovetku, o njima. Jer, to može najbrže i najlakše da učini, i najubedljivije i najkvalitetnije. U početku je mislio da ništa ne sme da sakrije, niti da slaže. Ali što je dalje pisao, osećao je da mora da laže, da izmišlja, da na svoje misli nakalemi tuđe, jer to je literatura. Od pisaca koji su obrađivali ljubavnu temu, krao je ponešta i, kao svoje, unosio u pripovetku. Kako mu je dobro došao Balzak sa romanom Sjaj i beda kurtizana, sa Golicavim pričama, pa Jakovljević sa Smenom generacija, pa Crnjanski sa ljubavnim scenama. Pisao je brzo, bez precrtavanja i ispravljanja napisanog. Mastilo na hartiji se još nije bilo osušilo kada je krenuo u školu.

Na času srpskog jezika je sam ustao i čekao da mu profesorica kaže: »Da čujemo!«

Naslov pripovetke nije pročitao, namerno, a ime devojke je označio sa D. Uvod pripovetke je bio prava romantika. Učenice, pa i profesorica, imale

su vlažne oči od prikazane nežnosti. Njih dvoje odrana se igraju zajedno, prijateljuju, tako reći rastu zajedno. Polako-polako to prijateljstvo prerasta u bezmernu ljubav. I onda, kako to često biva sa velikom ljubavlju, nastaje preokret. On se iznenada, kao zaljubljuje u drugu, gradsku devojkicu, ne mnogo lepu, ali punu života, strasnu. Nju imenuje s K. Jedna za drugu ne znaju, on jednu od druge krije. S prvom se ne sastaje više javno. Ono što od gradske i strasne devojkice nauči, želi da proba na drugoj, neiskvarenoj seljančici. Ona predoseća da je njegovo srce razdvojeno. Njemu ništa ne govori, samo u sebi misli kako to srce zadržati celo za sebe. Odlučuje se da to učini telom, razvratom. Kada joj dođe u posetu, uveče, gola ga dočeka u dvorištu, a kada on ne dođe, krene k njemu, skriveno uđu u plevnju i vode ljubav, na senu. Ode kući sva izbodena od oštrog trave. I ta, nevina, seljančica zatrudni. Kada mu je sa neopisivim strahom to rekla, odgovorio je da nju nikad nije voleo, da se hteo samo poigrati, da je vreme da joj kaže da ima bolju od nje, da ona može slobodno da nađe drugog, ako je neko želi uzeti ovakvu, s detetom u stomaku, ili pak, dok je vreme, da nekoga prevari. Tada su uzdahnule sve devojkice u razredu, jedna je uzviknula: »Svinja!« I muškacima s najtvrdim srcem, čuvši to, svejedno nije bilo. Skoro svi u razredu su njegovu D. dobro poznavali, u njoj su videli neobično lepo i pošteno bićence, razumno. Divan dar prirode. Kako je smeo da se poigra s tim darom, pitali se. Izgleda da se s tim poduhvatom još i hvali, i kakve sve izraze u toj samohvali upotrebljava! Posle uzvika »svinja« svi su pogledali u profesoricu.

»Ne prekidaite ga,« začuđujuće mirno rekla je ona.

On je uzvik »svinja« razumeo kao pohvalu, jer je uspeo da sve uveri u istinitost pripovetke. I da je to dosta. Ali ga je profesoričin glas: »Dalje«, pokrenuo da kaže da je svojoj odluku da je ostavlja saopštio na senu, dok su pribito jedno uz drugo ležali, da ona nije mogla da izusti ni reč, od prevelikog bola, i da je malo kasnije, dok je ona zauvek napuštala, bez oprostaja, njegovo dvorište, sebe prekorio: »Siroče je.«

Profesorica je završila čas bez komentara o njegovoj pripovesti. Posle, nasamo ga upitala da li je to njegova lična pripoved. Rekao joj je istinu. Đaci su se potrudili da se pripovetka raširi na sve strane i stigne, pre njega, tamo gde nije trebala.

»Dinče,« triput, sve jače i jače, čuje se sa klupe.

Dinka je ćutala...

Na nebu iznad oraha poletelo je meteor.

Ramiz Velagić

PROLJEĆE

cvijetni ćilimi
su na poljima

šareni leptiri
vezu igru

pjev ptica dopire
iz svake krošnje

sunce rasipa pramenje
po voćnjacima baštama
i livadama

nije to sreća
u meni
već se rađa
ljubav

koja bi mogla zaboljeti

BJEŽANJE

Bježe sati.
Bježe dani.
Bježe godine.
Bježi vrijeme.
Sve bježi.
Samo ja ostajem.
Uvijek ista budala.

U PUKOTINI BEZBRIŽJA

1.

U trenutku vječnosti
postaješ smisao
čiste ljepote.

Ostaješ samo još jedna
neka stara priča
u krugu života.

Ne pitaš se o budućnosti
ne plačeš zbog sebe
i ne vidiš lice mladosti.

Tišina govori umjesto tebe
kao da joj u mislima čuješ glas
da svaki početak ima kraj.

Bezбриžni nikad ne priznaju;
ne izgovaraš molitve a znaš da postoji
osjećaš u sebi da moraš vjerovati.

Možda će samo za tebe
tamo u raj
biti otvorena vrata.

2.

Gubiš bitke u labirintu istine
bacaš u vjetar sve snove
neke varljive stvarnosti.
Samo sa pjesmom
u valovima vremena
u mašti trenutka
želiš biti ono
što su drugi ljudi.

3.
Svakodnevno spaljuješ želje
i igraš igru zagonetke.
U snovima odlaziš tamo
gdje ne trebaš ići
da ugledaš biserni sjaj.
Živiš da se prisjetiš
sretnog lica mladosti
kad skupljaš raspukla sjećanja
ti si uvijek ti
u razgovoru s tišinom.

4.
U oblacim svjetla i tame
želiš da vidiš
djevojku smijeha
kao izmišljeno djetе.

5.
U toj zvezdanoj noći
samo za sebe
kradeš trenutak ljepote
da ne padneš u pukotinu bezbrižja;
znaš da u ostatku sjećanja
čuješ odjek kričanja
kad postaješ samom sebi dosadan
znaš za smisao samo tad
kad u praznu glavu
polako ulaze
pametne misli.

Mila Vlašić Gvozdić

U ZASEOKU

Kada je
posljedna
vinova loza
umrla
javiše se ptice
žalopojkom
Kamenjaru
svom

napuštenom

Zanijemi
cio
krajolik
zavičaja
mog

NEKIH DAVNO PROŠLIH VREMENA

Teče voda
bezimena
grgoljiva

Teče kroz
vrijeme
i klisure
sure
teče
lomeći
stijene

Napravi
sebi
korito
i
postade
rijeka

Dadoše
joj ime
Narona

Rade Vučkovac

POBUNA

ponoć
tišina opkolila kuću
na krovu zvijezde
spremaju pobunu
rekao bih da nikoga nema
a noć predosjeća bunu
treba do zore dignut barikade
zastave na škole domove
treba probuditi sve zaspale grobove
noć cijelu zubima opkolimo
ako ne osvane dan
nećemo imati s kim da se borimo

OBMANA

kad se probudim
ostavim rolete spuštene
izađem u park
sa klupe gledam
kako mirno spavam
niko nije obraćao
pažnju na mene
a ja sam tako
svakog dana kradom
obmanjivao cijelo mjesto

KOSOVO

nema svijetla
sve puno mraka
bijeke kape
umjesto oblaka

propao marš
propala Drina
na groblju miriše
burek od sira

KRUG

table na kružnom prometu
ulice ispisane kao zatvorenici
vrtimo se u krugu
u kosi joj spava bjelina dana
pada tišina snijega
na krovove grada
ako ikada stignemo
zaspat ću na njenim bedrima

PIJANO NEBO

kuha se rakija
na putu pijana žena
digla noge u nebo
oblaci se smiju
od sramote se sunce sakrilo
pijemo
pečemo kestene
iz šume se odmetnuli listovi
između drva i vatre
turobno osjećanje

naduvano vrijeme
žena se otreznula
dan napio
ljudi se sakrili od sramote

POMARANĐA

sjećam se jedne pomaranđe
neznane godine
oko svetog Nikole
kad bijele zime
presvlače noći
žena u crnom
poljubila me u kosu
mislio sam da je smrt iz pomaranđe
uvukla prste u mene

ZMIJA

godinama je kod nas
zmija spavala u pojati
čuvali smo miševe za nju
ležala je u svom kutu
navikla na nas
kao na svoje pleme
sunčala se na suncu s nama
plesala i pila mlijeko
kad je porasla
odjednom je otišla kod komšije
da malo jede njegove miševe
svi smo plakali
kad ju je ubio

Srđan Đerić

DNEVNIK AGONIJE

Juni:

Intervali tvoje ćutnje su beskonačni...

Juli:

Postao sam sveštenik agonije.

Avgust:

Naučio sam se najsloženijim mantrama
i zadovoljno ih ponavljam u sebi
da ne bih prekršio zakon ćutanja...

Septembar:

Velikim talasima prethode manji,
samo da zavaraju tragove.
Posmatrao sam ogromnu pučinu,
nije bilo nikakvih nagoveštaja ludila...

Oktobar:

Počinju da padaju majske kiše,
malo čudne za ovo doba godine.
Navikao sam na obmane...

Novembar:

Sećam se da sam se krio
po kuloarima snobovskih zabava.
Jedina preostala mesta gde
nije sramota praviti budalu od sebe...

Decembar:

Kraj će godine i
vreme je da počnem pisati novi
dnevnik...

POSTAJEMO TRAJNO SVETLO

Opraštamo svakim pokretom sudbine
unutrašnje borbe kao zabava zaborava
ne opirući se promeni na bolje
uzaludni ratovi samo rasonoda
igra vere i volje

mir postaje najveći nemir
obitavamo u predigramu budućnosti
trenutak sadašnjosti kao igra boja
prošlost neminovnih uvertira
u potragama duhovnog razvoja

postajemo trajno svetlo...

U SEBI

Utihnule vode iz utrobe
donose častan mir
sve dok spokoj ne udome
u velikoj reci samo jedan vir

osuđen da kvari tišinu

vetrom se naseli u dolinu
uzimajući telo pokretnih eona
iz okeana tvoriće planinu
u njenom srcu cela vasiona

nosim je u vlastitom biću.

PREOBRAŽENJE

Moje slabosti pretvaraš
u svoje vrline

tako postaješ
jača nego ikada...

ROBOVANJE

Ne mogu da te zamislim bez trikova
slikajući pastel prevara
smeh zazvoni samo za kratko
opet sam bez retkih navika

sa koferom laži i nepoverenja
putuješ kroz maglu mojih nadanja
uvijena belim šalom predaje
zimskim ulicama daješ vreme

prosipam ti reči u krilo
dok se spremaš da otvoriš
sedim na kraju zida
koji deli naše svetove

verujući tvojim retkim čudima
usta nepomičnih tišina
čuvala su zakulisne reči
kasno je da bar progovoriš...

Jure Drljejan

NEBOJŠEVIH TRIDESET SREČANJ

Nebojša Ignjatović se je rodil leta 1946 v vasi Donja Draguša v bližini mesta Prokuplje. Kot je zapisal v svoji predstavitvi, je po brezbriznem otroštvu v šestdesetih skupaj s študenti iz rodne vasi odšel v Beograd, da bi se izučil za poklic. Kot »ilegalec« je stanoval v študentskem naselju – 2. blok F, soba 33. Medtem ko so prijatelji študenti opravljali izpite, je pisal nekakšne verze; prijatelji so bili prepričani, da piše dnevnik. Nekega dne je na mizi našel študentski literarni časopis Vidici in v njem objavljeno svojo pesem! Začel je spoznavati svet umetnikov, boemov, slikarjev, novinarjev ... Divja beograjska leta so marsikaj dala, kaj pa tudi vzela.

Svoje šolanje – izučil se je za električarja – je končal v Kruševcu s pomočjo starejšega brata. V tem mestu se je takoj seznanil s tamkajšnjimi pesniki, ki so se zbirali okoli književne revije Bagdala. Sodeloval je na njihovih literarnih večerih, v reviji so mu objavili tudi nekaj pesmi. Na služenju vojaškega roka se je njegova nemirna duša nekoliko umirila, pravi sam, čeprav je v svojem »vojaškem« letu veliko prispeval h kulturnemu življenju svojih tovarišev. Pisal je pesmi in humoristične zgodbe iz življenja vojakov.

Sredi sedemdesetih let pa se je znašel v Sloveniji, v Kočevju, kjer si je ustvaril družino in se začel resneje ukvarjati tudi s poezijo. Takoj se je vključil v Kočevski literarni klub, v katerem je dejaven še danes. S pomočjo podjetja, v katerem je zaposlen, je leta 1996 objavil prvo dvojezično pesniško zbirko z naslovom Susreti / Srečanja; spremno besedo mu je napisala zdaj že pokojna slovenska pisateljica Berta Bojetu. Tudi druga zbirka je nastala ob pomoči podjetja, tokrat še s pomočjo Območne izpostave JSKD Kočevje. Tako je leta 2001 izšla knjiga z zgovornim naslovom Tragovi vremena / Sledi časa s spremno besedo prof. Aleša Guliča, prijatelja in dolgoletnega selektorja srečanj Sosed tvojega brega.

Njegove pesmi so posejane po srbskih in slovenskih literarnih revijah pa tudi številnih zbornikih in lirterarnih »panoramah«.

Sicer pa naj več o avtorju spregovorijo kar njegovi verzi. Vem, da so to le utrinki, majhni kamenčki, pa vendar ...

Za Nebojšo je vsekakor zelo karakteristično, da so njegove globoke duhovne korenine ostale v rojstnem kraju. Na njih se napaja z dušo in s telesom, ko govori:

Mimo vozi vlak. / Skozi znano pokrajino / prinaša me / drhtečega / k zibelki domači. (Popotovanje)

Iz tujine / sem prispel / truden / v domačo vas ... Po prašni ulici / hodim. / Kakor deček / radovedno / kukam / in pozdravljam / znane / obrabljene predmete. (Ko šelestijo akacije)

Prišel sem / vas moja domača / poiskat v tebi / zdravilo / za svoje bolečine.

V tvoji reki želim / okopati / otroštvo / in napojiti / spomine / te jagenjčke poredne. (Balada)

Ob svitu / tiho stopam / skozi modro pravljico / kakor bosonog apostol /

po sledeh / fantovskih sanj. (Dom je usoda)

Vračam se / kakor ozebel sokolar / k tebi / na sanjskem konju / kakor otrok / v materino okrilje. Romam / k utripu domovine / ker moram postati / potomec / če hočem biti / prednik. (Margine diaspore)

Njegovo sidro je vrženo v največjo globino reke Toplice, duša pa v duhu in tradiciji ljudi iz vasi in nasploh iz Topliškega okraja.

Zora se rojeva / in cerkveni zvonovi / rojstne vasi / odmevajo / v glavi. (Popotovanje)

Ob prvi sapici / pomladi / ko znova pridem k tebi / vasica moja, / deklica plašna, / vila, / na tvoji promenadi / ljudske pesmi / slišati želim. (Vaška promenada)

V tebi svetniki / bosonogi marširajo / po ikonostasu / ob zvonjavi zvonov, / ob liturgiji, / praznovanju, / slavju / in piščalih razposajenih. (Toplica, reka)

O, reka, / poetika, / bosonog deček / stopa / po tvojem bregu / z zasanjanimi koraki.

Tvoje neizčrpno / žuborenje / mu poje / vse glasneje / po tranšah duše. (Reka otroštva)

To je moja / Rimska cesta, / moj univerzum, / trajno / zasajen / v genih, / moj krvni obtok / v arterijah, / moja usoda / in dom. (Dom je usoda)

Odtrganost od doma in drugačnost okolja, v katerem živi, spregovorijo:

Mokre ulice / grizejo moje korake / brišejo / trudne sledi. / Mrzel veter / se prebija / z vrhov Karavank. / Žvižga med brezami, / otožno tuli / nad mojim obstojem. (Žalobni večer)

Brazgotine spominov / me bolijo. / Na neoznačenih cestah / odtujenosti. (Berem usodo)

Dotakne se tudi nevšečnosti sodobne birokracije.

Na okencih / ti zlomek nesrečni / uradnika nasmešek / z ledenim glasom
/ sporoča:

Vaši dokumenti / niso popolni. / Niste registrirali / usode. (Birokracija)

Nebojša in poezija?

Poezija je / moja vila / muza / in kurtizana.

Pred vaše noge / mrzlično / polagam / svoje srce / spremenjeno v črke.

Svojo dušo / sem razpel / med besede / in verze. (Če berete)

Srce in duša / tulita / v hudih dvojbah / jaz pa teatralno / mečem / verze /
v prežvekovalnik zgodovine. (Poet)

Bralcem svojih pesmi hudomušno priporoča:

Če berete, / poberite jih / kakor čisto, / suho perilo / z žice na travniku / v
podnožju Parnasa. (Če berete)

In ne nazadnje se Nebojša sprašuje:

Ali bo zmogla / pesem / iz mene / pravega pesnika / narediti?

Kaj naj ti še rečem, Nebojša?

Če mi želiš reči / lepo besedo / s pesmijo / mi jo reci. (Lepa beseda)

Čestitke Nebojši in čestitke srečanjem Sosed tvojega brega. Še mnogo
uspešnih let.

Peter Kuhar

ZBIRANJE LEPEGA

Vsako pomlad, ko pride čas in Sosed tvojega brega, iščem med številnimi znanimi obrazi tudi Josipa Bačiča, njegov radoveden in prijateljski pogled, v katerem je pustilo veliko opaznih sledov nenehno razmišljanje o mnogih rečeh tega sveta, dobesedno o vsem mogočem, ne le o ljudeh, izkušnjah, pisanju. Nikoli ni zares silil v ospredje, v prve vrste, kar je sicer samoumevna in pogosta značilnost umetniških duš. Komaj daje vedeti, da se zaveda svoje vrednosti. Pa vendar – svoje pesmi nosi s seboj kot kakšen skriti zaklad, ki ga pokažeš samo nekaterim, zaupanja vrednim.

Morda je z leti postal še tišji, previdnejši, še bolj zadržan. Vendar pa je življenje Josipa Bačiča zelo razgibano. Pogosto ga je videti na različnih krajih, kjer je kaj besede o literaturi. Pa ne le o njej. Vsrkava vse in odra-gira na vse, kar je kreativnega, vsakdanjega in duhovnega, neznanstvenega in znanstvenega, literarnega in filozofskega, tudi tehniškega. Tak zapleten skupek je zlasti njegova najnovejša knjiga z naslovom Individuum, ki je izšla lani (2007) pri Mariborski literarni družbi. S pomočjo naravnih, fizikalnih zakonov nam kot šolani elektroprojektant razloži marsikaj, kar je nematerialnega, npravnega, duhovnega; skuša ugotoviti tudi, zakaj po njegovem ta svet drvi proti svojemu koncu. Črn scenarij ... ki ni brez zrnca soli.

Toda Josip Bačič je v mojih očeh predvsem pesnik, ki v pesnjenju razgrinja svojo filozofijo, če to védo razumemo kot odnos do sveta. Kot pesnik veliko razmišlja o poeziji in pesnikovem položaju. Ustavim se pri eseju ali črtici Jasna, Jasna, ki je del obsežnega razmišljanja na temo individuum. Tam, na primer, teče tudi beseda o obzorjih prijateljske ljubezni in mejah odnosov moški-ženska, a predvsem o odnosu do pisanja, pesnjenja. Zapiše: »A resnični pesniki niso pesniki zato, ker pišejo velike in umotvorne pe-

smi, temveč so to ljudje, ki vzradoščeni od življenja v globini svojih vrednot občutijo duhu vsajen potencial lepote in trpljenja za sočloveka.« Zakaj bi mu oporekali? Spet drugo ostro spoznanje, podano skozi optiko literature, zapiše le nekaj stavkov naprej: »Danes, ko je vse usmerjeno v verbalizem različnih odtenkov, poezija izgublja na bogastvu duha.« Toda v tej knjigi najdemo tudi ta stavek: »Zato nenehno zbiram lepa doživetja.« Razumem ga kot Josipov predvsem pozitiven odnos do življenja.

Ko sva v prijetno sodobni velenjski knjižnici sedla za mizo, da bi mi kaj več povedal o sebi, sem skozi vse njegove pripovedi čutil predvsem to: iskanje lepega. Nekje v daljavah sveta. V širni slavonski ravnici, ki je položena okoli Županje, si predstavljam, drugače skoraj ni možno nič drugega, kot da se prepustiš daljavam. Tako je tudi Josipa odneslo v svet, ne da bi se za to kaj posebej trudil. Ali se upiral. Preprosto – tako je nanoslo. »V resnici sem doživel veliko lepih stvari! Najboljša snov za zalivanje starosti so lepi spomini!«

Najin pogovor pogosto zaide v zgodbe iz preteklosti. Pogled se mi ustavi na eni od pesmi, ki jih je razgrnil pred seboj. Naslov pove veliko: Moja vas. Naj citiram le odlomek.

MOJE SELO

*Sve je bilo prije drugačije
nego što je danas
u mome selu. ...
Da, kada sam ja bio mlad,
bilo je drugo vrijeme, bile su druge teme ...
Moje selo još nije bilo grad.
Moje je selo bilo raspjevano,
pusto i veselo ...*

Pesem ne skriva nostalgije. Pa ima tudi za to odgovor: »Vse, kar sem doživel, mi je prineslo naključje, življenje, skoraj nič se mi ni zgodilo, na kar bi vplival sam,« pravi, potem pa me opozori na črtico/esej, ki ima naslov Nezaustavljivo iskanje. »Tam boš našel marsikaj o meni in mojem življenju,« doda pomenljivo. Doma sledim njegovemu namigu. Berem, začetek je zelo jasen: »Iskanje; samega sebe ... sveta ... boljših pogojev življenja ... neuslišane ljubezni ... miru ... dobrih ljudi?« Vrtam po zanimivi in razgibani zgodbi. Nekoliko dalje nov impulz, ki daje misliti: »Zlomiti, prestopiti ali podreti meje! Meje srca?« Hudi dvomi, težke odločitve, pri čemer je vseeno, ali je tako razmišljal mladi mož Peter Jurin v zgodbi ali se zdaj za nazaj sprašuje avtor sam. Precej naprej najdem pesem, v kateri je najti rahle povezave s pravkar navedenim tekstom, a tudi motiv, ki je lahko pomemben del Bačičevega literarnega doma.

*Sedaj trpiš, srce, zaradi norosti?
Zapeljiva je bila ...
Blesteče je napajala mlade oči.
Duh s prevaro plesal je in pel.
Rojena krivica joče,
kot samo človeško bitje to počne.
Zaradi krivice so skaljene lepote
nasmehov in utripov srca.*

Nenehne selitve so bila edina stalnica vse do Josipovih srednje zrelih let, ko se je ustalil v Velenju. Nekoč pa se je kot sedemnajstletni mladenič napotil v Zagreb v šolo, pa so njegovo skupino kar takoj naložili na vlak. Mislili so, da se peljejo v Pulj. V Ljubljani pa so jih nepričakovano sneli z vlaka. »Tu boste hodili v šolo!« je rekel eden od odločujočih. »Kako?« se je spraševal. Ni razumel jezika, ni poznal sveta ... Ukvarjal se je z vsemi mogočimi dejavnostmi, ki so jih imeli na šoli, le s šolo ne, pravi, dokler se ni zaradi nekega spora kar kmalu odpravil nazaj v Županjo. Po vojaščini v Makedoniji so se selitve spet kar vrstile, po vsej tedanji državi so ga pošiljali za delom, kot strokovnjaka nekoč tudi v Nemčijo, seveda spet s skupino jugoslovanskih delavcev. Kmalu je sledila Švica, kjer je ostal deset let. In kako je prišel nazaj v Slovenijo, kjer je svoja potovanja pravzaprav začel? »Žena, ki je iz Dobrne, je imela hudo domotožje,« pojasni. Tako je že od leta 1975 Velenjčan.

Selitve, sploh pa tako številne, morajo imeti močan vpliv na človekov pogled na svet, si mislim. »Nikoli nisem imel nekaj trdnega, stalnega, na kar bi se lahko opiral. Ampak z vseh teh selitev in poti sem odnesel kup spoznanj in nasvetov,« navrže, ko pripoveduje o svoji preteklosti. Poslušam: »Od malega, še v šoli, sem veliko nastopal, zato sem si želel biti igralec, pa so me spregledali. Od malega sem si želel biti glasbenik, pa so me preslišali. Od malega sem si želel biti slikar, pa se me 'odslikali'. Postal sem tisto, na kar nisem bil pripravljen. Zato pišem pesmi in pomalem filozofiram.« Duhovita definicija, a ko mi jo pripoveduje, se mi vendarle zazdi, da v očeh poleg hudomušnih iskric vidim tudi kanček grenkobe, ker ni bilo možnosti, da bi se razvijal bliže svojim željam.

Kako torej obdržati osebno integriteto, kako na tujem ostati to, kar si, in vendar ne biti tujec med ljudmi, kjer živiš? V eni njegovih pesmi, v hvalnici Sloveniji, berem: »Kamor koli prideš, vzljubi človeka. On je domovina.« Vodilo se zdi preprosto, a ni. Zahteva precejšnjo mero samozavesti in trdnosti v lastnem poreklu, predvsem pa odprtost do vsega, kar te obdaja in ti pride na pot, zavzeto pripoveduje in nato citira nauk, ki ga je dobil od svoje babice: »Druži se s pametnejšimi od sebe; ko kam prideš, ne vsiljuj takoj svojega, ampak poslušaj, kaj govorijo drugi, glej, kaj delajo, in kmalu boš opazil, da so te sprejeli, potem boš pa še ti povedal svoje.« Velika modrost preproste ženice, ki je vzgajala malega Josipa, saj je imel šele dve leti,

ko mu je umrla mati.

Domače okolje, babice, oče, sorodniki in sosedje so mu očitno dali dobro dediščino, trdnost in odprtost. Nekje v sebi ima neukrotljivo potrebo po nenehnem samospraševanju in iskanju, luščenju do jedra človeškega sveta.

Nenehen boj je v kotlu vsakdana.

Resnico, težko kot svinec, lajša hudičev trud.

Kot protiutež nastaja človek,

ki je lahko močnejši,

če pravila igre jemlje iz resnice ...

*Resnici bližji, hudiču daljši v nenehnem boju
je sleherni življenjeja da.*

Tudi odlomek iz pesmi Ura ljubezni pove veliko:

Zakaj si tako visoko, o Bog?

Nedojemljiv, neviden, nedosegljiv,

nezmotljiv, ranljiv, vsemogoč?

V knjigi/priročniku Individuum najdemo besedila, ki z vzorci ali zgledi prigodniških besedil pod naslovom Zakonska sončna ura še najbolj napekujejo na priročnik, a le na hitro, če si površen bralec. Pesmi v tem prozno-pesniškem razdelku so tudi neke vrste seštevanja, »matematične« pesmi, iskanje nekega (neulovljivega?) enačaja.

Človek + človek = človek.

Človek + krivica = srce.

(= izdajalec)

Krivica + človek = srce.

Njegov sedanji dom sta dva jezika in dve kulturi, hrvaška in slovenska. V obeh jezikih tudi ustvarja, a ne skriva, da se rad in čedalje pogosteje posvetuje z ljudmi, ki se spoznajo na jezik in mu tudi kaj popravijo, ne le besedila

v slovenščini, ampak tudi v hrvaščini. »Hrvaščina se je v zadnjih letih zelo spremenila, saj se vrača k svojim temeljem in se zato odmika od nekdanje, vsiljene norme,« pojasnjuje.

Pred nama leži izbor pesmi, napisanih v hrvaškem jeziku, ki jih je prinesel s seboj, morda zato, ker meni, da ga najbolje predstavljajo. Zanimivo je iskati njihov skupni imenovalec – povezuje jih mnogokaj, od primarne emotivnosti do nostalgije za minulim, zagotovo pa se odlikujejo s svojo sporočilno izčiščenostjo in neposrednostjo.

SLAVONSKI STAN

*Po bijelom
danu kroči
život
pokraj šume
i prtenim
putem
skreće u polje,
u pravcu
topole.*

*Na odredištu
dolaska
i događaja;
koliba, štagalj,
i štala ...
uokvireno
slikom
davno prošloga
vremena.*

*Zujanje, mirisi,
smijeh, suze.
Dušom šumi,
srcem zvoni,*

*umom odjekuje
sve što
život dade
i uze.*

Josipa Bačića na literarnih večerih pogosto vprašajo, zakaj piše. Pripravljen ima standarden odgovor: »Zato, ker moram!« Pa ne zato, ker ne bi znal odgovoriti kako drugače, pač pa zato, ker je tudi vprašanje standardno, plehko, površno, mimo bistva. Skoraj ne bi smeli tako spraševati človeka, ki o svojem človeškem poslanstvu in literarnem mestu veliko razmišlja ter ima tudi kaj tehtnega pokazati.

O avtorju:

Josip Bačić Savski (1932) je rojen v Županji na Hrvaškem. Je naš literarni veteran, saj je kar triindvajsetkrat sodeloval na festivalu Sosed tvojega brega oziroma na Srečanjih pisateljev in pesnikov drugih narodov in narodnosti. Kot avtor se pojavlja na Hrvaškem in v Sloveniji. Doslej je izdal sedem samostojnih knjig. V hrvaškem jeziku sta izšli zbirki *Od godine do godine* (1965, otroške pesmi), *Kroz život* (1975, zbirka t. i. potopisnih pesmi). V slovenskem jeziku pa so izšle naslednje knjige: *Portreti* (pesmi, 1985, ponatis 1987), *Pijani spomini* (1992, v velenjskih pesniških listih *Fragmenti*, skupaj s slikarko V. Meh), *Izpovedovanja* (1997, izbor), *Individuum* (2007, eseji, proza in pesmi). Objavlja v različnih revijah, kot so med drugim *Mentor*, *Paralele*, *Hotenja*, sodeloval pa je tudi v antologijah *Slovenske rudarske pesmi* (1983) ter *Šaleški ibidem* (1990).

Peter Kuhar

ČE ME KDO OPAZI, SEM MU HVALEŽNA

Pesnica Maria Palaković je ena najzvestejših udeleženk srečanj Sosed tvojega brega. Živi v Piranu, kjer deluje v kulturnem in društvenem življenju na Obali, zlasti pri dejavnostih tamkajšnje italijanske skupnosti. Njene pesmi so iskreno doživete, emotivne, prevzamejo s svojo neposrednostjo in motivno raznolikostjo. Nekaj otroških besedil v italijanščini je uglasbenih, peli pa so jih na festivalih za otroke in mladino. Napisala je tudi nekaj dramskih prizorov, ki so bili tudi uprizorjeni. Objavlja v italijanskem in slovenskem jeziku. Pripravlja novo pesniško zbirko.

Piran se je tisto dopoldne po nekaj dneh dežja, burje in visoke plime spet kopal v soncu. Ob obali so se sprehajale trume ljudi, za obloženimi gostilniškimi omizji so se mešale različne govorce. Največ je bilo slišati italijanščine, gotovo tudi zaradi veseljaških, glasnih in zadovoljnih gostov. S prostim očesom je videti tja čez v Italijo, na Miljske hribe in obronke Krasa, s cerkvico na piranski Puntici pa se spogleduje tudi prvi svetilnik na Hrvaškem. Piran je zagotovo prijetna mešanica več svetov, čeprav je tudi res, da se je zlasti v zadnjih desetletjih podoba mesta temeljito spremenila. Veliko domačinov, staroselcev, čuti ob tem neko zadrego. Maria Palaković je ena tistih prebivalcev Pirana, ki se jim je velik del včasih kar nemile zgodovine odvrtil tako rekoč pred očmi. Mislim pa tudi, da je Maria ena tistih ustvarjalk, brez katerih Piran ne bi bil to, kar je: mesto prepletanja jezikov in kultur, navad in odzivov, križišče novejših slovenskih in starejših italijanskih, pravzaprav istrskih tradicij, ter soustvarjalec sedanje, nove kulturne podobe piranskih Italijanov, a tudi drugih prebivalcev. Nekaj manjka celo na srečanju pisateljev in pesnikov, ki ne pišejo v slovenščini, kadar ni med udeleženci Marie Palaković. Je ena tistih, ki je kot pesnica bila zraven več kot dvajsetkrat, skoraj od vsega začetka! Prva posebna številka zbornika, v katerem so bili natisnjeni literarni prispevki srečanja, ki ga že

nekaj let poznamo pod imenom Sosed tvojega brega, je izšel oktobra leta 1988. Imenoval se je Naj pesem pove, na tistih straneh pa najdemo tudi Mario Palaković. Njene pesmi so mi vedno pomenile iskrenost, občutljivost do človeka, narave, preteklosti in sedanjosti, včasih pa so verzi sporočali kakšno staro modrost in izkušnjo.

STARA OLJKA PRIPOVEDUJE

*To moje ubogo telo
polno gub je že,
lukenj in razpoklin,
pohaja mi moč, da stojim.*

*Odkar rodim,
ste okrog mene kopali,
gnoja ste mi dajali*

in me obrezovali.

*Ko sem oliv dosti dala,
ste jih zadovoljni brali,
me hvalili in se smejali:
Koliko dobrega olja bomo imeli, ste rekli.*

*Kaj mislite zdaj, ko sem ostarela?
Da moje ubogo telo ne bo šlo v pozabo,
otroka lepega puščam za sabo,
tako boste okrog mene še okopavali
in veliko dobrih oliv nabrali.*

Prevod Marjan Pungartnik

Pesem je, tako kot večina njenih tekstov, napisana v italijanskem istrskem narečju. Avtohtoni jezik je zanjo dragotina, ki jo je treba ohranjati kot nenadomestljivo dobrino, nezamenljivo kulturno značilnost tukajšnjih Italijanov. Zato tudi objavlja v različnih glasilih ne le italijanske skupnosti na slovenski obali. Teh tiskov pa je kar nekaj – Lasa pur dir, Il Trillo (oboje v Piranu), Incontri culturali (izhaja v Trevisu), a tudi v Primorskih srečanjih, Paralelah, v italijanskem programu koprškega radia, v časopisu La voce del popolo (izhaja na Reki) in še kje. Nastopa ne samo na prireditvah piranskega italijanskega kulturnega društva G. Tartini. Kar tri njene pesmi so bile uglasbene za otroški pevski festival Naši glasovi (Voci nostre), ki ga skupaj prirejata Italijanska unija z Reke (Unione Italiana – Fiume) ter Ljudska univerza Trst (Università popolare di Trieste). Festival poteka vsako leto decembra, v različnih krajih v Sloveniji in čez mejo. Tisto o ubogem polžku, ki prosi, naj ga vendar počakajo, so peli predlani v Piranu, poučna pesmica o sklonjenem klasu, polnem zrnja, in o praznem klasu, ki se v napuhu dviga visoko nad druge, je navduševala v Bujah pred devetimi leti. Pesem o barvah, ki se druga pred drugo bahajo, katera je lepša, pa bodo peli letos.

»Najraje pišem za otroke,« pravi in lista po skrbno zbranih kopijah svojih objavljenih tekstov. »Tudi sama sem preprosta, nimam nekih velikih šol,

kar se pri mojem pisanju pozna,« skromno doda. Ugovarjam, saj šole same po sebi niso tisto najpomembnejše, kar oblikuje in odlikuje človeka. O njenih pesmih velja, da so čustvene in razmišljujoče, izkušnjske, zelo doživeto napisane. Teme pa ji nudi tudi Piran z okolico, življenje v Istri in njeni ljudje nasploh. Med teksti izbrskam starejšo pesem, napisano v hrvaškem istrskem narečju. Tudi to je občasno jezik njenega ustvarjanja. Maria je namreč istrska Italijanka, rodila se je v vasi Žbadanj (Sbandati) pri Poreču, a bo kmalu petdeset let, kar se je preselila v Piran.

ŽIVOT U SELU
(Odlomek)

*Živit u selu
lipo je sada,
ljudi imaju svega,
po njihovom trudu hvala.
Dosti je kambijalo,
na dobro obrnulo.
Na staro ordenje
su deboto svi pozabili,
matike zaruznile,
vile se zvile,
grabje zube slomile,
srpi škrbe dobili...*

...
*Ako je potreba u kampanju skočit,
užgi od veture motor,
judi moji,
je teško hodit.*

Seveda je podobno ubranih pesmi v njenem opusu veliko, večinoma niso nostalgične, ampak raje humorne, prav kakor je tale o življenju na vasi. Pa vendar se ji kdaj zapiše tudi takšen obračun s samo seboj.

NEKEGA DNE

*Nekega dne
sem pobrskala
po starem predalu
s sanjami.
Listala sem po
nejasnih, meglenih obrisih.
Še zadnjič sem jih pogladila
v svoji trudni pameti.
Nazaj ni mogoče!
Jezno sem pograbila predal
in ga spraznila v staro vrečo
iz žakljevine.
Zlagoma, počasi sem se odpravila
k reki in ga z bolečino
zagnala v kalno vodo.
Utrujena sem se obrnila
in po uvelih licih
mi je spolzelo
nekaj grenkih solz.
Še zadnjič sem se obrnila
in stari vreči
iz žakljevine
pomahala,
preden se je izgubila
v daljavi.
Tako so tam potonile
moje ubožcane sanje
kratkotamo v nič.*

Prevod Marko Kravos

Med objavami Marie Palaković najdemo pesmi za odrasle in otroke, zgodbi ter odrske prizore, ki so jih tudi uprizorili bodisi v Tartinijevi hiši ali v piranskem gledališču. Snov ji lahko nudijo basni, kot je Škržat in mravlja, ali pa domačijska tematika ali ljudska dediščina, kot jo popisuje v igri Med ženskami v istrski vasi. Skratka, Maria se loti marsikaterega literarnega žanra, in za vsakega najde ustrezno vsebino.

Njena ljubezen je še risanje in slikanje. To so opazili tudi pri Kulturno umetniškem društvu G. Tartini. »Rekli so mi, naj zdaj, ko že manj delam, skrbim za starejše. A kako, saj tudi sama sodim mednje?« živahno pripoveduje. Pa se je znašla. Da bi izkazala pozornost in vsaj občasno razbila samoto starejših ljudi, že nekaj časa pripravlja – naslika in napiše – voščilnice za rojstne dneve in novoletne praznike, ki jim jih pošlje KUD G. Tartini. Voščilnice so zelo lične in motivno pestre ter lepo predstavljajo likovno ustvarjalnost Marie Palaković.

Še vedno je polna iskrivih zamisli, še vedno jo je videti povsod, če je kaj povezano z ustvarjalnostjo ali s čim, kar ljudem pomaga koristno uporabiti prosti čas.

»Kar triindvajset let sem pri naši piranski Skupnosti Italijanov Giuseppe Tartini vodila krožek ročnih del. Vsega po malem smo se lotili. Vseh narodnosti nas je bilo, Italijani, Slovenci, celo ena Madžarka in Rusinja.« V jubilejnem zborniku, ki ga je izdala revija Il Trillo (Trilček, seveda, po Tartiniju), so fotografije prelepih vezenin, pletenin, šivanja in drugih ročnih del, tudi takih, ki sodijo v istrsko dediščino. Maria je vodila natančno evidenco – sto šestindvajset žensk je redno hodilo k njej, v Piranu in kasneje še v Luciji. A tudi tu ni šlo brez literature: vlični monografiji, izdani ob dvajsetletnici krožka, so fotografije in različna besedila, se razume, v italijanščini in nekaj tudi slovenščini; prizorčke so članice krožka uprizorile v Tartinijevem gledališču ali ob drugih priložnostih, ko so na razstavah predstavljale svoje delo.

Proti koncu leta bomo lahko brali novo knjigo Marie Palaković. Pesmi so že zbrane, popestrila jih bodo njena likovna dela. »Samo tega še ne vem, kakšen naslov naj dam zbirki ... tri naslove imam, a najbrž bo obveljal tale: Stara oljka pripoveduje.«

Toliko energije in živahnosti v tako drobni osebi! Toliko življenjske modrosti in odprtosti! Najin pogovor je skakal s teme na temo, a vedno okoli ustvarjalnosti. Občasno tudi o preteklosti. Maria sodi med tiste, ki svojih krajev po vojni niso zapustili, kar se je, vemo, po vojni množično dogajalo.

»Veste, včasih je v Istri bilo veliko revščine. Mnogi so šli, pa ne samo zato, ker so se kako omadeževali, ampak tudi zato, ker ni bilo kruha. Zdaj se iz Trsta in drugod iz Italije vračajo s potomci sem na obisk, k sorodnikom, ki smo ostali, kakšen se je celo spet vrnil. Tako je pač bilo, to se ne da spremeniti, ampak – vsi se moramo spoštovati med seboj, drug z drugim živeti v prijateljstvu in sožitju. Pomemben je človek, ne narodnost. Če me kdo opazi, sem mu hvaležna. Eni mi pravijo, da je staromodno tako misliti, ampak jaz ne morem in nočem drugače.«

Željko Perović

VESELJE IN DAR ZA PRIPOVEDOVANJE

Maja leta 1985 me je življenjska pot pripeljala v Rogaško Slatino, na železniško postajo, kjer sem služboval kot vlakovni odpravnik, avgusta istega leta pa sem spoznal tudi Vladimirja Vekića, takrat šefa postaje v Rogatcu. In iz tistega časa je tudi podoba železničarja Vladimirja Vekića, ki se mi je vtisnila v spomin: zaradi nečesa smo se morali zaposleni na progi Grobelno – Rogatec zbrati prav na postaji Rogatec, kjer nas je nagovoril tudi šef postaje. Sivolasi mož srednje rasti, v svetlomodri srajci s kratkimi rokavi in v temnomodrih hlačah se je stoje rahlo naslanjal na pisalno mizo v svoji pisarni in navzočim nekaj sproščeno razlagal.

Čez približno pol leta je šel v pokoj, dobro leto zatem pa sva postala soseda: v prvem nadstropju poslopja železniške postaje Rogatec dvoje stanovanj, vrata pri vratih. Že ob prvem stiku z Vekićevimi se je pokazalo, za kakšne ljudi gre. Vsi štirje, Vladimirjeva soproga Viktorija, hči Vesna, sin Ivica (pozneje sem izvedel, da je najstarejša hči Marija poročena v Beogradu), so mlado družina toplo sprejeli, ko pa smo se pozneje bolje spoznali, je bilo jasno, da drugače niti ni moglo biti. In tudi danes, ob vsej tej odtujenosti in potrošniški, materialni naravnosti ljudi, me milo presune Vladimirjeva gesta, ko nam je takoj odstopil polovico svojega vrta. Kolikokrat sva se potem na vrtu, naslonjena na lopati ali motiki, zamaknila v pogovoru! Rad sem ga poslušal, tako kot ga še zmeraj, tega neizčrpnega Dalmatinca, ki mi je bil hkrati oče in ded, prijatelj in nekakšen sodelavec iz sedanjih in davno preteklih časov.

Naš Vladimir rad pripoveduje, saj tudi ima kaj povedati. Pa ne samo zaradi svojih častitljivih let, temveč tudi zato, ker mu je življenje na pot prinašalo različne preizkušnje in dogodke, ki so bili včasih neverjetni, bolj podobni filmskim scenarijem. Takšna je, denimo, meni zelo ljuba zgodba Tuji

furešti, judi! /Tuji tujci, ljudje!, objavljena v njegovi zbirki kratke proze *Kaj bi ti govoril, Ivan*, ki pripoveduje o tem, kako stara prijatelja modrujeta ob vinu in si pripovedujeta zanimive doživljaje, hkrati pa se v tej zgodbi izpiše še druga zgodba o potovanju mladoporočencev iz Slavonije v Dalmacijo in njenem postanku v Metkoviću. V tej pa tudi v večini svojih zgodb Vladimir na humorističen in hudomušen način podaja podobo in kritiko nekega časa, družbe in ljudi, pri čemer ne ostaja dolžan niti prvoosebному pripovedovalcu. Takšen je naš Vladimir Vekić, tudi na svoj račun se zna pošaliti. In vendar, pot do te vrline in take modrosti je s trnjem posuta. Kot nam sam pove v pesmi *Dračé su me bole* / *Po trnju sem hodil*, objavljeni v zbirki *Put kroz Saharu*:

DRAČE SU ME BOLE

*Dračé su me bole.
Na голу kamenu, i sam siv,
gledao sam otiske svojih nogu,
i suza što prale su krv.*

Dračé su me bole!

*Po stotinu puta vidio sam svoje rane,
i plač sam slušao što iz bola plane.*

*Moje su suze, krv i trn,
i tuga je moja,
i kamen tvrd, siv, crn...*

Saj je bilo njegovo življenje res neizprosno: rodil se je v kmečki družini, kot drugi od sedmih otrok, 2. januarja leta 1925 v vasi Kozica, občina Vrgorac, v srednji Dalmaciji, kjer je tudi končal osnovno šolo ter peti in šesti razred podružnične šole. Pred začetkom druge svetovne vojne se je začel učiti za kovača pri mojstru Bariši Hajduku v mestu Oskorušna na otoku Pelješcu, vendar uka zaradi vojne ni končal. Jeseni 1941 je odšel v Sarajevo, kjer je delal kot gostilniški delavec v gostilni Kod Jukića, nato pa pomladi 1942 zbolel za trebušnim tifusom, s katerim se je ob pomoči prizadevnega zdravnika dr. Pinte Gaona boril cele tri mesece in ga na koncu, shujšan na borih 36 kilogramov, komaj premagal. Nato je odšel v Rumo, kjer je delal njegov starejši brat in mu pri mojstru Matiji Štajnerju uredil, da bi se učil pletilsko-predilniškega poklica. Družina Štajner ga je obravnavala kot lastnega otroka. Mojster, po poreklu iz Avstrije, ni bil pristaš okupatorske politike in je bil cenjen pri ljudeh iz mesta in okoliških vasi, saj jim je veliko pomagal. Ampak Vladimir se niti tega poklica ni izučil do konca. 8. septembra 1944 se je pridružil fruškogorskim partizanom in v vojski ostal do leta 1946. Med vojno je bil, kot sam pravi, nekajkrat lažje ranjen (toliko »lažje«, da še danes nosi v telesu drobec mine – ki ga začudeni zdravniki zaznavajo z rentgenskim aparatom), in je tudi odlikovan z medaljo zaslug za narod. Po končani vojaščini je dobil čin podporočnika – in se vrnil v šolo k mojstru Štajnerju. Zaradi pomanjkanja surovin je delo bolj slabo teklo, zato se je odločil, da bo spremenil poklic – in tako je pristal na železnici. Tudi tam je poprijel za knjigo in najprej naredil srednjo ekonomsko, nato pa tudi prometno tehnično in višjo prometno šolo. Delal je na 36 železniških postajah na Hrvaškem, v Srbiji, Bosni, Sloveniji in bil ponekod telegrafist, spet drugje pa vlakovni odpravnik ali šef postaje.

Potem je začel pisati poezijo, saj je mladi duh hotel izpovedati svojo bolečino, misel, bodriti svojo neuklonljivost, toda, kot se je pokazalo že toliko-

krat, nepravilen pristop in zavračanje lahko hitro ugasne komaj vzplamteli ogenj. Tako se je zgodilo tudi Vladimirju Vekiću, zato je razočaran za nekaj desetletij poezijo postavil v kot, čeprav ga notranji nemir in želja po pisanju nista nikoli zapustila. Nadaljeval je leta 1972, nato pa se že od samega začetka začel udeleževati naših srečanj. Leta 1988 je v samozaložbi izdal svojo prvo zbirko pesmi z naslovom *Pesmi*.

ISPRAĆALA LAĐE

*U velikoj luci kavu sam pila,
čekajuć mornara gledala sam lađe.
Iz vidika moga nesta brod, u valove zađe.*

*U krčmi oblaci dima.
Šale su tuče,
razgovori, svade,
mornara sam čekala, ispraćala lađe.*

*Ispila sam kavu, nastavila piti sok.
Sa debela mora vraćale se lađe,
mornar jedan stade mi uz bok.
»Nisam sidrište,« kažem njemu.
»Nisam brodu tvome vez,« htjedoh gruba biti.
Sve za šalu mornar primi i ne htjede na tom stati,
pogleda me milo, pa grubost moju poljupcem plati!*

*U velikoj luci kavu pijem
i sjećam se radosnog čina.
Lađu čekam da mornaru pokažem sina!*

Pesem *Ispraćala lađe* nedvomno slika Vladimirja kot človeka, ki je kljub trnju obrnjen k svetlemu. V spremni besedi h knjigi Božidar Brezinščak Bagola pravi: »Vladimir Vekić se bralcu predstavlja kot človek, ki ga ne zadovolji zgolj životarjenje, temveč resničnost doživlja intenzivno in s svojimi verzi pokončno upravičuje življenje ...«

Seveda se ta intenzivni čut za resničnost tudi konkretizira. Kakor v hudih

časih, kot so vojne – zadnjo na naših tleh sva preživela skupaj, ko so bila vrata obeh za vse odprta, številno sorodstvo Vekićevih iz Slavonije pa je našlo zatočišče prav v Vladimirjevem domu –, tako tudi v času, ki omogoča, da se sprostijo ustvarjalni vzgibi. Vladimir je med drugim tudi eden izmed pobudnikov ustanovitve muzeja na prostem v Rogatcu, pozneje pa tudi neutrudni entuziast v začetkih delovanja te institucije, ki je že zdavnaj preseгла okvire krajevnega pomena – tja namreč zdaj romajo številni obiskovalci z vsega sveta. Zanimiva je anekdota, povezana z Vladimirjevim delom v muzeju: nekega dne, ko je Vladimir »služboval« v kleti muzeja, kjer so bili shranjeni sodi z vinom in je vsak lahko pred kletjo posedel, kaj popil in pojedel, sta se tam pojavila moža, eden izmed njih je bil sodar, ki je naredil vinske sode za muzej, drugi pa petdesetleten vinar iz Nove Zelandije, ki je prišel pogledat sode, ker si jih je želel tudi sam naročiti. Vinar je govoril presenetljivo dobro hrvaško, celo z rahlim dalmatinskim naglasom. Med pogovorom je Novozelandčan povedal, da sta njegova starša živela v vasi Kozica pri Vrgorcu in se pred davnimi leti odselila od tam, on sam pa da je rojen na Novi Zelandiji. Vladimir jih je seveda poznal. Povedal je še, da so imeli Novozelandčevi na svoji zemlji izvir, kamor je hodil po vodo ...

In prav iz bogastva življenjskih izkušenj izvira Vladimirjev čut za ljudi. Verjetno je zato tudi postal sodnik-porotnik na sodišču v Šmarju pri Jelšah in bil dolgoletni predsednik Kulturnega društva v Rogatcu.

V spremni besedi k Vladimirjevi zbirki Put kroz Saharu je pesnik Ismet Bekrić zapisal: »Za Vladimirja Vekića je pesem trepetljaj, kratki blesk med dvema oblakoma, spuščanje trepalnic med dvema železniškima postajama in razgled po neki drugi pokrajini, skozi neke druge meglice. Leta in leta v družbi tirov in vlakov, med radostmi in žalostmi prihajanj in odhajanj, je Vekić vso to zmedo in sklad življenja pretakal tudi v verze, v neki svoj človeški in pesniški dnevnik ...«

U VLAKU

*Zbor je bučan razgovori razni,
 kontrolor pregleda karte – govori o kazni.
 Športaši su veseli – o pobjedama zbore,
 i političari u vlaku – samo pred izbore.
 Ženski svijet šapuće – podižu obrve,
 Sve bi željele biti uvijek prve.
 Zaljubljenima – kratki su ti sati strasni,
 htjeli bi da vlak što više kasni.
 Šine bruje – zrak se talasa,
 vlakom se vozi šarena masa.
 A vlak vuče kroz prostor i vrijeme,
 da sigurne preveze trač i breme.*

Ob tem pa seveda:

*U tijelu mome
 dvije osobe žive;
 jednu veselje krasi,
 druga goji misli sive.*

Tako je Božidar Brezinščak Bagola lahko zapisal: »V vsakdanji igri radosti in sivine nastajajo pesmi, v katerih pesnik zastavlja veliko vprašanj ...«

PUT KROZ SAHARU

Na tjeme piramide nebo je sjelo...

*Nebo cijelo.
 Pođoh do tog mjesta
 da plave dodirnem boje.
 Htjedoh oblake uklonit,
 gdje princeza skriva
 svog osmijeha blijesak.*

*Miješao sam pijesak,
išao sam s mukom,
ljepotu sam htio dotaknuti rukom.*

*Rukom htjedoh pomilovati sunce,
opeče me užarena masa.
Zlatne zrake pokrio je pijesak,
na Nilu se ljepota bjelasa.*

*Tražio sam odaje faraona
i dvorane učenih glava.
Faronu nigdje ni traga,
put je pijeskom posut bio
u pustinji gdje se krio.*

*Ostale su odaje prazne,
bez mirisa i zlata,
hladna piramida sa hiljadu vrata.
I Nefretete je bila na izboru ljepotica
za miss svijeta.*

*Ni rijeka nije bila ista,
ni njeni odjeci...*

*Ostali su samo felasi
da urede jaz na rijeci.*

»Vekićeva poezija,« kot pravi Bekrić, »brez velikih metafor in globokih ponikanj, iskreno, navdahnjeno, prostodušno, in tudi duhovito, ironično govori o malih resnicah življenja ter o večni človekovi poti skozi Saharo, po poljih zlatih žarkov, ki jih prekriva pesek. Saj poezija sama je ta pot skozi puščavo in puščave bivanja, njena Lepota pa prav v tej poti, v odkri- vanju.«

Poezija je torej poimenovanje tistega nemira, ki tudi Vladimirja spremlja skozi življenje, nemira, ki ne mine niti, ko na koncu ostanejo »samo felasi da urede jaz na rijeci«, saj je sublimiranje, tako kot umetnost nasploh, našega izpraševanja in bivanja v svetu.

Vladimir Vekić je do zdaj izdal dve pesniški zbirki, in sicer Pjesme (samozaložba, Krapina 1988) in Put kroz Saharu / Pot skozi Saharo (Mariborska literarna družba, Maribor 2003), zbirko kratke proze Kaj bi ti govoril, Ivan (Mariborska literarna družba, Maribor 2001) in roman Mala Ana (Mariborska literarna družba, Maribor 2008). Njegovo komedijo Snalažljivi muž / Iznajdljivi mož je uprizorila amaterska gledališka skupina v Rogatcu leta 2007. Pesmi in prozo je objavljala v revijah in časopisih Nova proga, Marulić, Straža danas, Locutio online, Paralele in drugje, je pa tudi pobudnik in udeleženec različnih kulturnih dogajanj in veteran naših srečanj, na katerih je prisoten že od samega začetka.

Jure Drljegan

OB TRIDESETI OBLETNICI SREČANJ

Minilo je trideset let od daljnega leta 1979, ko je bilo v Velenju prvo srečanje pesnikov in pisateljev začetnikov, pripadnikov drugih narodov, ki živijo in delajo v Sloveniji, pišejo pa v svojih maternih jezikih. To srečanje in kar nekaj naslednjih sta pripravila Zveza kulturnih organizacij Slovenije in Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije ob pomoči gostiteljev iz Velenja.

Strniti tridesetletno zgodovino srečanj v nekaj stavkov, trideset let pričakovanj in tisoče veselih in nekoliko manj veselih, srečanj, pogovorov in na desetine literarnih večerov, ni prav lahka naloga.

Do organizacije prvega srečanja je prišlo po razpravah o možnostih organiziranega kulturnega udejstvovanja delavcev iz drugih republik nekdanje skupne države. Literarna dejavnost je bila najbolj v ospredju, zato je bil kmalu objavljen poseben natečaj. Tako se je literarna dejavnost avtorjev drugih narodov in narodnosti, ki pišejo v svojih jezikih, priključila k že obstoječemu (takrat šest let staremu) literarnemu gibanju literatov začetnikov, ki pišejo v slovenskem jeziku.

Gostitelji srečanj so bila številna mesta v Sloveniji, tako da so avtorji spoznali pestrost kulturnega in siceršnjega utripa teh krajev, seznanjali pa so se tudi s krajevnimi znamenitostmi in seveda z uveljavljenimi pesniki in pisatelji, ki so živeli ali še živijo v teh krajih.

GOSTITELJI SREČANJ

1. srečanje – Velenje 1979
2. srečanje – Ravne na Koroškem 1980
3. srečanje – Novo mesto 1981
4. srečanje – Cerklje 1982
5. srečanje – Kočevje 1983
6. srečanje – Piran 1984

7. srečanje – Koper 1986
9. srečanje – Mežica 1987
10. srečanje – Jesenice 1988
11. srečanje – Laško 1989
12. srečanje – Piran 1990
13. srečanje – Ljubljana 1991
14. srečanje – Novo mesto 1992
15. srečanje – Murska Sobota 1993
16. srečanje – Škofja Loka 1994
17. srečanje – Maribor 1995
18. srečanje – Maribor 1996
19. srečanje – Maribor 1997
20. srečanje – Ptuj 1998
21. srečanje – Maribor 1999
22. srečanje – Slovenj Gradec 2000
23. srečanje – Kočevje 2001
24. srečanje – Dravograd 2002
25. srečanje – Celje 2003
26. srečanje – Piran 2004
27. srečanje – Veržej, Ljutomer 2005
28. srečanje – Celje 2006
29. srečanje – Novo mesto 2007
30. srečanje – Velenje 2008

Na prvih srečanjih smo največ govorili o tem, kam umestiti naša srečanja, kako spodbujati kontinuiteto pri delu in strokovno pomagati avtorjem, ki šele začenjajo literarno pot. Zaradi velikih razlik pri organizaciji kulturnih dejavnosti po republikah nekdanje Jugoslavije ni bilo možno povzeti nobenega od takrat obstoječih modelov, zato so bile sprejete rešitve, ki naj bi omogočile vključevanje tega literarnega segmenta v takratno organiziranost kulture v Sloveniji. Predlogi za organizacijo kluba ali društva na republiški ravni niso bili sprejeti, ker so se klubi oz. društva ustanavljali v občinah in krajevnih skupnostih, na republiški ravni pa so delovala združenja teh klubov in društev.

Ustanovitev komisije literatov drugih narodov in narodnosti v sklopu

odbora za literarno dejavnost pri Zvezi kulturnih organizacij Slovenije je bila skorajda edina možna rešitev. Ta komisija je imela nalogo pomagati pri organizaciji letnih srečanj, skrbeti za dejavnosti med letom in obveščati udeležence srečanj o delu in aktualnih dogodkih. Za dosego tega cilja je začel najprej izhajati Informator, kasneje pa revija Paralele.

Akcija ustanavljanja regijskih aktivov, ki bi povezovali avtorje v določenih regijah in na ta način olajšali komunikacijo med njimi, ni obrodila zelenih sadov. Regijski centri niso obstali dalj časa, ker so bili odvisni od dejavnosti manjšega števila posameznikov, ki so v glavnem po nekaj poskusih povezovanja avtorjev za nastope na literarnih večerih obupali ali se preselili v drugi kraj. Bolj je zaživel vključevanje avtorjev v že obstoječe klube oz. kulturna društva v krajih, v katerih so živeli, saj so se na ta način vključili v kulturne tokove svojega okolja.

Navezava stikov z literarnimi revijami in društvi v drugih republikah nekdane skupne države ni pripeljala do daljšega sodelovanja, ker je temeljila na delu posameznikov, ki so le občasno sodelovali na literarnih srečanjih in natečajih v drugih republikah. Res je tudi, da v uradnih kulturniških krogih v drugih republikah ni bilo posebne volje za konkretno pomoč ljudem, ki živijo v Sloveniji, medtem ko je bil čisto drugačen odnos do ljudi, ki so živeli v drugih državah.

Mnogo let so potekale razprave o tem, kakšna naj bi bila letna srečanja, ker so glede na različno strukturo udeležencev in njihovo raven izobrazbe obstajale tudi različne želje in potrebe glede vsebine teh srečanj. Nekateri so poudarjali predvsem izobraževalno, drugi manifestativno funkcijo, nekateri so bili za kombinacijo obeh. Čemu torej dati prednost: množičnosti ali kakovosti? Marsikateri avtor je na srečanjih želel dobiti potrditev svoje vrednosti pa tudi pomoč pri objavi knjig in podobno. Največja želja mnogih avtorjev pa je bila, da se vsaj enkrat letno srečajo s prijatelji in znanci, ki jih združuje ljubezen do jezika in pisane besede; da se pogovorijo, vidijo in slišijo, kaj so naredili v preteklem letu, potem pa se zopet vrnejo v svoj svet in ustvarjajo naprej. Iz srečanj so odnesli, kar je bilo dobrega (in tega ni bilo ravno malo), ter nadaljevali svojo bolj ali manj uspešno literarno pot.

Omeniti je potrebno številne pomembne literate, kritike in druge kulturne ustvarjalce, ki so bili gostje srečanj ali pa so sodelovali v žirijah

letnih srečanj, prebirali prispela dela in z nasveti pomagali pri literarnem razvoju udeležencev. O vseh gostih in članih žirij nimam natančnih podatkov, omenil pa bom le tiste, ki sem jih našel v razpoložljivih materialih in lastnem spominu. To so: Peter Božič, Aleksander Marodić, Aleš Gulič, dr. Radomir Ivanović, Desanka Maksimović, Dragica Breskvar, Goran Gluvič, Feri Lainšček, Rade Krstič, Marko Kravos, Peter Kuhar, Vlado Žabot, Novica Novaković, dr. Dragi Stefanija, Sreten Vujković, Radojica Tautović, Mirza Idrizović, Slavko Mihalić, Ivan Cesar, Ivan Tolj, Vlado Gotovac, Josip Osti, Marjan Pungartnik, Marjanca Mihelič, Sunčana Škrinjarić, Ljiljana Cikota, Velerija Škrinjar - Tvrz, Ismet Bekrić, Ljubica Duić Jovanović, Muhidin Šarić, Jadranka Matić Zupančič, Đurđa Strsoglavac, Nenad Veličković, Goran Tribuson, Matej Krajnc, Renato Barišić, Milan Markelj ...

Glede vsebine je praksa pokazala, da je za letno srečanje najboljša kombinacija vsega navedenega. Ozko izobraževalne, debatne in druge oblike je možno organizirati med letom za tiste, ki si tega želijo, in na ta način se lahko dopolni tisto, kar srečanja ne morejo v celoti izpolniti.

Glede na to, da se je na natečaje prijavljalo okrog 40 avtorjev, zadnja leta tudi 50 in več, na srečanjih pa je sodelovalo povprečno 25 avtorjev, je jasno, da so združevala veliko avtorjev. Nekateri so se oglasili le nekajkrat, ostajalo pa je jedro avtorjev, ki so sodelovali redno ali pogosto in prav ti so zložili večino barvitih kamenčkov v mozaiku srečanj. Več avtorjev iz tega gibanja je objavilo svoje zbirke, nekaj se jih ukvarja z založništvom, nekateri pa so se lotili tudi prevajanja. Večji uspeh so dosegli tisti avtorji, ki so želeli narediti in tudi naredili nekaj več na literarnem področju.

Dogodki v nekdanji Jugoslaviji v prvi polovici devetdesetih letih prejšnjega stoletja so pustili sledi in tudi brazgotine. Vsemu navkljub so v vseh teh letih srečanja skoraj normalno potekala. Ljubezen do jezika in pisane besede je združevala veliko bolj, kot pa so razdvajale različne politike in politikantske zdrahe.

Zadnja zelo pomembna sprememba pri organizaciji srečanj je bilo podaljšanje srečanj na tri dni. Začetek je zdaj prestavljen na petek popoldan in pridobljeni čas je namenjen izobraževanju udeležencev. Predvsem gre za literarne delavnice, tudi prevajalske. Nekaj let so na delavnice prihajali vsi, ki so to želeli, in teh ni bilo malo, zato jih je bilo

precej težko voditi in hkrati doseči zelene rezultate. Zaradi velikega števila udeležencev se tudi ni moglo bolj posvetiti posameznim udeležencem. Zadnja srečanja so zato organizirana tako, da se delavnic lahko udeležijo le avtorji, ki jih izbere žirija. Marsikateremu udeležencu to ni bilo po volji, vendar je ostalo tako, tudi zaradi čedalje večjega problema z zagotavljanjem sredstev za pokrivanje stroškov naših srečanj. To je realnost. In kot je zapisal Željko Perović:

stvarnost, s riječju ili bez
ta mamljiva mogućnost
ta prostorja

u sebe otključana
ponuđena
a za sebe stvorena

gdje sam tek gost
i mogu reći samo
hvala

(gost)

Zahvala za vsa doživetja, prijateljstva in literarni napredek številnih avtorjev, ki so objavili po eno ali več zbirk, romanov ali pripovedi, gre vsekakor Zvezi kulturnih organizacij Slovenije (sedaj Javni sklad za kulturne dejavnosti) in še posebno vsem gostiteljem in Dragici Breskvar, ki je dolga leta bila in je glavna opora teh srečanj. Zahvala tudi vsem tistim, ki niso bili nikoli posebej omenjeni, pa so veliko prispevali k temu, da smo se na vseh teh srečanjih dobro počutili ter odnašali domov koristne izkušnje in lepe spomine.

kolofon

PARALELE 12

Zbornik srečanja Sosed tvojega brega 2007

Izdal:

Javni sklad RS za kulturne dejavnosti

Zanj:

Igor Teršar, direktor

Urednica:

Dragica Breskvar

Uredniški odbor:

Jure Drlječan, Jadranka Matić Zupančič,

Peter Kuhar

Literarna besedila izbrala žirija:

Đurđa Strsoglavec, Marjanca Mihelič, Marko

Kravos, Irena Samide

Naslovnica:

Herman Pivk

Tehnična ureditev:

Andrej in Miha Perčič

Tisk:

Cicero, d. o. o.

Naklada:

300 izvodov

Naslov uredništva:

Paralele, Štefanova 5, 1000 Ljubljana

e-pošta: dragica.breskvar@jskd.si

spletna stran: www.jskd.si

Ljubljana, april 2007

UVODNIK

- 3 *Željko Perović*: Meandri naših (ne)vsakdanjih srečanj

NAŠ POGOVOR

- 6 *Mila Vlašić Gvozdić*: »Vsak je pesem zase.«

IZ SOSEDOVEGA VINOGRADA, LETNIK 2007

- 14 Izbrana poezija in proza

Makedonski jezik

- 15 *Sonja Cekova Stojanoska*

Nemški jezik

- 25 *Viktor Kollár*

Srbski, hrvaški, bosanski jezik

- 30 *Branko Baćović*

- 36 *Jure Drljegan*

- 42 *Srdan Đerić*

- 46 *Neda Galijaš*

- 51 *Marko Jovanović*

- 55 *Zoran Knežević*

- 61 *Željko Perović*

- 65 *Siniša S. Pešić*

- 67 *Jožica Pongrac*

- 70 *Senada Smajić*

- 79 *Antonija Baksa Srnel*

- 82 *Jordan Stavrov*

- 87 *Rade Vučkovac*

Italijanski jezik

- 93 *Adrijana Cah*

Madžarski jezik

- 98 *Žuža Balog*

POROČILO

- 101 *D. B.*: Sosed tvojega brega 2006

- 103 *Jure Drljegan*: Literarna delavnica tokrat malo drugače